

Mary Harris Jones

# JONES ANA

Bir Öz Yaşam Öyküsü

1837-1930



**Mark<sup>5</sup>ist**  
Sınıf Mücadalesinde **Tutum**



**JONES ANA**  
**Bir Öz Yaşam Öyküsü**

*Mary Harris Jones*

**Jones Ana**  
**Bir Öz Yaşam Öyküsü**  
*Mary Harris Jones*

**Marksist Tutum e-kitap dizisi: 1**  
**Çeviri tarihi: Ağustos 2011**  
**[marksist.net/node/2710](http://marksist.net/node/2710)**



# İçindekiler

Sunuş	1
Bölüm 1 - İlk Yıllar	4
Bölüm 2 - Haymarket Trajedisi	8
Bölüm 3 - Virginia'da Bir Grev	13
Bölüm 4 - Wayland'ın Akla Çağrısı	16
Bölüm 5 - Arnot'da Zafer	18
Bölüm 6 - Batı Virginia'da Savaş	25
Bölüm 7 - İnsancıl Bir Yargıç	31
Bölüm 8 - Roosevelt, John Mitchell'i Çağırđı	37
Bölüm 9 - Batı Wirginiada Cinayet	42
Bölüm 10 - Fabrika Çocuklarının Yürüyüşü	48
Bölüm 11- Bu Eşekler Bugün Grev Kırıcılık Yapmayacaklar	57
Bölüm 12 - Kadınlar Coaldale'i Nasıl Temizledi	61
Bölüm 13 - Cripple Creek Grevi (1903)	65
Bölüm 14 - Çocuk Emeği	79
Bölüm 15 - Moyer, Haywood ve Pettibone	92
Bölüm 16 - Meksika Devrimi	95
Bölüm 17 - Kadınlar Şarkı Söyleyerek Hapisten Nasıl Kurtuldular?	102

Bölüm 18 - Batı Virginia'da Zafer	105
Bölüm 19 - Muhafızlar ve Haydutlar	120
Bölüm 20 - Vâli Hunt	123
Bölüm 21 - Rockefeller'in Hapishanelerinde	128
Bölüm 22 - "Kıyameti Koparmak İçin Oya İhtiyacınız Yok"	141
Bölüm 23 - Batı Virginia'da Bir Açık Cezaevi	149
Bölüm 24 - 1919 Çelik Grevi	152
Bölüm 25 - Mücadele ve Yenilgi: Mücadele ve Zafer	165
Bölüm 26 - Ortaçağ Batı Virginia'sı	169
Bölüm 27 - Liderlere Rağmen İlerleme	172

# Sunuş

Amerikan işçi sınıfı tarihinde önemli bir yeri olan Jones Ana, Amerikan sermayesinin paralı uşakları tarafından “Amerika’nın en tehlikeli kadını” diye nitelendirilmişti. Bunun sebebi Jones Ana’nın işçilerin çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek ve onların birliğini, dayanışmasını yükseltmek için uzun yıllar boyunca büyük çaba harcayan bir işçi sınıfı ajitatörü ve örgütçüsü olmasıydı. Ateşli İrlandalı damarıyla, 100 yıla yaklaşan uzun ömrünün büyük bölümünü, hem de bir kadın olarak, ABD’nin dört bir yanındaki grevlere ve diğer işçi mücadelelerine koşturmakla ve bu mücadelelerin başarıya ulaşması için çabalamakla geçirmişti. Üstelik çabaları sadece ABD’deki işçi sınıfı mücadeleleriyle de sınırlı kalmamış, ABD’nin yanı başında yaşanan Meksika Devrimi sürecine de aktif biçimde destek vermişti.

İşçi sınıfı mücadele tarihinde haklı bir yer etmiş Jones Ana’nın mücadele deneyimleriyle dolu öz yaşam öyküsü hiç şüphesiz dünya işçi sınıfı yazınının anlamlı bir parçasını oluşturmaktadır. O nedenle sadece tarihsel değil, günümüz kapitalizminin dayattığı koşullar açısından güncel bir anlamı da olan bu öz yaşam öyküsünü Türkçeye kazandırmanın ve okuyucuya sunmanın Türkiye’deki işçi sınıfı yazınına ve mücadelesine bir katkı olacağını düşündük.

Jones Ana’nın öz yaşam öyküsü Amerikan işçi sınıfının ne

büyük acılar ve çileler çektiğine, bunun yanı sıra ne büyük mücadeleler verdiği canlı biçimde tanıklık etmektedir. Amerikan kapitalizminin büyük sanayileşme atılımları yaptığı ve büyük bir kapitalist güç olarak sivrilmeye başladığı dönemde, bebek denecek kadar küçük yaşta çocukların bile acımasızca kapitalist makinenin çarklarına sokulduğu vahşi bir sömürü düzeni söz konusuydu. Jones Ana, öz yaşam öyküsünün çeşitli bölümlerinde de görüleceği üzere, bu acımasız sömürü düzenini betimlemek için, Amerika'da özellikle ciddi bir sorun olan, hatta bir iç savaş konusu olmuş olan köleliğe gönderme yaparak, "sanayi köleliği" diyordu. Ona göre kölelik güya kaldırılmıştı ama başka bir biçim altında devam etmekteydi.

19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın ilk çeyreğini kapsayan bu dönem boyunca Amerikan işçi sınıfı bu ağır koşullara karşı gerçekten zorlu mücadeleler verdi, büyük bedeller ödedi. Daha sonraki kuşakların yararlandığı birçok haklar ve kazanımlarda bu dönemde verilen mücadelelerin ve ödenen bedellerin payı büyüktür. İşte Jones Ana da yarım yüzyılı aşan bir süre boyunca bizzat bu mücadelelerin içinde yer alması dolayısıyla Amerikan işçi sınıfı tarihinin önemli bir kesitinin bir bakıma aynası gibidir.

Onun Amerika'nın ilk sosyalist işçi örgütlenmesi olan Emek Şövalyeleri ile temasıyla başlayan mücadele öyküsü, maden işçilerinin, demiryolu işçilerinin, tekstil işçilerinin sendikal mücadeleleriyle durmaksızın devam etmiş ve yine Amerikan işçi sınıfı tarihinde önemli bir işçi sınıfı örgütlenmesi olan IWW'nin (*Industrial Workers of the World - Dünya Sanayi İşçileri*) kuruluşunda yer almaya kadar uzanmıştır.

Jones Ana bir yazar değil, halk diliyle konuşan bir ajitatör, bir örgütçüydü. Bu durum onun öz yaşam öyküsüne de yansımıştır. Jones Ana burada da büyük ölçüde bildik üslubuyla konuşmaktadır ve eser okunurken bu husus göz önünde bulundurulmalıdır. Benzer biçimde, dönemin Amerikan koşulları ve Jones Ana'nın teori sorunlarıyla haşır neşir bir lider olmadığı da dikkate alın-



malıdır. Öte yandan Jones Ana'nın bu esere 90 yaşına yaklaştığı bir dönemde giriştiği de unutulmamalıdır. Çeşitli bulgular, eserin en azından kısmen, onun dikte etmesiyle kâğıda geçirildiğini ve kendisi tarafından redaksiyondan geçirilmediğini göstermektedir. Eserde yer alan kimi maddi hatalar, eksiklikler ve kopukluklar ile birçok kısa ve kesik cümle bunu teyit etmektedir.

Yine de tüm bunlar unutulmaksızın söylenmesi gereken şudur ki, bu esere asıl anlamını veren şey, ona can veren Jones Ana'nın, işçi sınıfının davası uğruna tüm enerjisi ve samimiyetiyle, çıkar gözetmeksizin mücadele veren bir işçi sınıfı militanı ve önderi oluşudur. Onun deneyimleri, günümüzde bile genç işçi kuşakları açısından çıkarılması gereken pek çok zengin ders içermektedir.

## **Marksist Tutum**

# Bölüm 1 - İlk Yıllar

1830'da, İrlanda'da, Cork şehrinde doğdum.<sup>1</sup> Ailem yoksuldu. İrlanda'nın özgürlüğü için kuşaklar boyunca mücadele etmişlerdi ve yakınlarımların birçoğu da bu mücadelede ölmüştü. Babam Richard Harris 1835 yılında Amerika'ya gitti ve Amerikan vatandaşı olur olmaz ailesini de getirtti. Demiryolu inşaatı ekiplerinde işçi olarak çalışması nedeniyle, Kanada'ya, Toronto'ya gitti. Ben burada büyüdüysem de, daima bir Amerikan vatandaşının çocuğu idim ve Amerikan vatandaşı olmaktan her zaman gurur duydum.

İlkokulu bitirdikten sonra, öğretmen olmak amacıyla öğretmen okuluna devam ettim. Ustalık düzeyinde terzilik de öğrendim. İlk işim, Michigan Monroe'daki bir kızlar manastırında öğretmenlikti. Daha sonra Chicago'ya geldim ve bir terzi dükkânı açtım. Dikiş dikmeyi, çocuklara patronluk yapmaya tercih etmiştim.

Ancak, bu sefer Memphis Tennessee'de olmak üzere, öğretmenliğe tekrar geri döndüm. 1861 yılında burada evlendim. Bir çelik dökümcüsü olan kocam Çelik Dökümcüleri Sendikası'nın ateşli bir üyesiydi.

1 Daha sonra yapılan araştırmalarda Jones Ana'nın doğum yılı konusunda çeşitli verilere dayanılarak farklı tahminler yapılmıştır. Fakat son dönemde bunlar içinde en güçlü olasılığın 1837 yılı olduğu kabul edilmektedir.

1867 yılında, Memphis'te bir humma salgını patlak verdi. Salgının kurbanları esas olarak yoksullar ve işçilerdi. Zenginler ve tuzu kurular ise şehri terk ettiler. Okullar ve kiliseler kapatıldı. İzin belgeleri olmaksızın insanların bir sarıhummalının evine girmesine izin verilmiyordu. Yoksullar hemşire bulamıyordu. Benim olduğum sokakta da salgından on kişi ölmüş, etrafımızı ölümler sarmıştı. Ölüler, geceleri, çabucak ve törensiz gömülüyordu. Evimin etrafında işittiğim tek şey ağlama sesleri ve çıldıranların çığlıklarıydı. O günlerde dört küçük çocuğum tek tek hastalandı ve öldü. Onların küçük bedenlerini yıkadım ve gömülmeye hazırladım. Kocam da hummaya yakalandı ve öldü. Acıyla dolu o gecelerde tek başıyındım. Kimse yardımımıza gelmiyordu, çünkü diğer evlere de benimki gibi ateş düşmüştü. Gece gündüz cenaze arabalarının tekerlek gıcırtılarını dinledim.

Kocam sendika tarafından toprağa verildikten sonra, hastalığa yakalananlara hemşirelik yapma izni aldım. Salgın sona erinceye kadar bu işi yaptım.

Chicago'ya döndüm ve bir ortakla birlikte yeniden terziilik işine girdim. Göl kenarındaki Washington Caddesi'ne yerleştik. Chicago'nun aristokratlarına terziilik yaparken onların hayatlarındaki şatafatı ve savurganlığı gözlemlemek için çok fırsatım oldu. Lake Shore Drive'da ihtişam içinde yaşayan lordlar ve baronlar için dikiş dikerken, sık sık kristal camlı pencerelerden dışarı bakacak ve yoksul, titreyen insanları, aç ve işsiz bir halde, buz tutmuş olan göl boyunca dolaşırken görecektim. Onların durumlarıyla, kendileri için dikiş diktiğim insanların sıcacık rahatları arasındaki zıtlık, bana acı veriyordu. Patronlarımın ise bu durumu fark ediyor ya da umursuyor gibi bir halleri yoktu.

Yazları da, zenginlerin pencerelerinden, gölde temiz bir hava, serin bir soluk almayı umarak batı yakasındaki gecekondu mahallerinden bebeklerini ve küçük çocuklarını güçlüğüle taşıyıp gelen anaları izlemeye alışmıştım. Geceleri, kalabalık ve ucuz apartmanlar boğucu sıcak olduğunda, erkekler, kadınlar ve çocuklar

parklarda uyurdu. Zenginlerse, şehirde hava sıcak olduğunda çoktan deniz kıyısına veya dağlara gitmiş oluyorlardı.

Ekim 1871'deki büyük Chicago yangını, işyerimizi ve sahip olduğumuz her şeyi yaktı. Binlerce kişi evsiz kaldı. Bütün bir geceyi ve ertesi günü göl kıyısında aç geçirdik, alevlerin sıcağına dayanabilmek için sık sık göle girdik. Wabash Caddesi'ndeki eski St. Mary Kilisesi ve Peck Meydanı sığınanlara açıldı ve gidecek bir yer buluncaya kadar oradaki kampta kaldım.

Yakınlardaki eski, köhne, isten kararmış bir binada Emek Şövalyeleri toplantılar yapıyordu. Emek Şövalyeleri, o günlerin tek işçi örgütüydü. Akşamlarımı, onların toplantılarında, muhteşem konuşmacıları dinleyerek geçirmeyi âdet edinmiştim. Pazar günleri ormana gider ve toplantılar yapardık.

O günler, işçi sınıfı davası için özveri günleriydi. O günler toplantı salonlarımızın ve yüksek ücretli sendika görevlilerinin olmadığı, işçi düşmanlarıyla ziyafet sofralarına oturulmadığı günlerdi. O günler şehitlerin ve azizlerin günleriydi. İşçi hareketiyle tanıştım. 1865'te, İç Savaşın bitişinden sonra, bir grup insanın Kentucky Louisville'de biraraya geldiğini öğrendim. Kuzeyden ve Güneyden gelmişlerdi; bunlar bir iki yıl önce kölelik sorunu yüzünden birbirleriyle savaşan "maviler" ve "griler"di. Vahşî köleliğin bir başka şekline, endüstriyel köleliğe karşı savaşmak için, bir program hazırlamanın zamanının geldiğine karar vermişlerdi. İşte Emek Şövalyeleri, bu kararın ürünüydü.

Chicago yangınından sonra, işçi sınıfı mücadelesine gittikçe daha fazla daldım ve emekçilerin çalışma ve yaşama koşullarını iyileştirme çabalarında aktif bir rol üstlenmeye karar verdim. Emek Şövalyeleri'ne üye oldum.

Hatırladığım ilk grevlerden biri, 1870'li yıllarda gerçekleşti. Baltimore ve Ohio Demiryolu Şirketi işçileri greve gittiler ve beni kendilerine yardım etmeye çağırdılar. Gittim. Pittsburgh belediye başkanı, 1873 paniği sırasında şehre gelmiş olan bir grup pervasız, kanun tanımaz adamı, yemin ettirip şerif yardımcıları olarak

atadı. Bunlar ortalığı talan ettiler, yangınlar çıkardılar, kargaşa çıkardılar, yağma yaptılar. Onların yaptıkları işler grevci işçilerin üzerine yıkıldı. Vâli de milisleri yolladı.

Demiryolu Şirketi, bir grev halinde tren mürettebatının grev başlamadan önce lokomotifini depoya götürmesini öngören bir yasa çıkarttırmayı başarmıştı. Grevciler bu yasaya kesin olarak uydu. Çok sayıda lokomotif Pittsburgh'ta depoya çekildi.

Bir gece, karışıklık patlak verdi. Raylar üzerindeki yüzlerce yük vagonu benzin dökülüp ateşe verildi ve lokomotif deposuna itildi. Lokomotif deposu alevler içinde kaldı. Pennsylvania Demiryolları Şirketi'ne ait yüzden fazla lokomotif tahrip oldu. Şiddet dolu bir geceydi. Alevler göğü aydınlatıyor, askerlerin çelik süngülerini kızıl alevler haline getiriyordu.

Grevciler kundakçılık ve isyanla suçlandılar, oysa herkes biliyordu ki, yangını kundaklayanlar onlar değildi; yangın, uzun zamandır Demiryolu Şirketi'nin taşıma fiyatları hususunda kendi şehirleri aleyhine ayrımcılık yaptığını düşünen Pittsburgh'lu işadamlarının arkaladığı serseriler tarafından başlatılmıştı.

Grevcileri şahsen tanıyordum. Biliyordum ki, kanunun düzgün bir şekilde uygulanması için uğraşanlar onlardı. Şiddete başvuran üyelerini bizzat cezalandırıyorlardı. Demiryolu Şirketi'nin mallarını yakma suçunu gerçekte kimin işlediğini herkes gibi ben de biliyordum. İşte orada, işçi hareketi içindeki çalışmamın daha başında, işçi sınıfının başkalarının günahlarının ceremesini çekmek, başkalarının yaptığı hataların acısına katlanmak zorunda kaldığını öğrenmiş oldum.

Bu ilk yıllar, Amerika'nın sanayi hayatının başlangıcına tanık oldu. Fabrikaların büyümesi, demiryollarının genişlemesi, sermaye birikimi ve bankaların yükselmesiyle el ele, işçi düşmanı yasalar da ortaya çıktı. Grevler başladı. Şiddet başladı. İşçilerin yüreğinde ve aklında, yasama meclislerinin sadece sanayicilerin isteklerini yerine getirdiği inancı doğdu.

## Bölüm 2 - Haymarket Trajedisi

1880'den itibaren tümüyle işçi sınıfı hareketi içine dalmış durumdaydım. Bütün büyük sanayi merkezlerinde, işçi sınıfı isyan halindeydi. Avrupa'dan gelen büyük göç, yoksul mahallelerini kalabalıklaştırdı, ücretleri düşürdü ve Amerikan işçilerinin uğruna savaştığı yaşam standardının gerilemesi tehdidini doğurdu. Tüm ülke çapında, ekonomik kriz ve aşırı işsizlik vardı. Şehirlerde açlık, sefalet ve umutsuzluk hüküm sürüyordu. Avrupalı despotların elinde acı çekmiş olan göçmen ajitatörler, işçilere çeşitli ekonomik kurtuluş planları önermekteydi. İşçiler sadece, ekmek ve uzun çalışma saatlerinin kısaltılmasını istediler. Ajitatörler onlara görüş gücü verdi. Polis de cop.

Özellikle Chicago şehri, peşpeşe grevlere sahne oldu ve bunları boykotlar ve ayaklanmalar takip etti. 1886'dan hemen önceki birkaç yıl, göl gemicilerinin, liman ve tramvay işçilerinin grevlerine tanık oldu. Bu grevler polislerin copları ve kiralık gangsterler tarafından vahşice bastırıldı. İşçilerin şikâyetlerine hiç kulak asılmadı. Polis müfettişi John Bonfield, işçilerin ücretler ve iş saatleri sorunlarını tartışmak için barışçı bir biçimde biraraya geldikleri toplantıları bastırma işinde özellikle acımasızdı. Patronlar, korkularını ve nefretlerini dile getirirken açık sözlü ve küstahtılar.

Patronların gazetesi The Chicago Tribune, alaycı bir üslûpla, İllinois’li çiftlik sahiplerinin, büyük sanayi merkezlerinden sökün eden serserilere karşı, zararlı hayvanlara nasıl davranıyorlarsa öyle davranmalarını, yemeklerine zehir koymalarını tavsiye ediyordu.

İşçiler 8 saatlik işgünü için bir kampanya başlattılar. Sendikalar ve Emek Şövalyeleri, hareketi destekledi, fakat kampanyanın liderlerinden bazıları göçmen olduğundan, hareketin kendisi “yabancı” ve “Amerikalı olmayan” bir hareket olarak görüldü. Ardından, küçük bir grup olan Chicago’lu anarşistler, 8 saatlik işgünü davasına sarıldılar. Ve o andan itibaren Chicago halkı, tamamen ekonomik bir sorunu, anarşizm hakkında heyecana kapılmaksızın tartışmaktan aciz olduğunu ortaya koydu.

Patronlar, anarşizm yaygarasını, hareketi dumura uğratmak için kullandılar. Sekiz saatlik işgününü savunan herkes, ülkesinin düşmanı bir hain ve bir anarşisttir, diyorlardı. Devletin temelleri, anarşist fareler tarafından hiç durmadan kemiriliyordu.

Hava gergindi. Şehir iki kızgın kampa bölünmüştü. Bir tarafta, kiralık gangsterlere ve polis coplarına karşı çıplak ellerle dövüşen, aç, üşümüş, işsiz emekçiler vardı. Diğer tarafta ise, açlık ve soğuk nedir bilmeyen, gazetelerin, polisin ve koca devletin bütün gücüyle desteklediği patronlar.

Anarşistler, kendi düşüncelerini yaymak için, var olan genel hoşnutsuzluktan yararlandılar. Hatipler, Michigan gölünün rüzgârlı, kıraç kıyısında, dev kalabalıklara konuşmalar yapıyorlardı. Anarşizmin felsefesini asla benimsememiş olmama rağmen, yeni bir düzenin bu öğretmenlerinin işçilere neler söylediğini dinlemek için göl kıyısındaki mitinglere sık sık katıldım.

Bu sırada patronlar toplantı halindeydi. George M. Pullman’ın Prairie Caddesi’ndeki köşkünde ya da işbilir şirket avukatı Wirt Dexter’in konutunda toplanıyorlardı. Bir genel grevle başlatılacak olan 8 saatlik işgünü mücadelesini yok etmenin araçlarını tartışıyorlar, anarşistlerin mitinglerini dağıtmanın yollarını konuşu-

yorlardı.

Şiddetli bir kış gelip çatmıştı. Uzun süreli işsizlik, korkunç acılara yol açtı. Ekmek kuyrukları çoğaldı. Aşevleri yemek taleplerini karşılayamaz oldu. Binlerce insan gerçek sefaletle yüz yüze geldi.

Noel günü (25 Aralık), lime lime olmuş incecik giysileri, parparça ayakkabılarıyla yüzlerce yoksul insan, şık Praire Caddesi'nde, zenginlerin köşklerinin önünde, patronlarının karşısında, kara bayraklar taşıyarak yürüdü. Anarşistler tarafından düzenlenen bu yürüyüşün, sadece gerilimi daha da arttırmaya yarayan anlamsız bir hareket olduğunu düşünüyordum. Gerçekten de bu yürüyüşün hiçbir eğitici değeri yoktu ve sadece patronların korkusunu arttırmaya, polisi daha da vahşileştirmeye ve kamuoyunun işçilerin gerçek sorunları karşısındaki sempatisini azaltmaya hizmet etmişti.

8 saatlik işgünü ayaklanmasını başlatacak olan 1 Mayıs günü geldi çattı. Gazeteler, halkı paniğe sürüklemek için her şeyi yaptılar. Tüm şehirde grevler ve yürüyüşler vardı. Patronlar korkudan titriyordu. Devrimi görüyorlardı. McCormick Biçerdöver Fabrikası işçileri, fabrika dışında toplandılar. Fabrikada kalıp grevcilere katılmayanlara, grev kırıcılar lâkabı takıldı. Tuğlalar atıldı. Pencere kırıldı. Grev kırıcılar tehdit edildi. Birisi ayaklanma alarmı verdi.

Polis, hiçbir uyarıda bulunmaksızın, tam ortalarına ateş ederek, önüne geleni copleyarak, işçilere saldırdı. Bazı işçiler atların ayakları altında ezildi. Bazıları vurularak öldü. Kemikler kırıldı. Genç erkek ve kadınlar öldüresiye coplandı.

Pinkerton şirketi, eski mahkûmlardan ve serserilerden silahlı gruplar oluşturdu ve onları, günlüğü 8 dolardan, fabrikalarda nöbetçilik yapmak ve karışıklık çıkartmak üzere kapitalistlere kiraladı.

4 Mayıs akşamı, anarşistler, daha sonra Haymarket Meydanı diye anılacak olan sefil, pis bir semtte bir miting düzenlediler.



Her yerde tren rayları, izbe barlar ve yoksulların oturduğu pis apartmanlar vardı. Bir blok ötede, işçi-patron anlaşmazlıklarını halletme yöntemi olarak baskının en acımasız savunucusu, esneklikten, sağduyudan ve anlayıştan yoksun bir adam olan John Bonfield'in yönettiği Desplaines Caddesi Polis Karakolu vardı.

Chicago belediye başkanı Carter Harrison anarşistlerin mitingine katılmıştı ve alandaki kalabalığın içinde ve çevresinde dolaşıyordu. Alandan ayrıldıktan sonra, Polis Şefi'ne gitti ve ona, miting barışçıl bir biçimde yürütüldüğü ve atlı polislerin varlığı işçilerin yüreklerinde yanmakta olan ateşe benzin dökmek anlamına geleceği için, atlı polis göndermeme emri verdi. Fakat, belki de başka makamlardan gelen ve belediye başkanının raporunu hiçe sayan emirler nedeniyle, Polis Şefi mitinge çok sayıda atlı polis yolladı.

Anarşist konuşmacılardan biri işçilere hitap ediyordu. Meydana yüksekte bakan bir pencereden bir bomba atıldı. Patlamada birkaç polis öldü.

Şehir çılgına döndü ve gazeteler de şehrin bir tumarhane gibi kalması için her şeyi yaptı. İşçilerin adalet isteyen sloganları, intikam çılgınlıkları tarafından boğuldu. Her beş dakikada bir bombalar "bulundu". İnsanlar silahlanmaya başladı ve silah mağazaları geceleri açık tutuldu. Yüzlerce kişi tutuklandı. Bununla birlikte sadece 8 saatlik işgünü savunular yargılandılar ve birkaç ay sonra asıldılar. Fakat Schnaubelt, yani bombayı gerçekten atan adam asla yargılanmadı ve bu korkunç dramdaki rolü resmi olarak hiçbir zaman aydınlatılmadı.

8 saatlik işgünü mücadelesinin liderleri, 11 Kasım Cuma günü asıldılar. O gün Chicago'nun zenginleri sıtmaya tutulmuş gibi titriyorlardı. Hapishanenin etrafına halat çekildi. Tüfeklerle silahlanmış polisler bu halat boyunca yerleştirildiler. Özel devriyeler, hapishaneye yaklaşanların tümünü izliyorlardı. Çevredeki surat-sız taş binaların çatıları, polislerle siyaha boyanmıştı. Gazeteler, halkın zihnini, isyanların patlak vereceği ve mahkûmların serbest

bırakılacağına dair hikâyelerle doldurmuşlardı.

Fakat ne isyan sözkonusuydu ne de mahkûmların kurtulması; tek istisna, idama mahkûm edilenler arasında, şiddeti gerçekten savunan yegâne kişi olan Louis Lingg idi. O, bir barut kapsülünü ısırıp kafasını uçurarak darağacından kurtulmuştu.

İnfazlardan sonraki Pazar günü, cenaze törenleri yapıldı. Binlerce işçi, anarşist oldukları için değil, fakat bu insanların, düşünceleri ne olursa olsun, işçi mücadelesinin şehitleri olduklarını hissettikleri için, siyah cenaze arabalarının ardından yürüdü. Cenaze alayı, suskun insanlarla tıka basa dolu caddeler boyunca kıvrıla kıvrıla, kilometrelerce yürüdü.

Ölüler, Waldheim mezarlığında toprağa verildi. Fakat davaları onlarla birlikte gömülmedi. 8 saatlik işgünü için, daha insanca koşullar ve insanlar arasında daha insanca ilişkiler için mücadele sürdü ve hâlâ sürüyor.

Yedi yıl sonra, Vâli Altgeld, mahkemenin tüm belgelerini okuduktan sonra, darağacından kurtulmuş ve ömür boyu hapis cezalarını çekmekte olan 3 anarşisti serbest bıraktı. Mahkemenin kararının adaletsiz olduğunu açıkladı; tıpkı kararın infaz edildiği günlerde William Dean Howells ve William Morris'in yaptığı gibi. Vâli Altgeld, bu cesur davranışıyla, politik olarak intihar etmiş oldu, fakat gerçekten yana olan ve gerçeği dile getirme cesaretine sahip insanlar tarafından hep hatırlandı.

## Bölüm 3 - Virginia'da Bir Grev

Virginia'ya gittiğimde sene 1891'di.<sup>2</sup> Dietz madenlerinde grev vardı ve çocuklar beni çağırmıştı. Norton'da trenden indiğimde, bir adam yanıma yaklaştı ve Jones Ana olup olmadığımı sordu.

“Evet, Jones Ana benim.”

Aşırı korkmuş görünüyordu. “Polis şefi bana, buraya gelecek olursan beynini dağıtacağını söyledi. Seni bu civarda görmek istemediğini söyledi.”

“Şefe, zaten onu görmeye gelmediğimi söyle. Madencileri görmeye geldim.”

Ayakta konuşmaya devam ederken, bir deri bir kemik kalmış yoksul bir adam bize katıldı.

“Şu vagonları görüyor musun Ana, şu yan hattakileri?” Kömür dolu vagonları gösteriyordu.

“Kömür şirketiyle, vagonları ağzına kadar doldurmak üzere bir anlaşma yaptık ve biz anlaşmayı yaptıktan sonra, vagonların tabanlarını alçalttılar ve böylece onları yaklaşık olarak bir ton daha fazla yük alabilir hale getirdiler. Hayatım boyunca bu şirkette çalıştım ve şimdi tüm sahip olduğum şey, şu bitkin vücuttur.”

---

2 Doğru tarih 1891 değil 1901'dir.

Toplantı yapmak için salon bulamadık. Bize salon kiralamaktan herkes korkuyordu. Sonunda siyahlar, toplantımız için bize kiliselerini vermeye razı oldular. Toplantımız başlamak üzereyken siyahların başkanı yanıma geldi ve “Ana, kilisenin bulunduğu bu arsayı, bize kömür şirketi vermişti. Burada konuşmana izin verirsek arsayı geri alacakları haberini yolladılar” dedi.

Bu yoksul insanların arsalarını yitirmelerine izin veremedim, bu nedenle toplantıyı karayolu kavşağına taşıdım. Toplantımız bitip insanlar dağıldığında, çalışma arkadaşım Iowa’lı Dud Hado’ya, benimle postaneye gelip gelemeyeceğini sordum. Çok nazik bir insandı, fakat hemencecik korkuya kapılmıştı.

Yolda giderken, “Üzerinde tabanca var mı?” dedim.

“Evet” dedi, “Kimsenin, senin beynini dağıtmasına izin vermeyeceğim.”

“Oğlum” dedim, “bu eyalette gizli silah taşımak kanuna aykırıdır. Rica ederim, tabancayı çıkar ve biraz görünür hale getir.”

O tam dediğimi yapmıştı ki, 8 ya da 10 kadar gangster, yolun kıyısındaki eski bir ahırın arkasından çıktı ve önümüze atılarak, “Şimdi elimizdesin, seni pis örgütçü” dediler. Kasabaya gidene kadar bize zorbaca davrandılar. İçinde noterin bulunduğu bir büroya sokulduk ve sorgulandık. Bütün kana susamış katiller oradaydı ve genel müdür içeri girdi.

“Jones Ana, şaşırdım” dedi.

“Neye şaşırdınız?” dedim.

“Silahlı biriyle birlikte, Tanrı’nın evine girebilmenize.”

“Ah, orası Tanrı’nın evi değildi” dedim. “Kömür şirketinin eviydi. Yüce Tanrı’nın böyle yerlere asla uğramadığını bilmiyor musunuz?”

Güldü ve tabii, o genel müdür olduğu için, köpekler de güldü.

Bana yönelik bütün suçlamalardan vazgeçtiler ve zavallı Dud’a para cezası verdiler; yirmi beş dolar ve mahkeme masrafları. Cezayı ben ödeyeceğim dediğimde, şaşırmış göründüler. İç eteğimde param vardı.

Bir madencinin barakasına gittim ve karısından bir fincan çay rica ettim. Bu Şirket malı kasabalarda hancılar, yemek yememe izin vermekten çoğu zaman korkarlardı. Bu yoksul insan orada olmamdan o kadar mutluydu ki, “misafir elbisesi için” izin istedi. Yatak odasından, ucuz pamuklu sabahlığının üzerine beyaz bir önlük giymiŐ olarak ıktı.

Dud’ın mahkemesindeki adamlardan biri, madencinin evine kadar beni izledi. nce, madencinin karısı adamı içeri almaya-caktı, fakat adam Jones Ana ile özel konuşmak istediğini söyledi. O zaman adamın içeri girmesine izin verdi.

“Ana” dedi adam, “Cezayı hemen demene sevindim. Onlar mahkemeye itiraz edeceğini dŐnmŐlerdi. O zaman ikinizi de hapsedip gece kömür fırınında yakacaklar ve sonra, sabah salıve-rildiğinizi, nereye gittiğinizi bilmediklerini söyleyeceklerdi.”

Planlarını gerçekten uygularlar mıydı bilmiyorum, fakat im-tiyazlı iktidar sahiplerinin işçileri kle durumunda tutmak için, iğneyemeyecekleri hiçbir sınırın olmadığını gayet iyi bilirim.

## Bölüm 4 - Wayland'ın Akla Çağrısı

1893'te, J. A. Wayland, başka bazı kişilerle birlikte, işçilere, işbirliği yapmanın rekabet etmekten daha üstün olduğunu ispat etmeye karar verdi. Bir grup insan Tennessee'de toprak satın aldı ve Ruskin Kolonisini kurdu. Beni de kendilerine katılmaya çağır-dılar.

“Hayır” dedim, “koloniniz başarılı olamayacak. Başarılı bir koloni yaratmak için ülkü gerekir ve işçi sınıfı henüz kendisine ait bir ülküye sahip değil.”

Bir yıl sonra koloniye ziyaret ettim. O kısa sürede koloninin dağılmasına yol açabilecek unsurları görebildim. Koloniye ka-tılmamış olduğuma memnundum, ama en civcivli zamanında kavganın dışında kalmıştım. İşçi sınıfının model sunacak hale gelmeden önce vermesi gereken çok kavga vardı. Wayland, iki yıl sonra ayrılıp Kansas City'ye gitti. Morali bozuktum.

İçimizden bir grup toplandık; Wayland, ben ve “Üç P'ler” olarak bilinen üç erkek (Burlington Demiryolları için çalışan bir nakliyecisi olan Putnam; postanede kâtip olan Palmer; büyük bir mağaza için çalışan bir reklâmcısı olan Page). İşçilerin eğitime ihtiyacı olduğuna karar verdik. Onların çıkarlarına sadık ve onla-rın görüşünü yansıtan bir gazeteleri olmalıydı. Wayland'ı böyle

bir gazete çıkarmak için sıkıştırdık. Palmer, “Appeal to Reason” [Akla Çağrı] ismini önerdi.

“Fakat hiç abonemiz yok” dedi Wayland.

“Onları ben bulacağım” dedim. “İlk sayınızı çıkarın, masraflarına yetecek kadar aboneye sahip olmasının bir yolunu bulacağım.”

Wayland, sınırlı sayıda bir ilk baskı yaptı ve ben yanıma bir örnek alıp Omaha’daki federal kışlalara gittim ve neredeyse oradaki her delikanlıyı abone yaptım. Askerler, emekçi çocuklarıydı ve gazeteden haberdar olmak istiyorlardı. Sonra şehir merkezine belediye binasına gittim ve orada da pek çok kişiyi abone yaptım. Kısa sürede birkaç yüz aboneye ulaştım ve gazete piyasaya çıktı. Wayland’ın yönetiminde gazete mükemmel bir iş gördü. Bir süre sonra, Fred G. Warren başyazar olarak, gazetenin yayınlandığı yere, Girard’a geldi. Amerika’da, benim evim diyebileceğim bir yer varsa, bu Fred’in eviydi. Uzun ve tehlikeli bir mücadelenin ardından, yorgun olduğum ve dinlenme ihtiyacı duyduğum her zaman, Fred’in evine gittim.

“The Appeal to Reason” da, tıpkı tüm diğer şeyler gibi, başlangıçta enerji dolu gençlik dönemini, sonra derin bilgelik dönemini yaşadı ve nihayetinde de hayatı son buldu. Sekteye uğratıcı etkiler, didişmeler, birbirinden uzaklaşan görüş açıları, teoriler, sonunda gazetenin kapanmasına neden oldu.

## Bölüm 5 - Arnot'da Zafer

1889'dan önce, Pensilvanya'nın kömür havzaları örgütsüzdü. Göçmenler ülkeye akın etmişlerdi ve ucuza çalışıyorlardı. Kömür şirketlerinin Avrupadan ayarttığı göçmen işçilerin sayısı, ücretleri karın tokluğu düzeyinde tutmaya daima yetecek kadar fazlaydı. Yeraltında çalışma süreleri son derece uzundu. Günde 12, 13, hatta 14 saat çalışma alışılmadık bir durum değildi. Madencilerin yaşamını ya da organlarını koruyan hiçbir yasa yoktu. Şirket barakalarındaki aileler, domuzlardan beter şartlarda yaşıyorlardı. Yüzlerce çocuk, ailelerinin cehaleti ve yoksulluğu nedeniyle ölüyordu. Birçok defa, madencilerin bebeklerinin toprağa verilmesine yardım etmek zorunda kaldım, anneler, yavruları öldüğünde duydukları rahatlamayı nadiren saklayabiliyorlardı. Başka bir bebek, erkek ve kız kardeşlerinin zaten yapmakta oldukları gibi, erkekse kırma makinelerinde, kızsza ipek fabrikalarında çalışmaya alınıyazılı olarak zaten sırada bekliyordu.

Birleşik Maden İşçileri sendikası, bu havzaları örgütleme ve insanlar için insanca şartlar uğruna mücadele etme kararı almıştı. Sendika örgütçüleri işe koşuldu. Madenlerdeki işçilerin cesareti yeteri kadar arttığında, grev çağrısı yapıldı.

Pennsylvania Arnot'da, dört beş aydır sürmekte olan bir grev vardı. İşçiler yılmaya başlamıştı. Kömür şirketi, işe geri dönmelelerini sağlayacak bir belgeyi imzalatmak için madencilerin evlerine



doktorları, öğretmenleri, rahipleri ve eşlerini yolluyordu.

Sendikanın bölge başkanı Wilson ve örgütçü Tom Haggerty umutsuzluğa kapılmıştı. Pazartesi işbaşı yapmaktan yana olan imzalar ezici bir çoğunluğa sahipti.

Haggerty beni çağırmasını önerdi. Cumartesi sabahı, örgütlenme çalışması yapmakta olduğum Barnesboro'ya telefon ettikler, hemen gelmem gerektiğini, aksi halde grevi kaybedeceklerini söylediler.

“Aman Ana” dedi Haggerty, “çabuk gel ve bize yardım et! Çocuklar çok yılmış durumdadır! Pazartesi işe geri dönecekler.”

O gece bir toplantımın olduğunu, fakat Pazar sabahı erkenden yola çıkacağımı söyledim.

Gün doğarken yola çıktım. Arnot'daki sendika sekreteri genç William Bouncer, Arnot'a en yakın tren istasyonu olan Roaring Branch'te beni bir at arabasıyla karşıladı. Taşlı dağ yollarında 25 kilometre kadar gittik. Sert bir soğuk vardı. Arnot'a öğlen vardık ve beni kasabadaki tek otele, kömür şirketinin oteline yerleştirdiler. İtiraz ettim, fakat Bouncer, “Ana, bu odayı senin için ayırttık, eğer tutmazsak bize bir daha asla başka oda kiralamazlar” dedi.

Pazar öğleden sonra bir toplantı düzenledim. Daha sonra yaptıklarımız kadar kalabalık bir toplantı değildi, ama toplantıya katılan zavallı insanları canlandırmayı başardım.

“Söz vermelisiniz” dedim. “Ayağa kalkın, grev zafere ulaşmaya kadar kardeşlerinize ve sendikaya bağlı kalacağımıza söz verin!”

Erkekler kem küm etti, ama kadınlar kucaklarında bebekleriyle ayağa kalktılar ve sabah kimsenin işe gitmemesini sağlayacaklarına söz verdiler.

“Toplantıya yarın sabah saat 10'a kadar ara verilmiştir” dedim. “Herkes gelsin ve görsün, efendilerine geri dönmeyi düşünen köleler, sizinle birlikte olacaktır.”

Oteldeki odama döndüm. Akşam yemeğine aşığıya çağırılmışım, fakat madenlerin genel müdürü ve diğer konuklar kili-

seye gittikten sonra, oda hizmetçisi kadın gizlice odama geldi ve aşığı inip bir fincan çay içmemi rica etti.

O gece saat 11’de, oda görevlisi, odanın kapısını bir kez daha tıklattı ve odamı boşaltmak zorunda olduğumu ifade etti; ona, bu odanın bir öğretmene ait olduğu söylenmişti. Paltomu giymeme yardım ederken, “Bu utanç verici bir şey Ana” dedi fısıldayarak.

Küçük Bouncer’ı, aşağıda, otelin lobisinde nöbet tutarak otururken buldum. Beni dağa, bir madencinin evine götürdü. Soğuk bir rüzgâr neredeyse kafamdan beremi uçuracaktı. Madencinin barakasına vardığımızda kapıyı çaldım.

Bir erkek sesi haykırdı, “Kim o!”

“Jones Ana” dedim.

Küçük pencerede bir ışık görüldü. Kapı açıldı.

“Demek seni çıkarttılar, Ana!”

“Öyle yaptılar.”

“Mary’ye bunu yapabileceklerini söylemişim” dedi madenci. Gaz lambasını başparmağı ve küçük parmağıyla tuttu ve diğer parmaklarının olmadığını görebildim. Yüzü gençti, fakat vücudu çökmüştü.

Evdeki tek yatakta, karısıyla birlikte yatmam için ısrar etti. Kendisi, kafasını kollarına yaslayarak mutfak masasında uyudu. Karısı, çocukların sessiz durmasını sağlamak için sabah erkenden kalktı, çok yorgun olduğum için bu sayede biraz daha uyuyabildim.

Saat 8’de ağlayarak odama girdi.

“Ana, uyanık mısın?”

“Evet, uyanığım.”

“Kalkmalısın. Şerif, seni koruduğumuz için bizi evden çıkartmak üzere burada. Bu ev Şirkete ait.”

Aile, nesi var nesi yoksa topladı, zaten fazla bir şeyleri de yoktu, kutsal resimleri indirdi ve her şeyi bir at arabasına yükleyip tüm komşularıyla birlikte toplantıya gitti. Ev eşyaları, kutsal resimler, çocuklar ve sokaklar boyunca arabanın yanında yürüyen

anne, baba ve benimle, arabanın görünüşü, işlerin yoluna girmesini sağlamıştı. Bu manzara, işçileri o kadar öfkelenmişti ki, sabah madenlere dönmemeye karar verdiler. Bunun yerine, sabah toplantıya geldiler ve zafer kazanıncaya kadar grevi bırakma kararı aldılar.

O zaman şirket, grev kırıcılar getirmeye kalkıştı. Erkeklere, bir değişiklik olarak, çocuklarla birlikte evde kalmalarını ve grev kırıcılarla ilgilenme işine kadınların bakmasına izin vermelerini söyledim. Bir temizlikçi kadınlar ordusu örgütledim. Belirlenmiş olan bir günde, paspaslarını ve çalı süpürgelerini getireceklerdi ve “ordu”, madenlerdeki grev kırıcılara saldıracaktı. Genel müdür, şerif ve şirketin kiralık adamları planımızı duydular ve hazırlandılar. O gün geldi ve kadınlar paspasları, süpürgeleri ve kovalarıyla geldiler.

Beni tutuklayacaklarını ve bunun da orduyu darmadağın edeceğini bildiğim için, kendim Drip Mouth'a kadar gitmemeye karar verdim. Çok etkileyici bir görünüşü olan İrlandalı bir kadını lider olarak seçtim. Kırmızı bir iç eteği bulmuş ve onu pamuklu, ince bir geceliğin üzerine geçirmişti. Çoraplarının biri siyah biri beyazdı. Dağınık kızıl saçlarına, kırmızı, püsküllü, küçük bir eşarp bağlamıştı. Yüzü kızarmıştı, gözleri kızgındı. Ona baktım ve bir patırtı koparabileceğini hissettim.

“Orduyu Drip Mouth'a götüreceksin. Teneke bulaşık leğenini ve tokmağını yanına al, grev kırıcılar ve katırlar geldiğinde tokmağı leğene vurmaya ve bağırmaya başla. Sonra hepiniz tokmaklarınızı vurun, bağırın, paspaslarınız ve süpürgelerinizle grev kırıcıları kovalamaya hazır olun. Hiç kimseden korkmayın” dedim.

Kadınları, bağırıp çağırarak dağın eteğine kadar götürdü ve katırlar, grev kırıcılar ve kömürlerle birlikte geldiğinde, leğenine vurmaya ve bağırmaya başladı, ve bütün ordu ona katıldı. Şerif, kadının omzuna dokundu.

“Sayın bayan” dedi, “katırları düşünün. Onları ürkütmeyin.”

Kadın, eski teneke leğenle Şerif'e vurarak haykırdı: “Senin de

katırların da canı cehenneme!”

Şerif yere yıkıldı ve dereye yuvarlandı. O zaman katırlar, grev kırıcılığı isyan etmeye başladılar. Grev kırıcılarını sırtlarından attılar, teptiler ve ahırın yolunu tuttular. Paspasları, kovaları ve süpürgeleriyle bir kadınlar ordusu tarafından kovalanan grev kırıcılar, bayır aşağı koşmaya başladılar.

Yakındaki bir barakada, evcil bir papağan, Şerif’e bağıırıyordu: “Gördün gününü değil mi! Gördün gününü!”

Kalabalığın içinde çok iri bir doktor vardı, bir şirket finosu. Elinde küçük bir çanta vardı ve bana, küstahça, “Bayan Jones, elimde sizin için bir emir var” dedi.

“Taman” dedim. “Ben gelinceye kadar ilaç çantanızda saklayın. Şimdi bir toplantı yapacağım.”

O günden sonra, kadınlar, şirketin grev kırıcı getirmesini engellemek için madenleri sürekli gözlediler. Her gün, bir ellerinde süpürge ya da paspasları ve diğer kollarında küçük battaniyelere sarılmış bebekleriyle madenlere gittiler ve kimsenin girmemesine dikkat ettiler. Ve bütün gece boyunca da nöbet tuttular. Onlar destansı kadınlardı. Gelecek uzun yıllar boyunca, büyük bir ülkenin ilerlemesi uğruna mücadele ettikleri için, ulusumuz onları derin bir saygıyla anacaktır.

Bütün kırsal çevrede toplantılar yaptım. Şirket, madencilere yardım etmemelerini sağlamak için çiftçilere para dağıtıyordu. Eski bir at arabası, sendikalı bir katır, hani şu grev yapanlardan, ve sürücü olarak da, madencilerden birinin küçücük oğluyla do-laştım. Çiftçiler arasında toplantılar yaptım ve onları madencilerin tarafına çektim.

Eve gece yarısı ya da saat sabahın biriyken döndüğüm bazı günler, küçük oğlan kolumda uyurdu ve katırı ben sürerdim. Kimi zaman hava sıfırın birkaç derece altında olurdu. Rüzgâr dağdan ıslık çalarak iner, kar ve karla karışık yağmuru yüzümüze çarpardı. Çoğu zaman ellerim ve ayaklarım hissizleşirdi. Sadece kuru ekmek ve kahve ile yaşıyorduk. İçinde hiç ateş yanmayan

bir odada uyuyordum ve sabah uyandıgımda, sık sık, yatağın dış örtülerinin karla kaplandığını görüyordum.

Arnot yakınlarında Sweedy Town denen bir yer vardı ve şirketin adamları, grevi kırmak için İsveçlileri getirmek üzere buraya gitmişlerdi. Şirketin çabalarını çiftçilerle bir toplantı esnasında işittim. Genç çiftçileri, atlarına binip Sweedy Town'a gitmeye ve hiçbir İsveçlinin kasabadan çıkmamasını temin etmeye ikna ettim.

Kement yapmak için çamaşır ipleri aldılar ve Arnot yönüne giden bütün İsveçliler hemen geri döndürüldü.

Korkunç güçlüklerle geçen aylardan sonra, grev neredeyse kazanılmıştı. Madenler çalışmıyordu. İşçilerin ruh hali mükemmeldi. Eyaletin batısına gitmiş olan sendika başkanı Wilson, evine döndü. Onun evinde kalıyordum. Aile yatmaya gitti. Geç vakte kadar oturmuş, sorunlar üzerine konuşuyorduk ki, kapı çalındı. Çok çekingen bir çalıştı.

“Girin” dedi Wilson.

Üç adam girdi. Tedirginlikle bana baktılar ve Wilson, yandaki bir odaya geçmemi rica etti. Grev hakkında konuştular ve başkan Wilson'ın dikkatini, küçük evi üzerinde, kömür şirketinin sahibi olduğu banka tarafından konmuş bir ipotek olduğu gerçeğine çektiler ve “Eğer hemen çekilir ve grevi sönmeye terk edersen, evin üzerindeki ipoteği kaldıracağız ve sana nakit 25 bin dolar vereceğiz” dediler.

Onun yanıtını asla unutmuyacağım:

“Baylar, ailemi ziyarete gelirsiniz sizi tüm konukseverliğimizle ağırlarız. Fakat beni, insanlığımıza ve bana güvenen kardeşlerime ihanet etmem için dolarlarla ayartmaya geldiyseniz, burayı terk etmenizi ve bir daha asla gelmemenizi istiyorum.”

Grev birkaç hafta daha sürdü. Bu arada grevciler evlerinden atıldıklarında, başkan Wilson ambarını temizledi ve evlerinden atılan madencilere onlar ev buluncaya kadar baktı. Tavuklarını ve domuzlarını birer birer kesti. Sahip olduğu her şeyi paylaştı. Kuru

ekmek yedi ve hindiba suyu içti. Örgütün tabanının tattığı bütün acıları o da tattı. Şimdi böyle liderlerden yoksunuz.

Şubatın sonunda, şirket tüm taleplerin kabul edildiğini bildiren bir ilân astı. Kadınlar, “Toplantılarımız için salonu kullanabilecek miyiz?” dediler.

“Hayır, bunu sormadık.”

“Öyleyse grev yeniden başlar” dedi kadınlar.

Salonu aldılar ve Cincinnati’deki kongreden dönen başkan Wilson, sevinç ve minnettarlık duygularıyla ağladı.

Ülkenin orta bölgelerine doğru yola çıkacaktım ve ben ayrılmadan önce sendika Bloomsburg’da bir zafer mitingi düzenledi. Kadınlar, kudurmuş bir kar fırtınası altında, çocukları eteklerine yapışmış sürüklenirken ve bebekleri şallarının altında, kilometrelerce yol geldiler. Madencilerin çoğu kilometrelerce yürüdü. Tam anlamıyla neşe dolu bir gece ve muhteşem bir kutlamaydı. Hepsi iyi geceler diledim. Küçük bir oğlan bağırdı, “Bizi bırakma Ana, bırakma bizi!” O küçük şirin çocuklar ellerimi öptü. Bütün geceyi Bloomsburg’da eğlenerek geçirdik. Erkekler, istasyonun manevra hattında duran birkaç yük vagonunu açtılar ve kendilerini kutularca birayla rahatlattılar. Yaşlılar ve gençler uzun gece boyunca sohbet etti, şarkı söyledi ve, şirketin de hakkını verelim, kimseye karışılmadı.

Gangsterlerin, ordunun, hapishanelerin, polis coplarının yaygın bir biçimde kullanılmasından önceki günlerdi bunlar. Kan dökülmemişti. Ayaklanmalar yoktu. Ve zafer, süpürgeli ve paspaslı kadınlar ordusu sayesinde kazanılmıştı.

Bir yıl sonra, zaferin yıldönümünü kutladılar. Bana, altın bir kol saati hediye etmek istediler, fakat kabul etmedim, çünkü bunun küçük çocukların ekmek parası olduğunu biliyordum. O zamandan beri Arnot’a gitmedim, fakat ülkenin her yerine yaptığım yolculuklarda, o grevi kahramanca başaran insanlara sık sık rastlıyorum.

## Bölüm 6 - Batı Virginia'da Savaş

Bir gece, Scott isimli bir sendika örgütçüsüyle Fairmont bölgesindeki bir madenci kasabasına gittim, oradaki işçiler bir toplantı yapmamı istemişlerdi. Arabadan inince, Scott'a nerede konuşacağımı sordum ve bana ahşap çerçeveli bir bina gösterdi. İçeri girdik. Bir mihrabın üzerinde yakılmış mumlar vardı. O loş ışıkta etrafıma bakındım. Bir kilisedeydik ve sıralar madencilerle doluydu.

Mihrabın parmaklığının dışında bir masa vardı. Bir uçta, ellerinde sendikanın paralarıyla bir rahip oturmuştu. Yerel sendika başkanı, masanın diğer ucuna oturmuştu. Koridor boyunca yürüdüm.

“Neler oluyor?” diye sordum.

“Bir toplantı yapıyoruz” dedi başkan.

“Niçin?”

“Sendika için, Ana. Kiliseyi toplantımız için kiraladık.”

Uzandım ve paraları rahibin elinden aldım. Sonra madencilere döndüm.

“Çocuklar” dedim, “burası bir ibadet yeri. Onu ticarileştirmemelisiniz. Hepiniz kalkın ve dışarıya açık havaya çıkın.”

Kalkıp dışarı çıktılar ve ben onlara hitap ederken arazide oturdular. Şerif oradaydı ve ben konuşurken yolu geçiye kapadı. Önümüzde bir okul binası vardı. Onu gösterdim ve dedim ki, “Atalarınız şu kurumda bir payınız olsun diye savaştı. O sizin. Okul

yönetimiyle görüşün ve toplantılarınızı her Cuma gecesi orada yapın. Karılarınız okulu Pazartesi gelecek çocuklar için Cumartesi sabahı temizler. Sizin örgütünüz bir ibadet kurumu değildir. Bir mücadele kurumudur. Endüstriyel anlamda bir eğitim kurumu. Ölümler için dua edin, yaşayanlar içinse ölümüne mücadele edin!”

Fairmont bölgesinin sendika sorumlusu, Tom Haggerty idi. Bir Pazar sabahı, Clarksburg’un grevci maden işçileri, yol boyunca maden işçilerini kamplarından ala ala Mononglia’ya doğru yürümeye başladılar. Açıklık bir yerde konakladık ve yol kenarlarında, ambarlarda toplantılar yaptık, sendikacılığın ilkelerini anlattık.

New England’ın bu küçük kasabasının sahibi olan Birleşik Kömür Şirketi, toplantı bildirilerimizin dağıtılmasını yasakladı ve üzerinde bildiri bulunan herkesi tutukladı. Fakat çevreden haberleri aldık. Bizimkilerden birkaçı kampa gitti. İkişer ikişer ayrıldılar. Biri sağırımış gibi yaptı ve diğeri yürürken sürekli onun kulağına bağırdı, “Jones Ana, Pazar öğleden sonra, kasabanın dışındaki talaş yığnında bir toplantı yapacaktım.” Sonra sağır arkadaş, ona ne dediğini soruyor ve o da tekrar bağırıyordu. Böylece haber bütün kampa yayıldı ve büyük bir kalabalık topladık.

Toplantı sona erdiğinde, üç maden işçisi ve ben, Fairmont City’ye doğru yola çıktık. Maden işçileri, Jo Battley, Charlie Blakelet ve Barney Rice yürüyerek giderken, beni götürecek bir atlı araba ile küçük bir oğlan çocuğu ayarladılar. Onları kasabanın hemen dışında, köprüünün karşısında, şehirlerarası arabanın geldiği yerde bekleyecektim. Küçük oğlan ve ben yola çıktık. Geçmek zorunda olduğumuz köprüye, onu görece kadar yaklaştığımızda hava kararmıştı. Köprüünün ardında kara bir bina yükseliyordu. Kömür Şirketinin deposuydu bu. Silahlı adamlar tarafından korunuyordu. Köprü tamamen karanlıktı ve depoda hiç kimse yoktu. Silahlı bir adam bizi durdurdu. Yüzünü göremedim.

“Kimsiniz?” dedi adam.



“Jones Ana ve bir madenci çocuğu” dedim.

“Demek, Jones Ana sensin” dedi silahını tıkırdatarak.

“Evet benim” dedim, “ve eminim, bu akşam depoyu sen koruyorsun. Yarın, sana yeni bir iş bakıyor olacağım.”

Arabadan, yolun şehirlerarası yollarla birleştiği yerde, köprü-nün tam karşısında indim. Çocuğu evine yolladım:

“Yolda bizim arkadaşları gördüğünde, acele etmelerini söyle. Onlara kendilerini köprü-nün tam karşısında beklediğimi söyle.”

Görünürde tek bir ev yoktu. Yakınlarda sadece, köprüde ilerleyen karanlık şekillerini ara sıra görebildiğim silahlı adamlar vardı. Hava çok kararmıştı. Yere oturdum ve bekledim. Saatimi çıkardım, bir kibrit yaktım ve şehirlerarası arabanın zamanının neredeyse geldiğini gördüm.

Aniden, karanlığı içinden, “Cinayet! Cinayet! Polis! İmdat!” haykırışları çınladı. Sonra koşuşturma sesleri duyuldu ve Barney Rice, haykırarak köprü-nün karşısına, bana doğru geldi. Onu Blakley izledi, topukları ensesine degecek kadar hızlı koşuyordu. “Cinayet! Cinayet!” diye haykırıyordu. Onlara doğru koştum. “Jo nerede?” dedim.

“Jo’yu öldürüyorlar, köprüde, gangsterler.”

O anda şehirlerarası araba göründü. Köprüde duracaktı. Bir plan yaptım. Bağırarak köprüye koştum, “Jo! Jo! Bizimkiler geliyor. Geliyorlar. Bütün ekip geliyor. Araba neredeyse geldi!”

Kömür şirketinin bekçi köpekleri, arabanın içinde bir maden işçisi ordusu olduğunu sandılar. Saklanmak için kaçtılar, şirketin deposunda barikat kurdular. Jo’yu köprüde bırakmışlardı, kafası yarılmıştı ve kaniyordu. İç eteğimi şerit şerit yırttım, kafasını sardım, çocukların onu arabaya bindirmelerine yardım ettim ve arabayı hızla Fairmont City’ye sürdürdüm. Onu otele götürdük, bir doktor çağırdık. Doktor Jo’nun kafasındaki büyük ve açık yarıkları dikti. Bütün gece oturdum ve zavallı yoldaşıma hemşirelik ettim. Aklını yitirmişti ve beni annesi sanıyordu. Ertesi gece Tom Haggerty ve ben, sendika toplantısında konuştuk, olanları

olduğu gibi anlattık. Arkadaşlar gidip gangsterleri temizlemek istediler, fakat ben bunun işleri sadece daha da kötüleştireceğini söyledim. Jo'yu ziyaret etmek için toplantı oybirliğiyle ertelendi. Jo'yu herkes görünceye kadar, her defasında altı ya da sekiz kişi odaya girdi.

Gangsterler için bir tutuklama kararı çıkartmaya uğraştık fakat başaramadık, çünkü yargıçlar ve mahkemeler, kömür şirketinin güdümündeydi. Jo gangsterler tarafından dövülen ilk kişi değildi. Böyle çok kişi vardı ve bu köpeklerin gaddarlıkları ciltler doldururdu.

Clarksburg'de, insanlar, benim için toplantı ayarlayacak olurlarsa öldürülmekle tehdit edildiler. Ama demiryolunun adamları gecenin köründe toplantı düzenlediler ve ben de kalkıp tek başıma oraya gittim. Toplantı adliye binasındaydı. Salon doluydu. Belediye başkanı ve tüm belediye görevlileri oradaydı. "Başkan bey" dedim, "nezaket gösterip bir Amerikan vatandaşının konuşması için toplantıya başkanlık eder misiniz acaba?" Kafasını "hayır" anlamında salladı. Teklifimi kimse kabul etmeyecekti. "Öyleyse" dedim, "bu akşamın başkanı olarak kendimi takdim ediyorum: gecenin konuşmacısı, Jones Ana."

Sonunda, Fairmont bölgesindeki tüm işçileri örgütledik. Grev kırıcılar ve gangsterler kovuldu. Fakat daha sonra, yetersiz örgütçüler ve kendi yöneticilerinin ihaneti yüzünden sendikalar güç kaybettiler. Fairmont bölgesi maden işçileri, en sonunda, tam da çıkarlarını korumakla görevlendirdikleri insanlar tarafından ihanete uğradılar. Charlie Battley, kayıpları telâfi etmek için uğraştı, fakat yöneticiler yozlaştığı ve işçiler de aşırı yılgınlaştığı için hiçbir şey başaramadı.

Erkeklerin ve kadınların gangsterlerin demir ökçesinden kurtulmak için yaptıkları fedakârlıkların sık sık boşa gittiğini düşünmek beni gerçekten üzüyor. Kazanılan zaferler, işçilerin kendi yöneticilerinin, mücadelenin bedellerini ve acılarını bilen bu adamların ihaneti tarafından o kadar sık yerle bir ediliyor ki.

Şimdi yaşıyım ve Fairmont bölgesindeki arkadaşları bir daha göreceğimi hiç ummuyorum, fakat onların ve çocuklarının yaşam koşullarının değişmesinde bir payım olduğunu düşünmek hoşuma gidiyor.

Birleşik Maden İşçileri sendikası, Kanawah Nehri üzerindeki Kelly Creek'i örgütlemek için çalışmış, fakat başarılı olamamıştı. Sendikanın yönetim kurulu üyeleri, Burke ve Tom Lewis, bölgeyi kendileri görmeye karar verdiler. Bir gece, Kelly Creek'e gitmek için trene bindiler. Tren, sarp bir kanyonun üzerine kurulmuş, yüksek, tahta bir demiryolu köprüsüne geldi. İki sendika yöneticisi hariç, tüm yolcular çeşitli bahanelerle başka bir yolcu vagonuna alındı ve bu vagon trenden ayrıлып köprüden karşıya çekildi. Sendikacılar, hareketsiz bir vagona, köprünün üstündeydiler. Raylar boyunca, elleri ve dizleri üzerinde yavaş yavaş ilerlemek zorunda kaldılar. Altları zifiri karanlıktı. Köprü tek şeritliydi. Tam köprünün sonuna varmışlardı ki, bir tren, ateş püskürerek yanlarından geçti.

Kömür şirketinin sendika yöneticilerini öldürmeye çalıştığını duyunca, Kelly Creek'e gitmeye ve bu köleleri canlandırmaya karar verdim. On dokuz yaşında bir genç olan Ben Davis'i yanımda götürdüm. Kanawah Nehrinin Kelly Creek'in kurulu olduğu doğu kıyısı boyunca yürüdük. Bir sabah gün doğmadan, Kelly Creek'in karşısına düşen bir noktada, nehri sığ bir yerinden yürüyerek geçtik. Marshall adında bir adamın işlettiği dükkânın kapısını çaldığımda gün yeni doğmuştu. Ona niçin geldiğimi anlattım. Dostça davrandı. Beni, kahvaltı vereceği küçük bir arka odaya aldı. Herhangi biri onu Jones Ana'ya yemek verirken görürse dükkânının ruhsatını yitireceğini söyledi. Öğle vakti madenlerde yapacağım toplantıyı duyuran bildirimlerimin eline nasıl geçtiğini anlattı. Fakat sürekli tedirgindi ve küçük pencereden dışarıya bakıyordu.

O gece geç vakit, bir grup maden işçisi, kasabanın bir mil kadar uzağında, kayaların arasında buluştu. Karanlıkta birbirimizin

yüzünü göremiyorduk. Eski bir fenerin ışığında, onlara yemin ettirdim.

Ertesi gün, kırk işçi işten atıldı ve kara listeye alındı. Akşamki işçiler arasında ispiyoncular varmış. Bir sonraki akşam başka bir grup kurduk ve gruptakilerin tümü işten atıldı. Bu, savaşı başlattı. Bakkal Marshall cesur biriydi. Dükkânını bana kiraladı ve toplantıları orada yapmaya başladım. Madenlerin genel müdürü Columbus'tan geldi ve o da bir toplantı yaptı.

“Utanın” dedi, “yaşlı bir kadın tarafından kandırılıyorsunuz!”

“Yaşasın Jones Ana!” diye bağırdı maden işçileri.

Ertesi Pazar günü, ormanda bir toplantı düzenledim. Genel müdür Jack Rowen, özel arabasıyla Columbus'tan geldi. Bir sonraki Pazar, bir işçi mitingi örgütledim. Tüm maden işçileri bizim yanımızdaydı. Şirketin otelinin önünde toplandık ve genel müdürün dışarı çıkması için bağırdık. Ortaya çıkmadı. Balkonda şirketin iki fino köpeği vardı. Onlardan biri, “Bu ihtiyar karıyı bir ağaca asmak istiyorum” dedi.

“Evet” dedi diğer fino köpeği, “ipini ben çekmek isterim.”

Ağaçlar altındaki toplantı yerimize yürüyorduk. Binden fazla insan geldi ve o iki fino köpeği de söylene söylene geldiler. Konuşmak için ayağa kalktım, sırtımı büyük bir ağaca dayadım ve o köpekleri göstererek, “Bu ihtiyar kadını bir ağaca asmak istediğinizi söylemişsiniz. Buyurun, işte ihtiyar kadın, işte ağaç. Getirin ipinizi ve onu asın!” dedim.

Ve böylece, sendika Kelly Creek'te örgütlenmiş oldu. İşçilerin, şirketten zorla koparıp aldıkları kazanımları koruyup koruyamadıklarını bilmiyorum. İşçilerin sendikaya girmesi, onların eğitiminin anaokuluydu sadece ve tüm güçler onların daha fazla eğitilmesine karşıydı. Bu ıssız yerlerde yaşayan işçilerin sahip olduğu tek şey, maden sahiplerinin YMCA'ları (Genç Hıristiyanlar Derneği), maden sahiplerinin papazları, öğretmenleri, doktorları ve yine maden sahiplerinin, onların görüşlerini yayan gazeteleliydi. Dolayısıyla pek eğitim almıyorlardı.

# Bölüm 7 - İnsancıl Bir Yargıç

Haziran 1902'de Batı Virginia'daki Clarksburg'lu taşkömürü madencileriyle bir toplantıdaydım. Grev sorunu hakkında konuşuyordum, madenciler arasında insan başka ne hakkında konuşabilir ki? Dokuz sendikacı, yakındaki bir ağacın altında oturmuşlardı. Bir federal polis şefi onlara, tutuklu olduğumu bana söylemelerini bildirmiş. Sendikacılardan biri kürsüye geldi.

“Ana” dedi, “tutuklanmışsın. Ellerinde, senin konuşmanı yasaklayan bir mahkeme emri var.”

Federal polis şefine baktım ve “Geliyorum. Bitirinceye kadar bekle” dedim. Konuşmaya devam ettim. Sonunda, “Hoşçakalın arkadaşlar; tutuklandım. Belki de cezaevine gireceğim. Sizi uzun bir süre göremeyebilirim. Bu kavgayı sürdürün! Boyun eğmeyin! Parkersburg'un mahkeme emri makinesini kaale almayın. Federal yargıç zaten başkasının işini çalan hırsızın tekidir. Siz aklıktan kıvranırsanız o golf oynar. Siz insanlığa hizmet ederken, o para balarının işine yaranan mahkeme emirleri çıkarır.”

O gece ben ve birkaç sendikacı, 135 kilometre ötedeki Parkersburg'a götürüldük. Beş polis şefi yardımcısı, sendikacılarla birlikte gitti ve benim sorumluluğumu, federal polis şefinin yeğeni olan sevimli bir genç üstlendi. Trende bu genci maden iş-

çilerinin davasına taraftar hale getirdim. Trenden indiğimizde, arkadaşlar ve beş polis şefi yardımcısı bir yöne hareket etti, biz başka bir yöne.

“Evladım” dedim muhafızıma, “bak, yanlış tarafa gidiyoruz.”

“Hayır Ana” dedi.

“Delikanlı, öyleyse onlar yanlış yöne gidiyorlar.”

“Hayır Ana. Sen bir otele gidiyorsun. Onlar hapishaneye.”

“Delikanlı” dedim, olduğumuz yerde durarak, “Tutuklu değil miyim?”

“Öylesin Ana.”

“Öyleyse arkadaşlarımla birlikte cezaevine gideceğim.” Gerisin geriye döndüm. “Jones Ana’nın, arkadaşları cezaevindeyken otele gittiğini işittin mi hiç!”

Hızla arkadaşların peşinden gittim ve onlarla birlikte cezaevine girdim. Fakat gardiyan ve karısı beni sıradan bir koğuşa koymadılar.

“Ana, sen bizim konuğumuzsun” dediler.

Her şeyin en iyisini sağlayarak ve doyurayım derken “şişmanlatarak”, bana aileden biriymişim gibi davrandılar. Onlarla birlikteyken gerçekten iyi dinlendim.

Yargılanmak üzere federal mahkemeye götürüldük. Mahkeme emri dedikleri bir şeyi çığnemiştik. Patronlar, maden işçilerinin yapmasını istemedikleri ne varsa, bunun için bir mahkeme emri çıkartmışlardı. Şirket, tanık kürsüsüne bir kadını çıkarttı. Kadın, benim, maden işçilerine, madenlere girip grev kırıcıları dışarı atmalarını söylediğime dair tanıklık etti. Korkulu gözlerle bakan, bir deri bir kemik yoksul bir kadındı ve sanki kilisedeymişçesine, en iyi elbisesini giymişti. Kömür şirketinin bu zavallı kölesine baktım ve onun için üzüldüm. Üzüldüm, çünkü karşımda, bir avuç para için yalan yere yemin edebilecek kadar aşağılık bir yaratık duruyordu.

Kürsüye çağrıldım ve hâkim bana, maden işçilerine böyle bir öğüt verip vermediğimi, şiddete başvurmalarını söyleyip söyle-

mediğimi sordu.

“Siz de biliyorsunuz ki” dedim, “herkesin önünde böyle bir açıklama yapmak, benim için intihar olurdu. Ben bunu yapmayacak kadar dikkatli biriyim. Kırk yıldır yargıçlık yapıyorsunuz, değil mi?”

“Evet, öyle” dedi yargıç.

“Öyleyse kırk yılda yalanla doğruyu ayırt etmeyi öğrenmişsinizdir.”

Davacı tarafın avukatı ayağa fırladı ve parmağını bana doğru sallayarak:

“Sayın yargıç, şurada duran kadın, ülkenin en tehlikeli kadınıdır. Siz sayın yargıç için hırsız dedi. Buna rağmen ben, eyaleti terk etmeye ve asla dönmemeye söz verirse mahkemenin merhamet göstermesini önereceğim” dedi.

“Mahkemeye merhamet dilemeye gelmedim” dedim, “buraya adalet aramaya geldim. Ve burada kalmamı ve ekmeği için mücadele etmemi isteyen bir tek çocuk olduğu sürece de eyaleti terk etmeyeceğim.”

Yargıç, “Benim için hırsız dediniz mi?” diye sordu.

“Kesinlikle dedim, yargıç.”

“Bana nasıl hırsız dersiniz?” dedi yargıç.

“Siz beni tutuklattığınızda, ben sadece anayasa hakkında konuşuyordum, patronları tarafından yıllardır soyulan, sanayi kölesi durumuna düşürülmüş olan işçilere, yaşamdan, özgürlükten ve mutluluk olasılığından söz ediyordum. Ölümsüz Lincoln’ü düşünüyordum. Bu bana, gazetelerde okuduğum bir şeyi hatırlattı: Sizin ve babanızın adları aynı harflerle başlıyordu ve başkan Lincoln, bulunduğunuz kürsüye bir federal yargıç atarken, baba ya da oğul diye belirtmemişti. Atama yazısı geldiğinde, babanız uzaktaydı. Görevi onun yerine siz üstlendiniz. Bu, babanızın işini çalmak değil miydi, yargıç?”

“Bunu daha önce hiç duymadım” dedi yargıç.

Bir adam, parmaklarının ucuna basarak yanıma geldi ve kula-

ğıma “Bayan, mahkemeye ‘yargıç’ ya da ‘bayım’ diye hitâp etmeyin. ‘Sayın yargıç’ deyin” dedi.

“Mahkeme kim?” dedim ben de fısıltıyla.

“Kürsüdeki sayın yargıç” dedi adam, şaşkınlık içinde.

“Yargıç masasının arkasındaki yaşlı adamı mı kastediyorsunuz? Ne kadar saygıdeğer olduğunu öğreninceye kadar, ona ‘sayın yargıç’ diyemem. Biliyorsunuz, tanık kürsüsüne çağrıldığımda, doğruyu söyleyeceğime yemin ettim.”

Duruşma sona erdiğinde, yargıcın beni odasında görmek istediği söylendi. Odaya girdiğimde yargıç uzanıp elimi sıktı ve “Size bir hırsız olmadığımın kanıtını sunmak istiyorum, babamın işini çalmadım” dedi.

Söz konusu gazete haberlerinin yanlış olduğunu ve düşmanları tarafından yayıldığını kanıtlayan belgeler gösterdi. “Özür dilerim, yargıç” dedim, “Hırsız olarak adlandırılmaktan içerleyecek kadar insancıl bir yargıç tarafından yargılandığım için de memnunum. Üstelik bir hırsız olmayı istemeyen biri... Biz işçilerin, başkasının işini çalan grev kırıcılar hakkında ne hissettiğimizi belki anlayabilirsiniz.”

Yargıç bana ceza vermedi ve hemen salıverdi, fakat benimle birlikte tutuklanan işçilere, 60 ilâ 90 gün arasında hapis cezası verdi.

Ertesi gece Clarksburg’a gitmek üzere Parkersburg’dan ayrılacaktım. Parkersburg’lu bir yurttaş, bay Murphy, gidişimden duyduğu üzüntüyü dile getirmek için uğradı. Mahkemenin bana ceza vermemiş olmasından duyduğu memnuniyeti belirtti. Ben de ona dedim ki:

“Eğer bir mahkeme emri çiğnenmişse, bunu yapan sadece bendim. Arkadaşlar hiçbir şey söylememişti. Benim yüzümden hapse girmek zorunda kalmalarından ve benim serbest bırakılmamdan dolayı üzgünüm. Fakat hapishaneleri basmaya kalkışacak değilim. Aslında çok sorun da değil; arkadaşlar genç ve güçlüler, daha önlerinde çok yıllar var. Ben yaşlıyım ve hâlâ yapmam



gereken çok iş var. İçlerinde sadece Barney Rice'in hasta bir kalbi ve kırılğan, sinir hastası bir karısı var. Kocasının hapse girdiğini duyduğunda ruhsal bir çöküntü yaşayabilir ve belki de çocuklarını bir annenin korumasından yoksun bırakabilir.”

Murphy bana, “Jones Ana, ben inanıyorum ki, sen gidip Rice'in durumunu açıklarsan, yargıç onu affedecektir” dedi. Yargıcın evine gittim. Beni akşam yemeğine buyur etti.

“Hayır yargıç” dedim, “sizinle, sadece Barney Jones hakkında görüşmeye geldim.”

“Ne olmuş ona?”

“O kalp hastası ve sinir hastası bir karısı var.”

“Kalp hastası mı?”

“Evet, kalbi kötü ve cezaevinde ölebilir. Biliyorum ki, bunu istemezsiniz.”

“Hayır” diye yanıtladı yargıç, “istemem.” Gardiyanı çağırttı ve Rice'i telefona getirmesini rica etti. “Kalbin nasıl Barney?” dedi.

“Kalbim gayet iyi, gayet iyi” dedi Barney. “Kalbinde sorun olan, beni 60 gün hapse tıkan şu lânet yargıçtır. Ben sadece Jones Ana'yla etrafı dolaşıyordum.”

“Kalbinle ilgili bir sorun yok, öyle mi!”

“Hayır, kalbimle ilgili lânet bir şey yok! Sen de kimsin ki, böyle konuşuyorsun?”

“Önemli değil, kalbindeki sorunun ne olduğunu bilmek istiyordum!”

“Lânet olsun, kalbim iyi diyorum sana.”

Yargıç bana döndü ve “Nasıl konuştuğunu duyuyor musun?” dedi.

Duyduğumu söyledim ve bana Barney'nin yanıtlarını tekrar etti. “İki sözünden biri küfür” dedi.

“Yargıç” dedim, “bu, biz cahil işçilerin dua etme şeklidir.”

“Sen de böyle mi dua edersin?”

“Evet yargıç, çabuk yanıt vermek istediğimde.”

“Fakat Barney, kalbiyle ilgili bir sorun olmadığını söylüyor.”

“Yargıç, o adam, kalbiyle karaciğeri arasındaki farkı bilmez. Onunla toplantılara gittim ve yollardan ya da tren raylarından eve yürüdüm, hep soluklanmak için oturmak zorunda kalıyordu.

Yargıç hapishane doktorunu çağırıldı ve sabah gidip Barney'nin kalbini kontrol etmesini söyledi. Ben de arkadaşım Murphy'den hapishane doktoruyla görüşmesini rica ettim. Böylece, ertesi gün Barney hapishaneden çıkarıldı.

## Bölüm 8 - Roosevelt, John Mitchell'i Çağırıldı

Birleşik Maden İşçileri sendikasının kasasındaki 90 bin dolarla baharda başlayan taşkömürü madencilerinin grevi sonbaharda bittiğinde, sendikanın varlıkları bir milyon doların üstündeydi. Grev tamamen barışçıldı. Maden işçileri halkın desteğini almıştı. Kömür ocakları tümüyle durmuştu. Fabrikalar ve demiryolları kömürsüz kalmıştı.

Sonbahara doğru New York kıvrınmaya başladı. Ekim ayında, Roosevelt, Kömür Üreticileri Birliği'nin başkanı "Kutsal Hak Sahibi Baer"i ve kömür işletmelerinin diğer temsilcilerini Washington'a çağırdı. Maden işçileri sendikasının temsilcilerine de çağrı yaptı. Çağrılanlar, bir tarafta kömür şirketlerinin diğer tarafta maden işçilerinin temsilcileri olmak üzere ve masanın başında, iki grubun ortasında da Başkan olmak üzere, Bakanlar Kurulu masasına oturdular.

Meseleyi tartıştılar, ama maden sahipleri herhangi bir anlaşmaya yanaşmayacaklardı. Baer, tahkime gitmeye razı olmaksızın işçileri madenlere geri döndürmek için milisleri çağırıp ateş açacağını söyledi.

Toplantı bir sonuç alınmadan bitti. Roosevelt, John Mitchell'i çağırdı. Sırtını sıvazladı ve ona, kendisinin gerçek bir yurtsever ve

sadık bir yurttaş olduğunu, ama maden sahiplerinin öyle olmadığını söyledi. Toplantı sonrası durum bir kilitlenme durumuydu.

Mitchell, toplantıyı maden işçilerine anlattı. İşçiler, “Anlaşıldı. Bu işin sonunu getirmeye yetecek kadar paramız var. Sonuna kadar savaşıcağız. Maden işletmecileri, sendikamızı tanıyana ve taleplerimizi dikkate alıncaya kadar” dediler.

Wall Street, J. Pierpont Morgan’ı Avrupa’dan yurda çağırdı. Morgan geldi. Maden işletmecileri için durum ciddiye. Halk, dikkafalılıkları nedeniyle onlara kızgındı. Bay .... adında biri, örgütlenme çalışması yaptığım Montgomery’ye mektup yazdı ve benimle grevi tartışmak istediğini söyleyerek New York’a gelmemi rica etti. Wilkes-Barrédeki sendika genel merkezine gittim ve Mitchell’a ne yapmam gerektiğini sordum.

“Ana git, fakat ne yaparsan yap, dışardan herhangi bir grubun bu greve arabuluculuk etmesini kabul etme. Sendika bu grevi kazandı. İşletmeciler yenildiklerini ve Birleşik Maden İşçileri sendikasıyla anlaşmak zorunda olduklarını biliyorlar” dedi.

“Hayır” dedim, “herhangi bir grubun uzlaştırma girişimine izin vermeyeceğim. Olup bitenleri size bildiririm.”

Bay .... ile buluştum ve durumu gözden geçirdik. Sonra o kişi Morgan’ın bürosuna gitti ve dönünceye kadar bürosunda bekledim. Döndüğünde, “Morgan çok sıkıntılı” dedi. “Maden işçileri bizi köşeye sıkıştırdı diyor.”

Pazar öğleden sonra, Baer ve grubu, Morgan’ın New York körfezinin açıklarındaki yatında toplandılar. Roosevelt’i temsilen Washington’dan Root geldi. Hiçbir gazetecinin yata çıkmasına izin verilmedi. Telgraflar, telefonlar, mesajlar yoktu. Grevi, görünüşte kaybetmemiş gibi görünerek kaybetmenin yolunu tartıştılar. Zaferi sendikaya vermeyeceklerdi!

Root bir çıkış yolu önerdi. Başkan Roosevelt “tarafsız bir araştırma heyeti” atmalıydı. Grevi bu şekilde çözüme ulaştırmak, sendikaya teslim olmayı önleyecek, işletmecileri halkı dikkate almış taraf konumuna sokacak ve davalarını bu heyete teslim et-

meyi reddederlerse maden işçilerinin halk desteğini yitirmesini sağlayacaktı.

Ertesi sabah, Pazartesi günü, arkadaşım Bay ...., Morgan'la Madison Caddesi 209 numarada buluştu. Buluşmadan döndü ve "Grev sonuca bağlandı" diye haykırdı. Wilkes-Barre'ye döndüm ve Mitchell'in çoktan Washington'a gittiğini ve Başkan tarafından atanmış bir heyetin hakemliğine razı olduğunu gördüm.

Mitchell'i toplantılara katılmaktan vazgeçirmeye çalıştığımda, "Başkan'ı reddetmek uygun kaçmaz" dedi.

"Başkan'a bildirebileceğin iyi bir mazeretin var" diye yanıt verdim. "Ona, o Bakanlar Kurulu odasındaki toplantıdan ayrıldığında, Baer'in, sendikayla anlaşmaktansa madenlere geri döndürmek için işçileri kurşunlatırım dediğini söyle. Maden işçilerinin, 'Birleşik Maden İşçileri sendikası tanınıncaya kadar savaşaacağız' dediklerini söyle ona."

"Başkan'a bunu söylemek uygun kaçmaz" diye yanıt verdi.

O gece, Mitchell, Roosevelt'in halkla ilişkiler uzmanı Wellman'ın eşliğinde Washington'a gitti. Ertesi sabah Başkan'la görüştü. Beyaz Saray'ı terk etmeden önce, gazeteler, dergiler ve iletişim araçları ona övgüler düzüyor ve ondan tüm Amerika'nın en büyük işçi lideri olarak bahsediyorlardı. Mitchell bir sahtekâr değildi, fakat pohpohlanmayı sevmek gibi bir zaafı vardı ve patronlar, planlarını gerçekleştirmek için bu zaaftan yararlandılar.

Wilkes-Barre'ye döndüğünde, rahipler, bakanlar ve politikacılar onun önünde diz çöktüler. İstasyonda bando mızıkayla karşılandı. Kimi adamlar arabasındaki atları çözdüler ve arabayı kendileri çektiler. Onuruna oluşturulmuş tören alayları, bayraklarla arabaya eşlik ediyordu. Siyah saçları alnından geriye doğru taranmıştı. Yüzü soluktu. Koyu gözleri heyecanla parlıyordu. Yüzünde, altında kaldığı büyük yükten kaynaklanan derin çizgiler vardı.

Yaltaklanma ve hürmet, John Mitchell'a yapacağını yapmıştı. Grev kazanıldı. Kesinlikle tek bir madende bile kazma vurulmadı. Mitchell direns eydi, işletmeciler sendikayla anlaşma yapmak

zorunda kalacaktı. Sendikacılık ilkesi adına manevî bir zafer kazanılmış olacaktı. Bu bence, maden işçilerinin, Başkan'ın atadığı heyetin arkadan gelen kararıyla elde ettiği maddi kazanımlardan çok daha önemliydi.

Mitchell, bir zamanlar hizmet ettiği işçilerin güvenini yitirmiş, zengin bir adam olarak öldü.

Bu grevin ardından, bir polis teşkilâtının kuruluşu anlamına gelen, İrlanda usulü Paralı Asker yasası çıkageldi. Yasa, çiftçiye koruyacağı bahanesiyle tasarlanmıştı. İşçiler Harrisburg'a gittiler ve yasa lehine kulis yaptılar. Maden sahiplerinin kömür ve demir polisinden<sup>3</sup> nefret ediyorlar ve kendileri açısından herhangi bir şeyin buna tercih edilebilir olacağını düşünüyorlardı. Kömür ve demir polisinin bu yeni polis teşkilâtına katılabileceğini ve İrlanda'nın, yani bu yasanın geldiği yerin tarihini unuttuylardı: İrlanda toprakları, kadınların ve erkeklerin, bu acımasız polis örgütü tarafından akıtılan kanlarıyla sulanmıştı.

Kaygılarımdan söz ettiğim bir işçi lideri bana, "Hiçbir onurlu insan katılmayacaktır" dedi.

"Öyleyse işçiler, katılacak olan kötü adamlarla, gangsterlerle ve haydutlarla karşı karşıya kalacaklar" dedim. Yani aynen başladıkları yere gelmiş olacaktı.

Başkan Roosevelt tarafından atanan araştırma heyetinin toplantılarına katıldım. John Mitchell'in araştırma heyeti önünde ettiği lafları asla unutmayacağım:

"Yirmi yıldan fazladır, taşkömürü işçileri dayanılmaz ve insanlık dışı koşullar altında inliyorlar. Onlar, işçi kardeşliği içinde dertlerine çare bulmaya çalışıyorlar."

Kömür Üreticileri Birliği başkanı Baer'in işletmecilere hitap ederken söylediklerini de asla unutmayacağım:

3 Kömür ve demir polisi: Pennsylvania Genel Meclisi tarafından 1865 yılında kurulan, kömür şirketlerine hizmet eden, onlar tarafından finanse edilen ve 1905 yılına kadar varlığını korumuş olan özel bir polis gücü.

“İşçilerin hakları ve çıkarları, işçi kışkırtıcıları tarafından değil, sonsuz bilgeliğiyle Tanrı'nın, bu ülkenin özel çıkarlarının sorumluluğunu yüklediği Hıristiyan erkek ve kadınlar tarafından korunacaktır.”

Clarence Diarrow'un, işçilerin bu büyük avukatının, sözlerini asla unutmayacağım:

“Tanrı'nın bu temsilcileri, her gün insanların katledildiğini, sakat bırakıldığını, kör edildiğini ve düşkünler evine ya da tazminatsız kapı önüne konduklarını gördüler. Onlar taşkömürü havzasının ipek fabrikalarıyla dolduğunu, çünkü maden işçilerinin, ücretlerinin düşüklüğü yüzünden, küçücük kızlarını, çocuk ücretiyle, gündüz ya da gece on iki saat çalışmak üzere fabrikalara yollamak zorunda kaldıklarını gördüler. Başkan Baer, genç çocuklar sendikaya götürüldüğünde onlar için gözyaşı döküyor, ama o çocuklar kömür kırma makinelerine götürüldüğünde onlar için döküleceği bir damla bile gözyaşı yoktur.”

Onun, konuşmasını bitirirken söylediği sözleri, yaşamımın son anında bile kulağımda çınlayacak olan şu sözleri, asla ama asla unutmayacağım:

“Bu mücadele, dünya kurulduğundan bu yana insan özgürlüğünün ilerleyişine damga vuran önemli mücadelelerden biridir. İnsanlığın her kazanımı, korkunç bedeller pahasına elde edilmiştir. Diğerlerinin yaşayabilmesi için bazılarının ölmesi kaçınılmazdır. Şimdi bu mücadeleyi, sadece kendileri için değil, tüm insanlığın daha yüksek ve daha özgür bir düzeye yükselebilmesi için üstlenmek, bu yoksul maden işçilerine düştü.”

Araştırma heyeti, tüm taleplerinde maden işçilerinin lehine karar verdi. Maden işletmecileri onların tespitlerine efendi efendi boyun eğdiler. İşçiler, arka kapıdan çıkarak, Zafer Evi'ne yürüdüler.

## Bölüm 9 - Batı Wirginia'da Cinayet

Ekim 1902'de taşkömürü grevi bittiğinde, Illinois'li John P. Walker ile birlikte Batı Virginia'nın örgütlenmemiş bölgelerine gittim. New-Kanawha Nehri'nin iki yakası boyunca her yerde, Smithersfield, Long Acre, Canilton ve Boomer'da toplantılar düzenledik ve örgütlenme yaptık.

Bu çalışma kolay ya da güvenli değildi ve çok cesur bir iş arkadaşım olduğu için şanslıydım. Sendikaya katılanlar, bütün bölgede kara listeye alındı. Aileleri sokağa atıldı. İnsanlar vuruldu, dövüldü. Birçok kişi kayboldu ve izleri bulunamadı. Dükkân sahiplerine, sendikalı işçilere ve ailelerine satış yapmamaları emri verildi. Toplantılar geceleyin ormanlarda, terk edilmiş madenlerde, ahırlarda yapıldı.

Mount Hope'ta (Umut Tepesi) bir toplantı yaptık. Toplantı bittikten sonra, Walker ve ben otelimize döndük. Geç vakte kadar sohbet ettik. Kapı çalındı.

“Girin” dedim.

Bir maden işçisi içeri girdi. Zayıftı, uzundu ve çok öksürüyordu.

“Ana” dedi, “on iki kişiyiz ve örgütlenmek istiyoruz.” Walker'a baktım.



“Ana” dedi Walker, ”Ulusal Yönetim Kurulu bize eğitim verin ve harekete geçirin dedi, örgütleyin değil; ona daha sonra sıra gelecekti.”

“Ben bu arkadaşları bu gece örgütleyeceğim” dedim.

“Sanıyorum bu dünyada öyle çok uzun süre maden işçiliği yapamayacağım ve örgütlü bir insan olarak ölmek istiyorum” dedi grup adına konuşan işçi.

Diğer maden işçilerini içeri aldım ve Walker onlara üyelik sözleşmesini verdi.

“Arkadaşlar, on iki kişisiniz. Bu İsa'nın havarilerinin sayısıdır. Umarım sizin on ikinin arasında arkadaşlarına ihanet edecek bir Yehuda çıkmaz. Yaptığınız iş, çocuklarınız ve gelecek içindir. Daha iyi beslenme, daha iyi barınma ve ürettiğiniz zenginlikten adil bir pay alma; vaaz edeceğiniz İncil bu olsun. Bunlardır büyük bir ülkeyi yaratacak şeyler.”

Sözcüleri, korkunç biçimde öksürmeye devam ediyordu. Maden işçilerini eriten vereme yakalanmıştı. Üyelik işlemlerine verecek paraları olmadığından, bununla benim ilgilenemediğimi söyledim.

Üç hafta sonra bu gruptaki işçilerden birinden bir mektup aldım. Sözcülerinin öldüğünü, fakat sekiz yüz işçiyi örgütlediklerini yazıyor ve üyelik işlemleri için para yolluyordu.

Caperton Dağı'ndaki kampta, şimdi maden sahiplerinin temsilcisi olan Duncan Kennedy ile karşılaştım. O ve âlicenap karısı, bir hana gitmek amacıyla dağdan inip nehri karanlıkta geçmek için vakit çok geç olduğunda, bize barınak ve yiyecek sağladılar. Bu dağlık alandaki toplantılardan sonra sık sık, gece boyunca nehir kıyısında oturduk. Çoğu zaman, biz kayaların arasına sığınmışken, üzerimizden geçen kurşunların vızıltısını dinleyecektik, siyah giysilerimiz, gecenin karanlığında görünmez hale getiriyordu bizi.

Yedi sendikacı Laurel Creek'e gönderildi. Hepsi, kurşunlanmış, dövülmüş, kasabadan kovulmuş olarak geri döndü.

Sendikacılardan biri kasabanın dışına kadar silahla kovalanmıştı.

“Ne yaptın?” dedim.

“Kaçtım.”

“Hangi yoldan?” dedim.

“Ana” dedi, “oraya gitmemelisin. Yollarda devriye gezen silahlı adamları var.”

“Bu demektir ki, maden işçileri orada tutsaklar ve bana ihtiyaçları var” dedim.

Bir hafta sonra, bir Cumartesi akşamı, sekiz on kadar kürk avcısı gençle birlikte Thayer’a, Laure Creek’ten yaklaşık 10 kilometre uzaklıktaki bir kampa gittim. Pazar sabahı epeyce erken Laurel Creek’e yürüdük. Dağa tırmandım ve böylece kirli barakaların bir araya toplandığı kampı görebildim. Kampın üzerindeki bir kayaya oturdum ve avcı gençlerden, kasabaya inmelerini ve çocuklara dağın yamacına gelmelerini, Jones Ana’nın saat 2’de konuşma yapacağını ve şirket müdürüne de, gelmesi için Jones Ana’nın onu dostça davet ettiğini söylemelerini istedim.

Daha sonra iki genci, küçük bir derenin karşı kıyısındaki tahta bir kulübeye, bir fincan çay almaya yolladım. Bir adam dışarı çıktı ve gelmemi işaret etti. Gittim ve kapıdan içeri girdim, gözlerim hasır bir yatağa uzanmış olan güzel bir genç kıza takıldı. Kız, bir insanda gördüğüm en yumuşak gözlerle bana baktı. Zeminin çatlaklarından içeriye rüzgâr giriyor ve yatağın örtüsünü hafifçe kaldırıyordu.

“Kızının derdi ne?” dedim babaya.

“Verem” dedi. “Madende yeterince kazanamıyordum ve kız yatakhane çalışmaya gitti. Onu öyle ağır şartlarda çalıştırdılar ki hasta oldu.”

Bir şöinenin çevresinde, pejmürde ve bakımsız görünüşlü, kir içinde bir grup çocuk oturmuştu. Adam bize çay ve ekmek verdi.

Öğleden sonra dağda büyük bir kalabalık toplandı. Müdür,

yalakalarından birini, siyah bir işçiyi yollamıştı. Maden işçileri, bana onun kim olduğunu ve oraya bir casus olarak yollandığını söylediklerinde, ona “Buraya bak delikanlı, bilmiyor musun ki, seni kölelikten kurtaran ölümsüz Lincoln bir beyazdı? Bugün sanayi köleliğinden kurtulmak için mücadele eden beyaz kardeşlerine niçin ihanet ediyorsun?” dedim.

“Ana” dedi, “sırta kadem basamam, fakat bugün pek işitmiyorum ve görmüyorum.”

O öğleden sonra, dağın yamacında, güçlü bir sendika örgütledik.

Ertesi gün, bana yiyecek veren adam, ismi Mike Harrington'dı, madene çalışmaya gitti, fakat büroya gidip parasını alması söylendi. Müdür, kışkırtıcıları evinde ağırlayan hiç kimsenin madenlerde çalışamayacağını söylemişti.

Mike ona, “Ben onu ağırlamadım. Çay ve ekmeğin parasını ödedi” dedi.

“Fark etmez” dedi müdür, “Jones Ana'yı evine aldın ya, bu yeter.”

Mike eve gidip kapıyı açtığı anda, hasta kızı, “Baba, işini kaybettin,” dedi ve hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı. Bu bir öksürük nöbetine yol açtı ve kız cansız halde yastığa düştü.

O öğleden sonra Mike, şirkete ait olan evini boşaltma emri aldı. Kızı gömdüler ve eski bir ahıra taşındılar.

Mike daha sonra, Birleşik Maden İşçileri sendikasının bir örgütçüsü oldu ve tanıdığım en inançlı işçilerden biri haline geldi.

1903 Şubatında, işçilerin grevde olduğu Stanford Dağı'na gittim. Mahkeme, işçilerin madene yaklaşmalarını yasaklayan bir emir çıkarmıştı. Bir grup işçi, madenlerden çok uzak ve halka açık bir yol boyunca yürüdü. Ertesi sabah, kendi inşa etmiş oldukları ve kendilerine ait bir salonda toplantı yaptılar. Bir federal polis şefi yardımcısı, mahkeme emrini çiğnedikleri gerekçesiyle, otuz kişi hakkında çıkarılmış olan tutuklama emriyle toplantıya geldi.

Adamlar, “Biz hiçbir yasayı çiğnemedik. Fabrikaların yakınına gitmedik ve siz de biliyorsunuz ki halka açık yoldaydık” dediler.

“Olsun” dedi polis şefi yardımcısı, “sizi her halükârda tutuklayacağız.”

Yasayı çiğnemediklerinde ısrar ederek, tutuklanmaya direndiler. Polise kasabayı terk etmesi için, yirmi beş dakika süre verdiler. Polisin şirket doktoru olan kardeşini çağırdılar ve onu alıp götürmesini söylediler.

O akşam, işçilerle bir toplantı yapmaya gittim. Ne olduğunu anlattılar.

“Çocuklar” dedim, “onun dediğini yapsaydınız daha iyi olurmuş, özellikle hakikat sizin yanınızdayken, madenlerin yakınına gitmemişken.”

Toplantıdan sonra, yakındaki bir kampa, küçük bir otelin ve tren istasyonunun olduğu Montgomery’ye gittim. Ayrılmadan önce, benimle kasabanın çıkışına kadar gelen çocuklar, “Ana, çabuk döneceksin değil mi?” diye sordular.

Bunun ne kadar çabuk olacağını tahmin bile edemezdim.

Ertesi sabah ilk treni yakalamak için istasyona gittim. Görevli bana, “Dün gece Stanford Dağı’nda başlarına neler geldiğini duydun mu?” dedi.

“Yanılıyor olmalısın” diye yanıt verdim, “çünkü daha dün akşam oradan geldim.”

“Olabilir” dedi, “ama gene de başlarına bir şeyler gelmiş.”

“Yaralanan var mı?”

“Evet; demiryolu mesajlarını alıyordum ve tüm ayrıntıları öğrenemedim. Vurulanlar var.”

“Biletimi geri al, o çocukların yanında olmalıyım” dedim.

Stanford Dağı’nın yamacında yükselen kestirme bir patikadan yola koyuldum. Kampa yaklaştığımda, o perişan barakalar bana, sanki korkudan birbirlerine daha da sokulmuşlar gibi geldi. Her şey ölüm sessizliğindeydi. Maden işçilerinin evlerine daha da yaklaştığımda, birinin hıçkırarak ağladığını duydum. Sonra

bir maden işçisinin barakasına destek olan direkler arasında, çamurun kandan kıızıla boyandığını gördüm. Kapıyı iterek açtım. Kandan ıslanmış yatağın üzerinde bir maden işçisi yatıyordu. Uyurken, beyninden vurulmuştu. Barakası kurşunlarla delik deşik edilmişti.

Başka beş barakada daha ölüler yatıyordu. Barakalardan birinde, küçük bir erkek çocukla anası, babalarının cesedi başında hıçkıra hıçkıra ağlıyorlardı. Küçük çocuk beni görünce, “Jones Ana, babamı geri getir. Onu öpmek istiyorum” dedi.

Sorgu hâkimi geldi. Bu altı adamın, yataklarında uyurken öldürüldükleri; kömür şirketinin tetikçileri tarafından vuruldukları kararına vardı.

Hâkim gitti. Adamlar dağın yamacına gömüldüler. Ve onların canlarını alanların cezalandırılması için hiçbir şey yapılmadı.

## Bölüm 10 - Fabrika Çocuklarının Yürüyüşü

1903 baharında, 75 bin tekstil işçisinin grevde olduğu Pennsylvania Kensington'a gittim. Bu sayının en az 10 binini küçük çocuklar oluşturuyordu. İşçiler, daha yüksek ücret ve daha kısa işgünü için grevdeydiler. Her gün sendika merkezine küçük çocuklar gelirdi, kimisinin elleri kopuk, kimisinin başparmağı yok, kimisi de eklem yerinden kopmuş parmaklarıyla. Kambur, omuzları öne bükük ve çok zayıftılar. Çoğu 10 yaşından büyük değildi, oysa eyalet kanunları, çocukların 12 yaşından önce çalışmasını yasaklıyordu.

Yasa pek uygulanmıyor ve anneler, çocuklarının yaşı hususunda yalan yemin ediyorlardı. Kensington'da tek bir mahallede, hepsi 12 yaşın altındaki 22 çocuğun anneleri olan 14 kadın, bu durumu, ya aç kalacaksın ya da yalancı şahitlik yapacaksın diye açıklamışlardı. Bu çocukların babaları, maden ocaklarında ölmüş ya da sakat kalmıştı.

Gazetecilere, Pennsylvania'daki çocuk işçilere dair gerçekleri niçin yazmadıklarını sordum. Yapamadıklarını, çünkü fabrika sahiplerinin gazetelerin hissedarı olduğunu söylediler.

“Tamam” dedim, “ben de bu çocukların hissesine sahibim ve küçük bir teşhir kampanyası düzenleyeceğim.”

Bir sabah, bir grup erkek ve kız çocuğuyla Bağımsızlık Parkı'nda toplandık ve oradan, miting yapacağımız adliyeye kadar, ellerimizde dövizlerle bir gösteri yürüyüşü düzenledik. Belediye binasının önündeki meydanda büyük bir kalabalık toplanmıştı. Parmakları kopmuş, elleri ezilmiş, sakatlanmış çocukları bir platforma çıkardım. Onların kesilip sakat kalmış ellerini kaldırdım, toplanmış olan kalabalığa gösterdim ve Philadelphia'nın köşkle-  
rinin, bu çocukların kırılmış kemikleri, titreyen yürekleri ve eğik başları üzerine inşa edildiğini söyledim. Onların kısacık yaşamlarının, başkalarını zengin etmek için harcandığını dile getirdim. Eyalet yöneticilerinin de şehir yöneticilerinin de bu haksızlıklara hiç ilgi göstermediklerini belirttim. Onların bu çocukların ulusun gelecekteki yurttaşları olduğunu umursamadıklarını söyledim.

Belediye yetkilileri açık pencerelerden bakıyorlardı. Fabrikaların küçücük işçilerini kucakladım, kalabalığın başları üzerine kaldırıp sıksa kollarını, bacaklarını ve çökmüş göğüslerini gösterdim. Çocuklar öyle hafiftiler ki.

Milyoner fabrikatörleri, işledikleri bu ahlâksız cürüme bir son vermeye çağırdım ve karşıdaki pencerelerden bakan yetkililere haykırdım: "Bir gün işçiler belediyenizi ele geçirecek ve bunu yaptığımızda, hiçbir çocuk kâr sunaklarında kurban edilmeyecek."

Aceleyle pencereyi kapattılar, tıpkı gözlerini ve yüreklerini kapatmış oldukları gibi.

Muhabirler, benim "Philadelphia'nın köşklelerinin çocukların kırılmış kemiklerinin ve titreyen yüreklerinin üzerine inşa edildiği" sözümü yazılarına aldılar. Philadelphia ve New York gazeteleri bu sorun üzerinden bir ağız kavgasına giriştiler. Üniversiteler sorunu tartışmaya başladı. Rahipler konuşmaya... İstedğim de buydu. Halkın dikkatini çocuk işçiler sorununa çekmek.

Bir müddet sonra sorun yatıştı ve halkın yeniden harekete geçirilmesi gerektiğine karar verdim. Yüz yıl önce zorbalığa karşı

özgürlük için çınlamış olan Özgürlük Çanı ülkede dolaştırılıyor ve onu görmek için her yerde büyük kalabalıklar toplanıyordu. Bu bana bir fikir verdi. Bu küçük çocuklar, çocukların sahip olmaları gereken özgürlüklerin bir bölümü için grev yapıyorlardı ve o an çocuklarla bir tura çıkmaya karar verdim.

Onları sağ sâlim geri getireceğime söz vererek, bazı ana babalara, küçük oğullarını ve kızlarını bir hafta ya da on günlüğüne bana verip veremeyeceklerini sordum. İzin verdiler. “Ordu”-muzun mareşali Sweeny adında biriydi. Birkaç erkek ve kadın, çocuklara yardımcı olmak için benimle birlikte geldi. Çocuklar grevdeydiler ve bunun onlar için de küçük bir hava değişikliği olacağını düşündüm.

Çocuklar, içinde bıçak, çatal, metal bir fincan ve tabak olan sırt çantaları taşıyordu. Yanımıza, içinde yemek pişirmek için bir çamaşır kazanı aldık. Küçük arkadaşlarımızdan birinin davulu, diğerinin flütü vardı. Bandomuz buydu. “Daha çok okul, daha az hastane istiyoruz”, “Oynamak için zaman istiyoruz”, “Zenginlik burada. Bizimki nerede?” yazılı pankartlar taşıyorduk.

Büyük bir kitle mitingi yaptığımız Philadelphiadan yola çıktık. Kongre’yi çocukların sömürülmesini önleyecek bir yasa çıkarmaya zorlamasını istemek için, Başkan Roosevelt’i çocuklarla birlikte ziyaret etmeye karar verdim. Başkan Roosevelt’in bu fabrika çocuklarını görmeyi kabul edebileceğini ve onları, yazı Oyster Koyu’nda deniz kenarında geçiren kendi çocuklarıyla kıyaslayabileceğini sanmıştım. Bu çocukların babalarının çoğunun çalıştığı madenlerin sahibi olan Morgan’ı, Wall Street’te, nezaket icabı ziyaret edebileceğimizi de ummuştum.

Çocuklar, bol bol yemek yedikleri ve her gün derelerde ya da ırmaklarda yıkandıkları için çok mutluydular. Grev sona erdiğinde ve yeniden fabrikalara döndüklerinde, böyle bir tatili bir daha asla yaşayamayacaklarını düşündüm. Yürüyüş yolumuz boyunca, çiftçiler, bizi karşılamak için meyve ve sebze yüklü kamyonlarla yollara çıktılar. Kadınları, çocuklara elbiseler ve para getiriyor-



lardı. Şehirlerarası trenlerin sürücüleri, trenlerini durduruyor ve bizi bedava taşıyorlardı.

Mareşal Sweeny ve ben kasabaya gidecek ve çocuklara yatacak yer ve güvenli toplantı salonları ayarlayacaktık. Biz yürüdükçe, korkunç sıcak da artıyordu. Hiç yağmur yağmıyordu ve yollar tozla kaplıydı. Ara sıra çocuklardan bazılarını evlerine geri yolluyorduk. Bunlar bu yürüyüşe dayanamayacak kadar zayıftılar.

Bir şehirlerarası arabanın biletçisi, arabayı durdurup polisin şehre giremeyeceğimizi bildirmek için gelmekte olduğunu söylediğinde, New Jersey eyaletinin başkenti olan New Trenton'un hemen dışındaydık ve çamaşır kazanında yemeğimizi pişiriyorduk. Şehirde fabrikalar vardı ve fabrika sahipleri gelişimizden hoşlanmamışlardı.

"İyi" dedim, "polisler öğle yemeğine tam zamanında gelmiş olacak." Gerçekten de polisler geldiler ve onları bizimle yemeğe davet ettik. Teneke tabak ve fincanlarıyla, çamaşır kazanının etrafındaki küçük çocuk topluluğuna baktılar. Sadece gülümsediler ve çocuklarla sevecenlikle konuştular; şehre girişe dair hiçbir şey söylemediler.

Gittik, toplantımızı yaptık. O gece çocukları misafir edenler ve sabah, kâğıt peçetelere sarılmış güzel öğle yemekleriyle birlikte geri gönderenler, bu polislerin karılarıydı.

Her yerde, çocukları çalıştırmamanın korkunçluğunu bizzat çocuklarla gösterdiğimiz toplantılar yaptık. Bir şehirde, belediye başkanı, yeterli polis koruması sağlayamayacağı için toplantı yapamayacağımızı söyledi. "Beyefendi, bu çocuklar bugüne kadar korumanın hiçbir türünü görmediler ve bunsuz yaşamaya alışıklar" dedim. Toplantımıza izin verdi. Bir gece, New Jersey'in Princeton şehrinde, Grover Cleveland'ın geniş malikâne arazisi içindeki büyük serin bir ambarda uyuduk. Sıcaklık aşırı artmıştı. Küçüklerimiz yeterince dayanıklı olmadığından, saflarımızda acı çeken çoktu. Şehrin önde gelen otelinin sahibi beni çağırdı ve "Ana" dedi, "sen ve ordun için ne istiyorsan emret, para gerek-

mez.”

Princeton belediye başkanını ziyaret ettim ve üniversite kampüsünün önünde konuşmama izin vermesini istedim. Yüksek öğrenim üzerine konuşacağımı söyledim. İzin verdi. Profesörler, öğrenciler ve halk, büyük bir kalabalık toplandı; onlara, zenginlerin kendi erkek ve kız çocuklarını yüksek öğrenim kurumlarına yollarken, bu çocukları en düşük bir eğitim düzeyinden bile mahrum ettiklerini anlattım. Onların, karılarına otomobiller ve kızlarına Fransızca anlayan polis köpekleri alabilmek için, bu çocukların ellerini ve ayaklarını kullandıklarını söyledim. Fabrika sahiplerinin, çocukları, neredeyse beşikteyken çalıştırmaya başladıklarını söyledim. Profesörlere, Pennsylvania'nın ipek fabrikalarında günde on saat çalıştıkları için zorlukla okuyup yazabilen çocuklarımızı gösterdim.

“İşte size bir ekonomi ders kitabı” dedim, otuz kilodan ağır iplik balyalarını taşımaktan yaşlı bir adam gibi kamburlaşmış olan bir küçük oğlanı, on yaşındaki James Ashwort'ı göstererek. “James haftada üç dolar kazanıyor, on dört yaşındaki kız kardeşi altı dolar. Zenginlerin çocukları yüksek öğrenim görürken, onlar bir halı fabrikasında günde on saat çalışıyorlar.”

O gece, uzun yıllar önce yırtık pırtık elbiseler içindeki Devrimci Ordunun, Washington'ın özgürlük için savaşıyan cesur askerlerinin konaklamış olduğu Stony Deresi'nin kıyısında kamp kurduk.

Jersey'den Hoboken'a yürüdük. Dördüncü Caddeden Madison Meydanı'na yürüyüş ve orada miting izni için, New York polis şefi Ebstein'e bir komite yolladım. Şef, isteğimizi reddetti ve şehre girişimizi yasakladı.

Bunun üzerine, New York'a kendim gittim ve belediye başkanı Seth Low'u gördüm. Başkan çok nazikti, fakat polis şefini desteklemek zorunda olduğunu söyledi. Şehre girmemize izin vermelerinin nedenini sordum, o da New York vatandaşı olmadığını söyledi.

“Haa, bunu çözebileceğimizi sanıyorum, Bay Başkan” dedim. “Bu ülkede tam bir yıl önce yaşanan bir olayı size hatırlatmama izin verin. Prens Henry denen çürümüş bir kraliyet döküntüsü Almanya’dan buraya gelmişti. Birleşik Devletler Kongresi, bu adamı ağırlamak ve üç hafta boyunca karnını doyurmak için 45 bin dolar ayırmayı oylayıp kabul etti. Ekselansları, bu ülkedeki işçilerin kanından 4 milyon dolar kâr payı elde ediyordu. O, bu ülkenin vatandaşı mıydı?”

“Ve gazeteler, Bay Başkan, sizin ve New York’un tüm yetkilileri ve Üniversite Kulübünün bu adamı misafir ettiğinizi yazmıştı.” Tekrar ettim, “O, bu ülkenin vatandaşı mıydı?”

“Hayır Ana” dedi Başkan, “değildi”.

“Lee Woo isimli bir Çinli de, New York yetkililerince kabul edilmişti. “O, bir New York vatandaşı mıydı?”

“Hayır Ana, değildi.”

“Onlar bu ülke için herhangi bir zenginlik üretmişler miydi?”

“Hayır Ana, üretmemişlerdi” dedi.

“Peki, Bay Başkan, bu çocuklar bu ülkenin küçük yurttaşlarıdır ve onlar aynı zamanda bu ülkenin zenginliğini üretiyorlar. Şehrinize girme hakkına sahip değil miyiz?”

“Biraz bekleyin” dedi ve polis komiserini ofisine çağırttı. Sonunda ordumuza giriş izni vermeye karar verdiler. Dördüncü Caddeden Madison Meydanı’na yürüdük ve polis memurları, yüzbaşılar, çavuşlar, devriyeler ve üç bölgeden yedek askerler de bize eşlik ettiler. Fakat polis, Madison Meydanı’nda miting yapmamıza izin vermedi. Mitingin Yirminci Caddede yapılmasında ısrar ettiler.

Yüzbaşıya, tek vergiyi savunanlara bu meydanda miting yapma izni verilmiş olduğunu belirttim. “Evet” dedi Yüzbaşı, “fakat onlar yirmi kişiyi geçemezler ama siz yirmi bin kişi olabilirsiniz.” Yirminci Caddeye yürüdük. Muazzam bir kalabalığa, taşkömürü havzası civarındaki fabrikalarda çocukların çalıştırılmasının korkunç sonuçlarını anlattım ve onlara bu çocuklardan bazıları-

nı gösterdim. Onlara, işi gün boyu yüksek bir taburede oturmak ve ona verilenleri sağ tarafındaki bir diğer işçiye aktarmak olan, 12 yaşındaki küçük erkeği, Eddie Dunphy’i gösterdim. Her tarafı tehlikeli makinelerle çevrili olarak, yüksek bir taburede 11 saat oturuyordu. Yaz kış demeden, ilkbahar sonbahar demeden, bütün gün boyu ve haftada üç dolar için.

Sonra onlara, tüm çocukluğunu yitirmiş olan küçük kız Gussie Rangnew’i gösterdim. Yüzü, yaşlı bir kadının yüzü gibiydi. Gussie, günde birkaç sente, bir fabrikada 11 saat çorap paketliyordu.

Grevciler için epeyce para topladık ve şehirde kaldığımız süre içinde, küçüklere evlerini açan yüzlerce dost kazandık. Ertesi gün, bir vahşi hayvan sirkinin sahibi olan Bay Bostick’in daveti üzerine Coney Island’a gittik. Çocuklar, o güne değin hiç yaşamadıkları kadar harika bir gün geçirdiler. Eğitilmiş hayvanların gösterilerinden sonra, Bay Bostick, seyircilere hitap etmeme izin verdi. Küçük Roma Arenası sahnesinin ardında, seyircileriyle ve daha aşağıda ve önde, başparmaklarını aşağı çevirmiş durumda olan iki Roma imparatorunun resmedildiği fon perdesi vardı. İmparatorların tam önüne, vahşi hayvanların boş demir kafesleri konmuştu. Küçük çocuklarımı kafeslere soktum, ben konuşurken onlar kafeslerin demir parmaklıklarına tutundular.

Kalabalığa, bu manzaranın, fabrikalardan gelmiş bu küçük çocuklara ve kenarda suskun kalan insanlara doğru çevrilmiş başparmaklarıyla, patronlar aristokrasisinin tipik görünümü olduğunu söyledim.

“Okula gitme şansına hiç sahip olmamış olan, fakat Pennsylvania’nın tekstil fabrikalarında günde 11-12 saat çalışan bu çocukların feryadını Başkan Roosevelt’e duyurmak istiyoruz. Bu çocuklar onun ve sizin üzerinde yürüdüğünüz halıları, pencerelerinizdeki dantelli perdeleri ve insanların giysilerini dokuyanlardır. Elli yıl önce köleliğe karşı bir haykırış vardı ve insanlar, siyah çocukların açık arttırmalarda satılmasına son vermek için hayatlarını verdi-

ler. Bugün, beyaz çocuklar haftada iki dolara fabrikatörlere satılıyor. Elli yıl önce, siyah bebekler peşin satılıyordu. Bugün beyaz bebekler taksitle satılıyor.

“Çocukların gece gündüz pamuk fabrikalarında çalıştırıldığı Georgiada, ötücü kuşları korumak için bir yasa çıkardılar. Ya tüm civiltıları kesilen bu çocuklar ne olacak?

“Başkan’dan, bu küçük çocukların acılı yürekleri adına, onları kölelikten kurtarmasını isteyeceğim. Başkan’a, övündüğü refahın, zenginlerin yoksullardan ve çaresizlerden zorla sökü� aldığı refah olduğunu söyleyeceğim.

“Sorun şu ki, Washington’da bunu önemseyen hiç kimse yok. Yasama meclisi üyelerimizin, demiryollarını kurtarmak için bir saatte üç yasa çıkarttıklarını gördüm, fakat işçiler bu çocuklara yardım etmeleri için haykırdığında duymayacaklardır.

“Bir zamanlar, hapisanedeki bir adama neden orada olduğunu sormuştum ve bir çift pabuç çaldığını söylemişti. Bir demiryolu çalmış olsaydın Birleşik Devletler senatörü olurdu demıştim.

“Bize, her Amerikalı çocuğun Başkan olma şansı olduğu söylenir. Size, demir kafesler içindeki bu çocukların, kendi şanslarını, doyurucu güzel yemekler yiyebilmek ve oyun oynama şansını karşılığında her daim satmaya hazır olduklarını ilân ediyorum. Fabrikalardan alıp getirdiğim, deforme olmuş, beden ve ruhen gelişmemiş ve önlerinde de çalışmaktan başka şey olmayan bu küçük işçiler, her erkek Amerikan yurttaşının sahip olduğu şansa, Başkan olma şansına sahip olduklarını hiç duymadılar.

“Şu kafeslerdeki maymunları görüyorsunuz.” Yan taraftaki bir kafesi gösterdim. “Profesörler onlara konuşmayı öğretmeye çalışıyorlar. Bu maymunlar, fabrikatörlerin onları fabrikalarındaki kölelerin yerine alacağından korkacak kadar akıllılar.”

Seyircilerin önünde alt sıralarda, modaya uygun giyinmiş genç bir adama gözüme ilişti. Birkaç defa sırttı. Konuşmayı kes tim ve onu göstererek, “Sırtmayı kes genç adam! Çık dışarı! Evi ne git ve tıpkı bu küçük çocukları doğuran analar gibi, seni acı

içinde doğuran annene yalvar, evine git ve ona, sana biraz akıl ve vicdan vermesi için yakar.”

Ayağa kalktı ve kafesteki çocukların bakışları altında dışarı sıvıştı. Seyirciler taş kesilmiş gibiydiler ve dışarıda bir aslan kükredi.

Ertesi gün, beni görmek için sabah dokuzda randevu vermiş olan senatör Platt'ı, Manhattan Plajında ziyaret etmek üzere, Colony Island'dan ayrıldık. Çocuklar kum yığınlarına saplandılar ve en küçüklerin üzerindeki kumları temizlemek için epeyce zaman harcadım. Demiryolunda yürümeye başladık. Bize demiryolunun özel mülk olduğunu ve terk etmek zorunda olduğumuzu söylediler. Sonunda bir bar sahibi bize, otelin kutsal topraklarına giden kestirme yolu gösterdi ve ordumuz bir anda otelin lobisinde beliriverdi. Küçük dostlarımız flüt ve davullarıyla “Selam, selam, bütün çete burada” şarkısını çaldı ve senatör Platt küçük orduyu görünce, arka kapıdan New York'a kaçtı.

Müdüre, çocuklara kahvaltı verip veremeyeceğini ve bunu, bizi bu sabah kahvaltıya çağırılmış olan senatörün hesabına yazıp yazamayacağını sordum. Bize, özel bir oda ve bu çocukların hayatlarında asla görmediği bir kahvaltı verdi. Ben de kahvaltı ettim ve Hears gazetesinden bir muhabirle birlikte biz de hesabı senatör Platt'a yazdırdık.

Aşağıya Oyster Körfezi'ne yürüdük, fakat Başkan Roosevelt bizi görmeyi reddetti. Mektuplarıma da cevap vermeyecekti. Ama yürüyüşümüz işlevini görmüştü. Ülkenin dikkatini, çocuk çalıştırma suçuna çekmiştik. Bu sırada tekstil işçilerinin Kensington'daki grevi başarısızlıkla sonuçlandı ve çocuklar işe döndüler. Ama kısa bir süre sonra, Pennsylvania yasama meclisi, binlerce çocuğu fabrikalardan eve yollayan ve binlercesini de 14 yaşına kadar fabrikalara girmekten kurtaran bir çocuk işçilik yasası çıkardı.

# Bölüm 11- Bu Eşekler Bugün Grev Kırıcılık Yapmayacaklar

Lattimer, maden işçilerinin sevmediği bir yerdi. Oraya girmeyi, sanki kimse başaramazmış gibi görünüyordu. Bu kömür kampında, o güne kadarki grevlerde 26 örgütçü ve sendikacı öldürülmüştü. Bunların bazıları arkadan vurulmuştu. Yollar sendikacıların kanıyla sulanmıştı. Kimse oraya gitmeye cesaret edemiyordu.

Kimseye hiçbir bir şey söylemedim, fakat bir gece oraya gitmeye karar verdim. Kadınların Coaldale'deki Panther Creek baskınından sonra, Lattimer'ın genel müdürü, oraya girersem cesedimin çıkacağını söylemişti. Cevap vermedim, ama planımı yaptım ve bu planda bir cenaze levazımatçısıyla görüşmek yoktu.

Panther Creek'deki üç ayrı kamptan, bir grup grevciyi Lattimer yolunun kavşağına getirecek, birer işçi önderiyle ilişki kurdum. Kadın ordumla birlikte orada işçilerle buluştum. Otelden çıkarken resepsiyondaki adam, "Ana, gazeteciler seni otelden çıkarken görürsem zillerine basmamı söylediler" dedi.

"Öyleyse, benim dışarı çıktığımı görmüyorsun. Sen ön kapıyı

gözlüyorsun, ben de arka kapıdan çıkıyorum.”

Gece boyunca yürüdük, Lattimer’a neredeyse gün doğarken vardık. Grevci işçiler madenlere gizlenmişti. Kadınlar, madenci barakalarının kapı eşiklerinde yerlerini almışlardı. Bir madenci işe gitmek için evden dışarı adımını attığında, kadınlar “Bugün işe gitmek yok!” diye bağıarak, eşiği süpürmeye başlıyorlardı.

Herkes, dışarı, çamurlu sokaklara koşuyordu. Hepsi, “Tanrım, yaşlı Ana ve ordusu” diyordu.

Lattimer maden işçileri ve eşekçiler işi bırakmaya korkuyorlardı. Ödlekleştirilmişlerdi. Eşeklerini aldılar, başlıklarındaki lambaları yaktılar ve aşağıda yeraltında onları ve eşekleri bekleyen üç bin maden işçim olduğundan habersiz, madenlere inmeye başladılar.

“Bu eşekler bugün grev kırıcılık yapmayacaklar” dedim, herkese küfredip duran genel müdüre. “Bugün tatil olacağımı biliyorlar.”

“Aşağıya indirin şu eşekleri!” diye bağırdı genel müdür.

Eşekler, sürücüleri ve maden işçileri, yeraltına inip gözden kayboldular. Yeraltındaki maden işçilerinin seslerini bastırmak için, kadınlara, yurtsever şarkılar söyletiyordum.

Eşekler sürücüleri olmaksızın yeryüzüne çıkar çıkmaz, biz kadınlar, eşekleri, iyi birer Birlik yurttaşı olmuşlar gibi alkışlıyorduk. Onları, evlerine kaçmaya başlayan maden işçileri izledi. Bunlar, yukarıya kendiliklerinden çıkmamış, çıkarılmışlardı. Çalışmakta ve dolayısıyla da kardeşlerini yenilgiye uğratmakta ısrar edenler, kadınlar tarafından yakalanıyor ve karılarına teslim ediliyorlardı.

Yaşlı bir İrlandalı kadının, grev kırıcısı iki oğlu vardı. Kadınlar bunlardan birini çitin üstünden anasına fırlattılar. Adam hiç kıpırdamadan yatıyordu. Anası onun öldüğünü düşündü ve eve koşup kutsal su şişesini aldı ve Mike’in üzerine serpti.

“Tanrı aşkına, canlan” diye bağırdı.

“Canlan ve sendikaya katıl.” Mike gözlerini açtı ve etrafında dikilen kadınları gördü. “Kesinlikle, bir daha grev kırıcısı olmak-



tansa, cehenneme gitmeyi tercih ederim” dedi.

Genel müdürün çağırıldığı şerif kadınları alıp götürmemi istedi. “Şerif” dedim, “kimsenin canı yanmayacak, hiçbir mülk tahrip edilmeyecek; fakat burada artık hiçbir masum insan öldürülmemeli.”

Huzur istiyorsa, madenlerin grev bitinceye kadar kapalı olduğunu bildiren bir afiş asmasını söyledim.

Heyecan dolu bir gündü. Polisler ofislerinden dışarı çıkmadılar; genel müdür de öyle. Erkeklerimiz grev kırıcıları gözlemek için madenlerde kalırken, kadınlarımız da diğer işleri yaptılar. Gerçek şu ki, korkaklıkla geçen yılların ardından bir parça ruhu kalmış olanlar, yani bu adamların çoğu, grev yapmayı istemişler ama cesaret edememişlerdi. Ancak, onlara bir el uzandığında, onu tuttular ve kardeşleriyle birlikte yürüdüler.

Patronlar, [sendika başkanı] John Mitchell’a telefon ederek, beni ve kadın ordumu Lattimer’dan çekmesi gerektiğini söylediler. Mitchell, benim Lattimer’da olduğumu o an öğreniyordu.

Genel müdür, hiçbir umut olmadığını ve kavganın maden işçilerinin kazanıldığını görünce, ofisinden dışarı çıktı ve grev bitinceye kadar madenlerin kapalı olduğunu duyuran bir afiş astı.

Kadın ordumla birlikte Lattimer’dan ayrıldım ve Hazelton’a gittim. Başkan Mitchell ve örgütçüleri oradaydı. Mitchell, “Oraya gitmeye korkmadın mı?” dedi.

“Hayır” dedim. “Ait olduğum sınıfın kurtuluşuna hizmet edecekse, hiçbir şeyle karşılaşmaktan korkmam.”

Lattimer zaferi, tüm taşkömürü havzasına yeni bir hayat getirdi. Örgütlenme cesareti kazandırdı. Teneke tavalar ve ısıklarla yürüyerek taştan duvarları yıkmayı başaran o cesur kadınları asla unutmuyacağım.

Çok geçmeden görüşmeler başladı ve grev anlaşmayla sonuçlandı. Sendika örgütçüleri, her maden işçisini, John Mitchell için 10 bin dolarlık bir ev almaya yetecek kadar bağışta bulunmaya çağıran bir metin hazırlamışlar. Bu metin, kazanılmış olan grevi

sonlandırmak için yapılan görüşmede tesadüfen elime geçti. Ayağa kalktım ve dedim ki:

“Eğer John Mitchell kendi maaşıyla, karısına ve ailesine uygun bir ev alamıyorsa, ona, 10 bin dolara bir ev satın alacak kadar maaş alacağı bir iş bulmasını tavsiye ederim. Çoğunuzun tepenizdeki çatıyı örtecek bir tahtası bile yok. Her namuslu adam, başkasının karısına ev almadan önce, kendi karısına bir ev alır.”

Konuşurken elimde tuttuğum metni yırtıp yere attım. “Bu grevi kazananlar, bütün o bunaltıcı aylar boyunca gösterdiğiniz fedakârlık, dayanıklılık ve sabırla sizlersiniz, sizin karılarınızdır. Bu kavgayı sonuna kadar götürmenizi mümkün kılan şey, haftalar boyunca size grev yardımı yollayan, diğer işkollarındaki kardeşlerinizin fedakârlığıdır.”

O andan itibaren, Mitchell bana dostça davranmadı. Tutumumu kişisel bir düşmanlık olarak algıladı. Ve beni kontrol edemeyeceğini anladı. İktidarın tadını almıştı ve bu, sonunda onu mahvetti. Lider konumundaki bir insanın, tarafların hiçbirinden avanta kabul etmemesi gerektiğine inanıyorum. Aksi takdirde kendini başkalarına avanta sağlamaya adar. Bir lider, kendi ayakları üzerinde durmalıdır.

## Bölüm 12 - Kadınlar Coaldale'i Nasıl Temizledi

Maryland'e bağlı Lonaconiada bir grev vardı. Ben de oradaydım. Pennsylvania Hazeltonda, taşkömürü grevini tartışmak üzere bir kongre düzenlendi. Ben vardığımda grev çağrısı yapılmıştı. 150 bin kişi yanıt vermişti. Scranton, Shamokin, Coaldale, Panther Creek ve Valley Battle'lılar. Ve ben oradaydım.

Shamokin'de, örgütçü Miles Daugherty ile karşılaştım. İşten ayrılıp parasını çektiğinde, ücretinin yarısını bir zarfla karısına verdi ve diğer yarısını, salonlar kiralamak ve sendikanın aydınlatma giderlerini ödemek için ayırdı. O günlerde, örgütçüler fazla ücret almazlar ve kahramanca, fedakârca çalışırlardı.

Shamokin'den çok uzak olmayan küçük bir dağ kasabasına geldiğimde, papaz bir toplantı yapıyordu. Kilisede konuşuyordu. Ben açık alanda konuştum. Papaz insanlara işlerine geri dönmelerini ve patronlarına boyun eğmelerini, bunun ödülünü cennette alacaklarını söyledi. Grevcileri, karanlığın çocukları olmakla suçladı. Maden işçileri kiliseden hep beraber çıktılar ve benim mitingime doğru yürüdüler.

"Çocuklar" dedim, "bu grev çağrısı, siz, karılarınız ve çocuklarınız ölmeden önce cennetten bir kırıntı elde edebilirsiniz diye yapıldı."

Bütün kampı örgütledik.

Mücadele devam etti. Hazelton bölgesindeki Coaldale'de maden işçilerinin hiçbir salonda toplanmasına izin verilmedi. Bu bölgedeki grev için, Coaldale maden işçilerinin örgütlenmesi zorunluydu.

Tümüyle örgütlenmiş olan yakındaki bir madenci kasabasına gittim ve kadınlara, Coaldale erkeklerini greve çıkarmakta bana yardım edip edemeyeceklerini sordum. Burası McAdoo kasabasıydı. Çoluk çocuğa bakmaları için, evde erkeklerini bırakmalarını söyledim. Mutfak kıyafetlerini giymelerini, süpürgelerini, paspaslarını ve bir çift teneke tava getirmelerini rica ettim. Tenekte tavaları, büyük zillermiş gibi birbirine vurarak, dağlarda on beş kilometre yürüdük. Sabah saat 3'te, Coaldale'e giden yollarda devriye gezen milislerle karşılaştık. Alayın komutanı "Durun! Geriye!" diye seslendi.

"Albay, Amerikan işçileri ne duracak ne de geri dönecek. İşçiler ilerleyecek dedim!" dedim

"Süngüleri taktıracağım" dedi albay.

"Kime karşı?"

"Seninkilere."

"Biz düşman değiliz" dedim. "Biz sadece kardeşleri ve kocaları ekmek kavgası veren bir grup kadınızdır. Coaldale'deki kardeşlerimizin kavgamızda bize katılmasını istiyoruz. Çocuklarımız uğruna, memleket uğruna, bu dağ yollarındayız. Biz kimseye zarar vermeyeceğiz ve eminiz ki siz de bize zarar vermeyeceksiniz."

Bizi gün ışığıncaya kadar orada tuttular ve ellerinde bulaşık leğenleri ve süpürgelerle, mutfak önlükleri içindeki kadın ordusunu görünce güldüler ve geçmemize izin verdiler. Güçlü madenci kadınlarından oluşan bir ordu, olağanüstü etkileyici bir görüntü oluşturur.

Coaldale kampındaki maden işçileri işe gitmeye başladıklarında, tavalarını birbirine vuran ve "Sendikaya katıl!, Sendikaya katıl!" diye bağırarak McAdoo'lu kadınlarla karşılaştılar. Katıldılar,

hem de son işçiye varıncaya kadar. Ve biz o kadar coşmuştuk ki, kömür şirketleri için grev kırıcıları taşımayacaklarına söz veren arabacıları da örgütledik. Örgütlenecek başka grup kalmadığı için dağlardan eve yürüdük, tavalarımıza vurarak ve yurtsever şarkılar söyleyerek.

Bu esnada, Başkan Mitchell ve onun tüm örgütçüleri, Hazelton'da Valley Hotel'de uyuyorlardı. Yürüyüşümüzden haberleri yoktu, ta ki gazeteciler Mitchell'a telefon edip "Jones Ana vahşi bir kadın çetesiyle dağların tepesinde kıyameti koparıyor!" deyinceye kadar.

Mitchell, küplere bindi elbette. Eğer, maden ocağı sahiplerini nasıl evlerine gitmeye zorladığımızı ve karılarına, onları temizleyip daha düzgün Amerikan vatandaşları haline getirmelerini söylediğimizi bilseydi daha da köpürürdü. Nasıl milislerin kamp yaptığı evin mutfağını ziyaret ettiğimizi ve onların masalarında kahvaltı yaptığımızı bilseydi...

Hazelton'a geri döndüğümde, Mitchell, bana şaşkınlıkla baktı. Bitkindim. Coaldale, yorucu bir geceye ve sabaha ve de 50 kilometreye yakın bir yürüyüşe malolmuştu. Mitchell'i kimsenin canının yanmadığına ve hiçbir mülkün zarar görmediğine ikna ettim. Askerler, insan gibi davranmışlardı. İşi gırgıra vurmuşlar ve sabah eğlencesinin tadını çıkarmışlardı. Mitchell'a, şerifin nasıl korkmuş olduğunu anlattım. Şerif benimle, kim olduğumdan habersiz konuşmuştu:

"Tanrım" dedi, "şu Jones Ana kesinlikle tehlikeli bir kadın."

"Onu niçin tutuklamıyorsunuz?" diye sordum.

"Tanrım, yapamam. Paspasları ve süpürgeleriyle o kadın çetesini peşime düşürmüş olurum ve hapishane hepsini alacak kadar büyük değil. Bunlar adamın hayatını kaydırırlar."

Mitchell, "Aman Tanrım, Ana, eve sağ salim döndün mü? Neler yaptın sen öyle?" dedi.

"Beş bin adamı çekip çıkardım ve örgütledim. Zamanımız artınca, arabacıları da örgütledik, kampa hiçbir grev kırıcıyı taşı-

mayacaklar.”

“Canınız yanmadı ya, Ana!”

“Hayır, can yakan bizdik.”

“Patronların adamları peşinize düşmedi mi?”

“Hayır, biz onların peşine düştük. Onların karıları ve bizim kadınlarımız kediler gibi bağırıştılar. Müthiş bir kavgaydı.”

## Bölüm 13 - Cripple Creek Grevi (1903)

Colorado eyaleti bir cumhuriyete değil, Colorado Petrol ve Demir Şirketi'ne, Victor Şirketi'ne ve ona bağlı şirketlere aitti. Vâli, onların temsilcisiydi. Bell'in komutasındaki milisler onların emrindeydi. Eyaletin bu efendileri havla dediklerinde, vâli azgın bir tazı gibi havlardı. Isır dediklerinde, ordu ısırırdı.

Colorado halkı, ezici bir çoğunlukla, 8 saatlik işgünü lehine oy kullanmıştı. Yasama meclisi, 8 saatlik işgünü yasası çıkardı, fakat mahkemeler bu yasanın anayasaya aykırı olduğuna karar verdiler. Bunun üzerine, yasa doğrudan doğruya halkın onayına sunulunca, halk, 40 bin oy fazlasıyla yasa lehine oy kullandı. Fakat maden şirketlerinin denetimindeki yeni yasama meclisi yasayı geçirmedi.

Maden işçileri, taleplerini barışçıl yasama yoluyla gerçekleştiremediklerini gördüler. Savaşmak zorundaydılar, grev yapmak zorundaydılar. İlk önce, metal madenlerindeki işçiler greve çıktı. Grev, New Mexico ve Utah'a yayıldı. Korkunç bir savaş halini aldı. Metal madeni işçileri, kömür madeni işçilerinin de bu kavgada kendilerine katılması için can atıyorlardı.

Birleşik Maden İşçileri sendikasının yönetim kurulu Indianapolis'te toplantı halindeydi ve Colorado vâlisi, bu kurula, onları

kömür havzalarında bir grevin olmaması gerektiğine ikna etmek için bir heyet yollamıştı. Bu heyet içinde eyalet çalışma komisyonundan da bir temsilci vardı.

Batı Virginia'dan, maden işçilerinin ölen arkadaşlarını anma toplantısı yaptığı Illinois Mount Olive'e gidiyordum. Indianapolis'teki sendika genel merkezinde mola verdim. Yönetim kurulu, Colorado'ya gidip şartlara bakmamı, maden işçilerinin ne düşündüklerini anlayıp rapor etmemi istedi.

Hemen Colorado'ya, öncelikle de işkolundaki çatışmanın bütün öyküsünü öğrendiğim, Maden İşçileri Batı Federasyonu'na gittim. Daha sonra, eski bir basma elbise, bir güneş şapkası, biraz toplu iğne ve dikiş iğnesi, lastik bant, kurdele ve bu türden ufak tefek eşyalar aldım ve Colorado Petrol ve Demir Şirketi'nin güney kömür havzalarına indim.

Bir seyyar satıcı gibi, maden işçilerinin evlerinde yemek yiyerek, bütün geceyi aileleriyle geçirerek, çeşitli kömür kamplarını dolaşım. İçinde yaşadıkları şartların içler acısı olduğunu gördüm. Pratikte, evlerinin ve tüm toprakların sahibi olan şirketin kölesiydiler, o kadar ki, kendine bir ev yapan maden işçisi, toprak sahibi istediğinde evi boşaltmak zorundaydı. Ücretlerini, para yerine senet olarak alıyorlardı ve bu nedenle memnun olmadıklarında çekip gidemiyorlardı. Şirketin dükkânlarından ve şirketin fiyatlarıyla alışveriş yapmak zorundaydılar. Çıkarttıkları kömür, şirketin bir adamı tarafından tartılıyor ve işçiler, haklarının tam verilip verilmediğine bakacak bir denetçi tartıcıyı görevlendirmiyorlardı. Okullar, kiliseler, yollar şirkete aitti. Onların hikâyelerini dinledikten ve uzun süredir sabretmekte olduklarını gördükten sonra, bu acımasız koşullara karşı ayaklanma zamanının çoktan gelmiş olduğunu hissettim.

Trinidad'a, Maden İşçileri Batı Federasyonu'nun bürosuna gittim. Vefakâr ve çalışkan bir adam olan sendika sekreteri Gilmore'la ve dürüst, iyi bir insan olan başkan Howell'la görüştüm. Oturduk ve gecenin çok geç saatlerine kadar meseleyi konuştuk.



Onlara, maden kamplarında gördüğüm şartların yürek paralayıcı olduğunu anlattım. Bu koşulları iyileştirmenin ve en azından çocukların yaşamına, biraz gelecek, biraz güneşliği getirmenin bizim görevimiz olduğunu hissediyordum. Bir an önce, Indianapolis'teki merkeze gitmem için bana vekâlet verdiler.

Ertesi sabah trene bindim. Indianapolis'teki büroya vardığımda, başkan John Mitchell, başkan yardımcısı T.L. Lewis, Pennsylvania Arnot şubesinin sekreteri W.B. Wilson ve Iowa'dan "ihtiyar Ream" denen bir yönetim kurulu üyesi oradaydılar. Bu yetkililer bana, hemen Colorado'ya dönmemi ve kömür madeni işçileri için grev çağrısı yapacaklarını söylediler.

Grev, 9 Kasım 1903'te ilân edildi. Talepler; 8 saatlik işgünü, maden işçilerini temsil eden bir tartıcı tarafından denetim, senetle değil parayla ödeme yapılmasıydı. Tüm Colorado eyaleti ayaktaydı. Hiç kömür çıkarılmıyordu. Colorado'da, Kasım soğuk bir aydır ve yurttaşlar grevin etkisini hissetmeye başladılar.

Kasım ayının ikinci yarısında bir akşam, geç vakitte otele geldim. Bütün gün boyunca ve gece de yiyecek ve giyecek dağıtımına yardım ederek, toplantılar yapıp onları cesaretlendirerek, madencilerin ve ailelerinin arasında çalışmışım. Tam yatacarken, resepsiyon görevlisi beni Louisville'den gelen şehirlerarası bir telefon için aşağıya çağırıyordu. Telefondaki ses, "Tanrı aşkına; Ana, bize gel, bize gel!" diyordu.

Meselenin ne olduğunu sordum ve aldığım karşılık bir cevaptan çok bir ağlamaydı, "Soruyla vakit harcama. Treni kaçırma."

Bu telefon görüşmesinin ardından, başkan Howell'ı buldum ve Louisville'deki meselenin ne olduğunu sordum.

"Orada bir kongre yapıyorlar" dedi.

"Kongre mi, niçin?"

"Kuzeydeki kömür havzalarında greve son vermek için; işletmeciler talepleri kabul etmişler çünkü." Başkan, konuşurken bana bakmadı. Üzgün olduğunu anladım.

"Fakat işletmeciler güneydeki maden işçileriyle de anlaşınca-

ya kadar geri adım atamazlar” dedim. “Grev kazanılıncaya kadar kardeşlerini yalnız bırakmayacaklardır! Bunu yapmalarına izin verecek misin?”

“Ah, Ana” dedi neredeyse ağlayarak, “elimden ne gelir. Onlara geri adım atmayı emreden Genel Merkez!”

“Bu ihanettir” dedim, “çabuk, hazırlan ve benimle gel”. Konduktörün, Louisville trenini birkaç dakika bekletmesini sağlamak için istasyona telefon ettik. Bunu Howell yaptı. Louisville’ye ertesi sabah vardık. Uyumamıştım. İşçi Federasyonu’nu temsilen, yönetim kurulu üyeleri, Ream ve Grant Hamilton, konakladığım otele geldiler ve başkan Howell’ın nerede olduğunu sordular.

“Biraz önce dışarı çıktı” dedim. “Gelecek.”

“Peki, bu arada, seni uyarmak istiyorum” dedi Ream, “kuzeyli maden işçilerinin anlaşmasına engel olmamalısın, çünkü bu anlaşmayı Genel Başkan John Mitchell istiyor ve senin ücretini de o veriyor.”

“Bitirdin mi?” dedim.

Kafa salladı.

“Öyleyse sana diyeceğim şu ki, bu grevi bitirmeyi, işçilerin yararına değil de kendi rızası için Yüce Tanrı istese, ona karşı çıkacağım. Başkan John’un bana maaş vermesine gelince, ... o bana hayatı boyunca bir tek kuruş bile vermedi. Bana ödenen para, maden işçilerinin binbir güçlüğüyle kazandığı beş on kuruştur ve hizmet edeceğim şey de onların çıkarlarıdır.”

Kongreye gittim ve kuzeyli maden işçilerinin madenlere dönme sorununun tartışıldığına tanık oldum. Deneyimsiz insanları kandırmaya çalışan iki kurnaz diplomatı izledim: kuzey kömür havzaları başkanı Struby ve Batı’nın en açık göz ve hilebaz avukatı Blood. Onların arkasında ise, Denver Yurttaşlar İttifakı tarafından sofralarda ağırlanan, kadeh tokuşturan, pohpohlanan, tatlı sözler söylenen John Mitchell vardı. Perde arkasında bütün ipler de Yurttaş Federasyonu’nun ellerindeydi.

Öğleden sonra maden işçileri beni kongreye hitap etmeye ça-

ğırdılar.

“Kardeşler” dedim, “siz, kuzey havzalarının İngilizce konuşan maden işçileri, yüzde yetmiş İngilizce konuşmayan güneyli kardeşlerinize, onları sonuna kadar destekleyeceğinize söz vermiştiniz. Şimdi, ayrı bir anlaşma yaparak onlara ihanet etmeniz isteniyor. Ortak bir düşmanınız var ve göreviniz sonuna kadar savaşmaktır. O düşman, saflarınızı bölerek, Kuzey ve Güney, Amerikalı ve yabancı arasında ayrımlar yaratarak, zafer kazanmaya çalışıyor. Hepiniz, ortak bir dava için, ortak bir efendiye karşı mücadele eden maden işçilerisiniz. Demir ökçe de iliklerine kadar aynı şeyi hissediyor. Açlık, acı ve çocuklarınızın davası, ortak bir dilden daha sıkı bir bağdır. Sendikamızın Genel Merkez Yönetim Kurulunun bir üyesi tarafından, sanki bu bir suçmuş gibi, Batı Maden İşçileri Federasyonu’na yardım etmekle suçlandım. Suçumu itiraf ediyorum. Sınıfım adalet için savaşırken, ne Doğu ya da Batı ne de Kuzey ya da Güney bilirim. Eğer Amerika’da tüm işçi çocuklarının sanayinin zincirlerinden kurtulduğunu görecektim kadar yaşarsam ve eğer o gün Afrika’da esaret altında bir tek siyah çocuk varsa, ben orada olacağım.”

Delegeler hep birlikte ayağa kalktılar ve alkışladılar. Oylama yapıldı. Çoğunluk, Genel Başkan’a boyun eğmeyi reddederek, güneyli maden işçilerini desteklemeye karar verdi.

*Denver Post* gazetesi, konuşmamı haber yaptı ve gazetenin bir nüshası, Indianapolis’teki Mitchell’a yollandı. O da gazeteyi sekreterine götürdü ve haberi göstererek, “Jones Ana’nın bana yaptığına bak!” dedi.

Mitchell, kuzeyli maden işçilerini, maden ocaklarına geri döndürmek için üç kez uğraştı, ama her defasında başarısız oldu. “Mitchell, Jones Ana’yı havzadan uzaklaştırmak zorunda” dedi bir sendikacı. “Jones Ana orada oldukça, Mitchell, Federasyon’a [Yurttaş Federasyonu] yalalaklık yapamaz.”

Mitchell’in, vâliye gidip beni eyalet dışına çıkarmasını rica ettiğini haber aldım.

En sonunda, kuzeyli maden işçilerine ultimatom verildi. Greve verilen tüm destek geri çekildi. Kuzeyli işçiler, işletmecilerin şartlarını kabul ettiler ve işbaşı yaptılar. Onların anlaşmaları, güneyde fiili köleliğe yol açtı ve güneydeki mücadele bir yıl kadar sürse de, sonunda grev kaybedildi.

Bu mücadelenin büyük kısmı Cripple Creek civarında yaşandı. Maden işçileri, şirkete ait olan evlerinden mahkeme zoruyla çıkarıldı. İşçiler soğuk dağ eteklerine çıktılar, korkunç kış mevsimi boyunca, sıfırın altındaki sıcaklıklarda, elli santim karın üzerinde, çadırlarda yaşadılar. Ayaklarına çuvalar bağladılar ve bir deri bir kemik, ağaç kurtları gibi aç yaşadılar. John Mitchell, şık otellerde kalarak ve işçi hareketini inceleyerek, Avrupa'yı bir uçtan bir uca gezerken, onlar haftada 63 sent grev yardımı aldılar. O Avrupa'dan döndüğünde, işçiler, açlığın kırbacı altında madenlere dönmüştü, buna karşılık John Mitchell, Park Avenue Hotel'de bir ziyafete çağrılıyor ve kendisine pırlantalı bir saat hediye ediliyordu.

John Mitchell'in otoritesine karşı çıktığım günden itibaren silahlar bana çevrildi. İftira ve baskı, kara bir gölge gibi beni izliyordu. Fakat mücadele devam ediyordu.

Toplantılar düzenlemekte olduğum havzadan döndüğüm bir gece, tam uykuya dalacakken, kapım sertçe çalındı. Ne olur ne olmaz diyerek, her zaman elbiselerimle uyurdum. Gidip kapıyı açtım ve bir askerle burun buruna geldim.

“Albay, karargâha gelmenizi istiyor.”

Hemen onunla gittim. Üç dört kişi daha getirilmişti. Bunlardan ikisi, War John [William Wardjon] ve Joe Pajammy [Joe Poggiani] isimli örgütçülerdi. Hep birlikte Santa Fe istasyonuna götürüldük. Bizi sınır dışı edecek olan treni beklerken, bazı maden işçileri, bana güle güle demek için koşarak geldiler. Elimi sıkarak, “Güle güle Ana” dediler.

Albay, onların ellerine vurdu ve bağırdı. “Uzaklaşın buradan. Bu kadınla el sıkışamazsınız!”

Milisler bizi La Junta'ya götürdü. Elime, eyalet vâlisinden gelen ve hiçbir koşulda Colorado eyaletine dönemeyeceğimi bildiren bir belge tutuşturdular. Bütün gece istasyonda oturdum. Sabah, Denver treni geldi. Ne yiyeceğim ne de param vardı. Kondüktöre beni Denver'a götürmesini rica ettim. Kabul etti.

"Ama" dedim, "işini kaybetmeni istemem." Vâlikten gelen belgeyi gösterdim. Okudu.

"Ana" dedi, "Denver'a gitmek istiyor musun?"

"Evet" dedim.

"Öyleyse işin canı cehenneme" dedi, "Denver'a gidiyorsun."

Denver'da bir oda buldum ve bir süre dinlendim. Oturup kömür şirketlerinin itaatkâr hizmetkârı o vâliye bir mektup yazdım.

"Vâli Bey, beni eyalet dışına attırmak için savaş köpeklerinizi üzerime saldınız. Emirlerinize itaat ettiler. Elimde onlardan biri tarafından bana verilen ve 'hiçbir koşulda eyalete dönemez' diyen bir belge var. Vâli, sana hatırlatmak isterim ki, orası babanın malı değil. Eyaletlerin kardeşliği kabul edildiğinde, babam bana o eyaletin de bir hissesini verdi, sana verilen de bundan ibarettir. Sivil mahkemeler açık. Ben bir eyaletin ya da devletin yasasını çiğnediysem, benimle ilgilenmek sivil mahkemelerin işidir. Atalarım bu mahkemeleri, senin gibi diktatörler ve tiranlar sivillere mani olmasınlar diye kurdular. Sokakta geçirdiğim dokuz on saatten sonra, tam da burada, senin ofisinden dört ya da beş blok ötede, başkentteyim. Sana soruyorum vâli, şimdi ne halt edeceksin?"

Bir kurye çağırdım ve mektubu vâlinin ofisine yolladım. Vâli mektubu okumuş ve o anda odasında olan bir gazetecinin bana söylediğine göre, kıpkırmızı olmuş.

"Ne yapayım şimdi?" demiş gazeteciye. Emirle hareket etmeye alışkındı. "Onu rahat bırakın" diye akıl vermiş gazeteci. "Amerika'da ondan daha yurtsever bir vatandaş yoktur."

Denver'dan Western Slope'a geçtim, her türlü haktan mahrum, ırgat gibi çalışan ve bu korkunç eşitsizliklere karşı mücadele eden maden işçilerine umut ve cesaret vermek amacıyla toplan-

tilar yaptım.

Utah'taki Helper'a gittim ve çok sevimli bir İtalyan aile sayesinde bir oda buldum. Pazar öğleden sonra bir toplantı yapacaktım. Dağların tepesinde yorgun argın kilometrelerce yürüyerek, dört bir taraftan insanlar geldi. Dükkân sahipleri çağrılmamışlardı, ama her nasılsa onlar da geldiler. Toplantı başlamak üzereydi ki, küçük kasabanın belediye başkanı bana doğru geldi ve şirket arazisi üzerinde olduğum için burada toplantı yapamayacağımı söyledi. Yetki alanının nereye kadar uzandığını sordum. Şirketin yetki alanı kadar dedi. Şirkete çalışan bir belediye başkanıydı.

Toplantıya katılanlara döndüm ve beni izlemelerini istedim. Maden işçilerinin, evlerinden mahkeme kararıyla çıkarıldıklarında kurmuş olduğu Half Way'deki küçük çadır topluluğuna kadar hepsi ardımdan geldiler.

Toplantı bitince Helper'a döndüm. Ertesi gün, kasabada çiçek hastalığı olmadığı halde, çiçek hastalarını karantinaya almak için uyduruk bir baraka kuruldu. Bana, çiçek hastalığına tutulmuş olduğum ve bu barakaya kapatılmam gerektiği bildirildi. Fakat o gece baraka nasıl olduysa yakılıp yıkıldı.

Barınmak için Half Way'e gittim, çünkü İtalyan aile, artık bana ev sahipliği yapmaktan korkmaya başlamıştı. Başka bir İtalyan aile, bana, barakalarında bomboş bir oda verdi. Odada sadece, kapıyı kapatmak için büyükçe bir taş vardı. Odaya henüz yerleşmiştim ki, milisler gelip çiçek hastalığına yakalanmış olduğum için karantinaya alındığımı bildirdiler. Fakat ben dışarı çıkıyor ve madencilerle konuşuyordum, onlar da bana geliyorlardı.

Bir cumartesi gecesi, postane şefinden, milislerin sabah erkenden çadırlara saldıracığı haberini aldım. Madencileri çağırdım ve silahları olup olmadığını sordum. Silahları elbette ki vardı. Onlar batılı insanlardı, dağların insanları. Silahlarını kayaların arasına gizlemelerini söyledim; şerif yardımcıları onları toplama-yı geliyordu. Kan dökülmesini istemediğim için, çadırlara baskın yapılacağını onlara söylemedim. Tutuklanmaya razı olmak daha

iyiydi.

Sabah dört buçuk beş civarında, yolda ayak sesleri işittim. Karantina barakamdaki pencereden baktım ve şerifin yaklaşık 45 adamını gördüm. Uyumakta olan çadır kampına baskın yaptılar, maden işçilerini yataklarından sürükleyerek çıkardılar. Elbiselerini giymelerine bile izin vermediler. Sabah, dağların en soğuk zamanı olduğundan, işçiler elbiselerini giymelerine izin verilmesi için yalvardılar. Soğuktan titreyerek, arkalarında karılarının ve çocuklarının ağlayışları ve feryatları, yol boyunca silahlarla dövüle dövüle, sığırlar gibi Helper'a sürüldüler. Akşam bir yük vagonuna tika basa dolduruldu ve ilçe merkezi Price'a götürülüp hapse atıldılar.

Maden işçileri hiçbir yasayı çiğnememişlerdi. Karılarının ve çocuklarının acılı çığlıkları göğü delecek, Acıların Anası'nın [Meryem Ana] kalbini eritecek cinstendi. Onların suçu, paranın iktidarına karşı grev yapmaktı.

Kadınlar, çiçek hastalığı bahanesiyle kapatıldığım barakanın penceresi altında toplandılar.

"Ah Ana, ne yapacağız?" diye feryat ettiler, "Çocuklarımız ne olacak?"

"Küçük Johnny'ne bak," dedi bir kadın, minicik, kırmızı yüzü, yeni doğmuş bir bebeği kaldırarak.

"Ne güzel bir bebek" dedim.

"O hasta. Yavrum neredeyse ölecek. Şirket evi aldı. Şirket erkeğimi aldı. Yakında bebeğimi de alacak."

Bu saldırıdan iki gün sonra, kapımı tutan taş aniden itildi. Bir adam odaya daldı, çenemin altına bir tabanca dayayarak, ona maden işçilerinin 3000 dolarını nerede bulabileceğini söylememi, yoksa beynimi dağıtacağını söyledi.

"Barutunu boşa harcama" dedim. "Indianapolis'teki madencilere yaz. Mitchell'a yaz. Para şimdi onda."

"Lânet olası sözlerine ihtiyacım yok" diye yanıt verdi ve sordu: "Ya para Başkan'da değilse?"

“Onu hapse attırdın demektir.”

“Sende hiç mi para yok?”

“Kesinlikle.” Elimi cebime soktum, elli senti çıkardım ve cebimi tersyüz ettim.”

“Tüm paran bu mu?”

“Kesinlikle, ve onu da sana vermeyeceğim, çünkü kafayı çekip Helen Gould’un çiçek mikrobunu vücudumdan atmak için ona ihtiyacım var, böylece buradan çıktığımda bütün ülkeyi aşılama-yacağım.

“Paran yoksa seni saldıklarında buradan nasıl gideceksin?”

“Demiryolcular beni her yere götürür.”

Dışarıda şerifin iki adamı daha vardı. İçeridekine dışarı çıkması için bağırıp duruyorlardı. “Kadında para filan yok” diyorlardı ısrarla. Sonunda, param olmadığına o da ikna oldu.

Sonradan öğrendim ki, bu herif bir banka soyguncusuymuş, fakat maden işçilerinin sendikasını yok etmek için şerif yardımcısı olarak ant içirilip göreve getirilmiş. Daha sonra, Prince’te bir postaneyi soyarken öldürüldü. O anda ise, işçi ana ve babaların ve hatta çocukların umutlarını ve özlemlerini ezmek için, para sahiplerinin tuttuğu adamlardan biriydi.

Yirmi altı gün yirmi altı gece bu bomboş odada tutuldum, çiçek hastalığı bahanesiyle tecrit edildim. Sonunda, hiçbir tazminat olmaksızın salıverildim ve Salt Lake’e gittim. Tüm o gün ve geceler boyunca, tehlike her an kapımda olduğundan, elbiselerimi hiç çıkarmadım.

Cripple Creek grevinde tüm yasalar çiğnendi. Albay Verdecberg komutasındaki milisler, “Biz sadece Tanrı’dan ve vâli Pabody’den emir alırız” dediler. Askerî Hâkim McClelland, anayasayı çiğnemekle suçlandığında, “Anayasanın canı cehenneme!” dedi. Hukuk tümüyle çökmüştü. Habeas corpus (yargılanma hakkı) askıya alınmıştı. Özgür konuşma ve toplanma yasaklanmıştı. İnsanlar engizisyon günlerindeki gibi fısıltıyla konuşuyorlardı. Askerler zorbalığa başvurdular. Grevci işçiler, serserilik gerekçe-



siyle tutuklandılar ve gaddar askerlerin emri altında sokakta birbirlerine zincirlenmiş vaziyette çalıştırıldılar. Cripple Creek bölgesindeki erkekler, kadınlar ve minicik çocuklar kodese tıklandı. Maden işçileri uyurken vuruldu. Memleketlerinden sürüldüler; aileleri, onların nereye gittiğine ya da yaşayıp yaşamadıklarına dair hiçbir şey bilmiyordu.

Cripple Creek'teki grev başladığında, yasalar işliyordu, fakat bir bankacı olan ve Rockefeller menfaatleriyle tam bir anlayış birliği içinde olan vâli, milis gönderdi. Milisler, polisleri ofislerinden attı. Şerif Robinson'ın önüne bir ip fırlatıldı ve istifa etmezse, bu ipin boynuna geçeceği söylendi.

Üç maden işçisi, yargıç Seeds'in önüne çıkarıldılar. Onlara yöneltilmiş hiçbir suçlama yoktu. Hâkim salıverilmelerini emretti, fakat süngü takmış halde duruşmaya katılmış olan askerler, işçileri hemen yeniden tutukladılar ve hapisaneye geri götürdüler.

400 erkek evlerinden alındılar. 76'sı bir trene yerleştirildi, korumalar eşliğinde Kansas'a kadar götürülüp bir çayırda indirildi ve şayet ölümü tatmak istemiyorlarsa asla geri dönmeleri söylendi.

Haziran sıcaklığında, Victor'da, 1600 kişi tutuklandı ve Armory Hall'a kondu. Hapishaneler inşa edildi ve ister maden işçisi bir erkek olsun, ister bir kadın ya da çocuk, büyük kömür madeni sahiplerinin ya da milislerin hoşuna gitmeyen kim varsa, bu korkunç hapishanelere atıldılar.

Dükkân sahiplerinin maden işçilerine mal satması yasaklandı. İşçilere teselli verirler korkusuyla rahipler ve vaizler sindirildi. Kadın ve çocuklara yiyecek temin edebilmek için, maden işçileri kendi dükkânlarını açtılar. Askerler ve haydutlar bu dükkânlara zorla girdiler, onları yağmaladılar, kasaları açtılar, terazileri parçaladılar, çuvalları yırtarak unu ve şekeri yerlere döktüler, her şeyin üzerine gazyağı döktüler. Etler, milislerce zehirlendi. Mallar çalındı. Milislerin dokunulmazlığı olduğundan, madenciler tazminat alamadı.

Peki bütün bunlar niçin yapıldı? Bir grup insan, 8 saatlik iş-günü, kantarcının denetlenmesi ve büyük kömür baronlarına kö-lece bağlayan senet sisteminin kaldırılması talebinde bulunduğu için. Hepsi bu. Sırf, maden işçileri bu koşullar altında çalışmayı reddettikleri için. Sırf, maden işçileri çocukları için daha iyi bir gelecek, daha fazla gün ışığı, daha fazla özgürlük istediği için. İşte bu yüzden bütün bir yıl acı çektiler ve bunun için öldüler.

Belki de işçi hareketi içindeki hiç kimse, işçilerin maruz kaldığı barbarlığa benden fazla tanık olmamıştır. Onların işyerlerinde öldürüldüğünü, zamanından önce yıpratılıp ihtiyarlatıldıklarını, hapse atıldıklarını ve direnirlerse vurulduklarını gördüm. Hiçbir savaş meydanında emsali görülmeyen zulümlerin ve yığıtliklerin sayısız öyküsünü anlatabilirim.

Cripple Creek'te bayan M. L. Langdon [Emma Langdon] vardı. Grevi, maden işçilerinin bakış açısıyla veren bir gazete olan *The Victor Record*'un yayını, maden işletmecilerinin davasını benimsemeyen tüm gazetelerinki gibi, milisler tarafından keyfi olarak durdurulmuştu. Bayan Langdon'ın kocası, *The Record*'un editörü olduğu için tutuklanmıştı.

Gazetenin yayınının durdurulmasının, editörünün ve yardımcılarının hapse atılmasının ertesi sabahı gazete her zamanki gibi yayınlanınca, askerler çok şaşır-dılar. Bayan Langdon bütün gece boyunca küçük bir mum ışığında çalışarak, dizgiyi yapmış ve gazeteleri bir el presinde basmıştı.

19 Kasım 1903'te, iki örgütçü, Demolli ve Price, Scofield'a gi-diyorlardı. Şehrin biraz dışında, "Yurttaşlar İttifakı" üyelerinin oluşturduğu bir çete, yüksek güçlü tüfeklerle silahlanmış olarak trene bindi ve tren personeline, örgütçüleri geri götürmelerini emretti.

Aralıkta, Segundo'da, Lucianno Desentos ve Joseph Vilano, şerif yardımcısı tarafından uluorta öldürüldüler. Onların öldürülmesinden kısa bir süre sonra, örgütçü William G. Isaac'in evi havaya uçuruldu. Isaac o sırada Glenwood Springs'teydi. Evin, iki

küçük çocuğunun çoğu zaman uyuduğu kısmı patlamada harap oldu. Neyse ki, patlamanın olduğu gece onlar arka odada anneleriyle birlikte yatıyorlarmış. Aile, patlamanın ardından çıkan yangında yanarak ölmekten, kırık bir pencereden dışarı çıkarak kurtulmuştu. Isaac, kendi karısını ve çocuklarını öldürmeye kalkışmak suçlamasıyla tutuklandı.

Böyle devam edip gidebilirim. İnsanlar dövüldü ve yollarda ölüme terk edildi. Sherman Parker'ın evi izinsiz olarak arandı ve gecelikli karısı, askerlere ışık tutmaya zorlandı. Ve evden bir tek silah bile çıkmadı.

1904 Şubatında bir Pazar günü, Joe Poggiani ve ben, bir toplantı yapmak için, Berwyn'in dışındaki bir kampa gittik. Genel merkeze bağlı örgütçüler, William Fairley ve James Mooney, Bohnn'a gitti. Bu iki yerleşim yeri aynı yöneydi, Berwyn biraz daha uzaktaydı. Toplantıdan sonra, arabayla Bohnn'dan geçerken, bir kulübeden üç kadın koşarak çıktı, uzun, kemikleri çıkmış kollarını bize doğru sallıyor, çığlıklar atıyor ve büyücüler gibi dönüp duruyorlardı. Daracık yolda, otomobilimizin tam önüne atladılar.

"Gelin! Gelin! Kötü bir şey!" Elleri başlarında, iki yana sallanıyorlardı. Yabancıydılar ve İngilizceleri yetersizdi.

"Joe" dedim, "devam etsek daha iyi olacak. Kafayı çekmiş olabilirler. Bizi eve sokmak için bir oyun olabilir bu."

"Hayır! Hayır!" diye bağırdı kadınlar. "İçmek yok! Kötü bir şey!" Arabanın kenarına çıktılar ve bizi çekiştirmeye başladılar.

"Haydi Ana" dedi Joe, "girelim. Sanırım bir problem var."

Leylek gibi sıska bu üç kadının ardından gittik. Berbat bir yatağın üzerinde, kirli battaniye parçaları ve eski yorganlarla örtülmüş halde Mooney yatıyordu, çok kan kaybetmiş ve bilincini yitirmişti. Yanında Fairley oturuyordu, fena halde dövülmüştü.

Joe hızla Trinidad'a gitti ve bir doktor buldu. Mooney yaşadı ama o günden sonra akıl sağlığına asla tam olarak kavuşamadı. Fairley, o yediği korkunç dayaktan sonra iyileşmeyi her nasılsa başardı.

Fairley, Bohnndan dönerlerken, yedi silahlı adamın yol kenarındaki çalılıklardan yola fırladığını, onları dövdüğünü, tekmediğini ve ayakları altında ezdiğini söyledi. Adamların yedisi de silahlıydı ve direnmek faydasızdı.

Örgütçüler hapse atılıyor ve aylarca orada tutuluyorlardı. Tehcir ediliyorlardı. Nisanda 14 maden işçisi Broadhead'de tutuklandı ve New Mexico'ya sürüldü. Çölde arabadan indirildiler, yemek ve sudan elli kilometre uzakta. Daha yüzlercesi sürgüne gönderildi, karıları ve çocuklarıyla haberleşmelerine izin verilmeden alınıp götürüldüler. Kadınlar, kocalarının ne zaman evden ayrıldığını ve bir daha dönüp dönmeyeceklerini bilememenin acısını çektiler. Sürgüne yollanan erkekler dönerlerse, milisler tarafından hemen tutuklanıp hapse atılıyorlardı. Bütün örgütçüler ve liderler, ya sokaklarda açıkça ya da pusularda, ölüm tehlikesi altındaydı. John Lawson'a ateş edildi, fakat bir mucize eseri kurşun ıskı geçti.

Güney havzalarındaki grev uzadıkça uzamıştı. Fakat güneyli madenciler kuzeyli kardeşleri tarafından yalnız bırakıldıkları andan itibaren, grevin ümitsiz olduğunu hissettim. Güneyli madenciler, bu köhnemiş kölelik düzenine teslim olmadan önce cesurca savaşmışlardı. Ordu insan yaşamını hiçe sayıyordu. Onlar kutlanmış yamyamlardı. Ülkenin gençleri, büyük sanayiciler tarafından güce tapma doğrutusunda eğitiliyor ve para sahibi olmanın kişiyi kanundan üstün kıldığını görüyorlarsa, yaşadığımız cinayet ve soygunlara nasıl şaşılabilir?

Sendika başkanımız Howell ve sekreter Simpson gibi insanları tarih yazacak. Bu zorlu grev boyunca onlarla yakın ilişki içinde oldum. Onların torunları, damarlarında böyle harika insanların kanı dolaştığı için onur duymalılar.

“Yurttaşlar İttifakı” taraftarlarının “yabancılar” diyerek küçümseydiği bu güneyli maden işçilerinden daha sadık, daha yürekli insanlar bulunamaz. İtalyanlar ve Meksikalılar sonuna kadar direndiler. Sendikal mücadele alanında yenildiler, ama manevi bir zafer kazandılar.

## Bölüm 14 - Çocuk Emegi

İnsanlara her zaman okumalarını öğütledim. Yaşamım boyunca, bu dünyayı onun kahrını çeken insanlar için daha mutlu bir yer haline getirmekle ilgilenen büyük yazarların eserlerini incelemelerini söyledim insanlara. Grev olmadığı zamanlarda eğitim toplantıları yapıyordum ve bu toplantıların sonrasında, işçilerin daha iyi bir yaşam uğruna mücadelesini yalın bir üslûpla anlatan “Merrie England”<sup>4</sup> adlı kitabı satardım.

“Çocuklar” derdim, “sözümü dinleyin. Bilardo ve kumar salonlarına gideceğinize, dağa çıkın ve bu kitabı okuyun. Ağaçların altına oturun, kuşlara kulak verin ve birbirini sömürmeyen, birbirine ihanet etmeyen, solucan bulmak için toprağı kazınlar diye yavrularını zamanından önce çalıştırmayan bu küçük tüylü yaratıklardan ders alın. Onların, çalışırken şarkı söylediklerini işiteceksiniz. Oysa çalışırken sizin yapabileceğiniz en iyi şey, küfretmek ve tütün içmektir.”

Sekiz yıldır doğudaki kömür havzalarından uzak kalmıştım. Bu dönemde, aynı mücadeleyi farklı bölgelerde yürütmekle meşguldüm. Batıya gitmiş ve makinistlerin Güney Pasifik Demiryolları Şirketi’ndeki grevine katılmıştım; bu şirket California’yı altın

4 “Şen İngiltere”: Robert Blatchford tarafından kaleme alınan sosyalizm konulu denemelerden oluşan ve 1893’te yayınlanan ünlü bir derleme –çn.

sarısı kuyruğunda oynatıyor, yasama meclisini, çiftçileri, vaizleri, işçileri denetim altında tutuyordu.

Daha sonra Alabama'ya gittim. 1904 ve 1905 yıllarında Birmingham ve çevresinde büyük grevler vardı. Louisville ve Nashville Demiryolları işçileri grevdeydi. Demiryollarının sahibi Jay Gould'du ve traversler, lokomotifler ve vagonlarla beraber, işçilerin de sahibi olduğunu sanıyordu. Maden işçileri dayanışma grevine çıkmıştı. Bu yaygın grevler, bir demiryolu işçisi olan Eugene Debs'in önderliğindeki Amerikan Demiryolları Sendikası'nın sürdürdüğü grevin bir parçasıydı.

Bir gün, vâli, grev komitesi sözcüsü Douglas Wilson'ı ofisine çağırdı. "Hemen, bu grevin sona erdiğini ilân edeceksiniz. Bunu siz yapmazsanız ben yapacağım" dedi.

"Vâli" dedi Douglas, "insanlar, uğruna grev yaptıkları talepleri elde edinceye kadar, ben grevin bittiğini ilân edemem."

"Öyleyse milis çağıracağım" dedi vâli.

"Peki sen milisi hazırlarken bizim elimiz boş mu duracak sanıyorsun?"

Vâli, kendisini bir savaşın beklediğini biliyordu, çünkü Douglas kendisinin de saygı duyduğu yüksek ve dürüst karakterli, yiğit bir savaşçıydı. Milis göreve çağrıldı. Uzun süren bir mücadele yaşandı. Şehir merkezinden izinsiz çıkmam, toplantılar yapmam yasaklanmıştı. Yine de milislerin safları arasından sıvışıyordum, çünkü Afrikalı putperestlere eldiven ören misyonerlerin toplantılarına katılmaya giden yaşlı bir kadıncıktım!

William Malley ile birlikte Rockton'a, bir madenci kampına gittim ve bir toplantı yaptım. Trenle dönerken, kondüktör beni tanıdı.

"Jones Ana" dedi, "Rockton'da toplantı mı yaptın?"

"Elbette" dedim.

Beni şirketin genel müdürüne bildirdi ve bunun bedeli ağırdı, yine de ajitasyon çalışmamı sürdürdüm. Grev uzadıkça uzadı. Debs hapse atıldı. Liderler yargılandı. Grev sonunda bitirildi. O

sırada Birmingham'daydım.

Debs, hapisten çıktıktan sonra kuzeyin yolunu tuttu, sendikanın yerel örgütü, onun adına, halka açık bir toplantı organize etmişti. Opera salonunu kiraladık ve toplantıyı yaygın bir biçimde duyurduk. Debs, Pazar akşamı konuşacaktı. Pazar öğleden sonra, düzenleme komitesine toplantının yasaklandığını bildiren bir mahkeme emri ulaştı. Aynı zamanda, opera salonunun sahibine de binanın kapılarını açmasına izin verilmeyeceği konusunda uyarı yapılıyordu.

Toplantı komitesinin başkanı pek mücadeleci bir karaktere sahip değildi, bu yüzden birkaç gence, başkana hiçbir şey söylemeden yakındaki madenci kasabaları Bessemer ve Pratt'e gitmelerini ve bir grup maden işçisini, trenden indiğinde Debs'i karşılamak için alıp getirmelerini söyledim.

Neler olacağını görmek için, sendika salonunda çok sayıda insan toplanmıştı.

Trenin gelme vaktinde oradaki herkesin Debs'i karşılamak için gara gitmesini önerdim.

"Sadece karşılama komitesi gitmeli bence" dedi başkan, sert bir havayla.

"Hep birlikte bir karşılama komitesi oluşturmamızı öneriyorum" dedim ve orada toplanmış herkes "Evet!, Evet!" diye bağırdı.

İstasyona vardığımızda, Bessemer ve Pratt'ten gelen birkaç bin maden işçisi oradaydı.

Tren yanaştı ve Debs indi. Madenciler, kapıların açılmasını beklemediler ve parmaklıkların üzerinden atladılar. Onu omuzlarına aldılar ve kalabalık kortejle birlikte istasyondan çıktılar. Caddeler boyunca yürüdüler, demiryolu şirketinin, belediye başkanının, polis şefinin ofislerini geçtiler. "Debs burada! Debs burada!" diye bağıryorlardı.

Polis şefi fikir değiştirmişti. Bana haber yolladı, opera salonu açıldı ve toplantımızı yapabiliydik. Salon tıklım tıklımdı, koridorlar, pencere kenarları, her taraf dolmuştu. O gece kiliseler boş

kaldı ve o gece, kalabalık, tek mesajı insanların kardeşliği olan bir hatipten, gerçek bir söylev dinledi.

Demiryolu işçilerinin grevi bitince, pamuk fabrikalarında bir iş bulmak üzere, Cottondale'e gittim. Fabrikalarda çalıştırılan küçük çocuklar hakkında anlatılanların gerçek olup olmadığını kendi gözlerimle görmek istiyordum.

Bir işe başvurdum, fakat müdür bana, yanı sıra çalışacak bir ailem olmadıkça benim için bir şey yapamayacağını söyledi. Müdüre, ailemi Cottondale'e getireceğimi, fakat iş bulma şansının ne olduğunu görmek için önden kendimin geldiğimi söyledim.

“Çocuğun var mı?”

“Evet, altı kişiyiz.”

“Güzel” dedi. O kadar heyecanlanmıştı ki, kiralık bir ev bulmam için benimle birlikte geldi.

“İşte size fazla fazla yetecek bir ev” dedi. Beni getirdiği ev, iki katlı tahta bir barakaydı. Pencereleri kırık, üstü bel vermiş kapısı açıktı. Kilidi kırılmıştı. Alt katta bir odası ve üst katta perişan durumda bir tavanarası vardı. Çatıdaki çatlakların arasından yağmur girmiş ve tabanı çürütmüştü. Alt katta, önünde, bir tuğlanın geçebileceği kadar büyük çukurlar olan, eski, kocaman bir şömine vardı.

Müdür evden memnundu. “Bu deliklerden içeri rüzgâr ve soğuk girer” dedim.

Güldü. “Amaan, yakında yaz gelecek ve hepiniz hava almak isteyeceksiniz.”

“Bu ev altımız için yeterince büyük mü bilmiyorum?”

“Yeterince büyük değil mi?” Hayretle bana baktı. “İstedığın tam olarak nedir, bir otel mi?”

Ailemi, o ayın sonunda çiftlikteki eşyaları toplayabildiklerinde çağıracağıma söz vererek, evi kiraladım. Fabrikada işe alındım ve çocukları, çalışan ufacık çocukları gördüm, yaşamım boyunca gördüğüm en yürek parçalayıcı manzaraydı. Bazen, bu küçük, sessiz bedenlere bakamayacakmışım gibi gelirdi ve kuzeye, işçi



mücadelesinin hiç olmazsa yetişkinler tarafından verildiği, haşin kömür havzalarına, Rocky Dağındaki kamplara gitmeliyim diye düşünürdüm.

Küçücük kızlar ve oğlanlar, ip eğirme makinelerinin sonsuz dizileri arasında, bir ileri bir geri yalınayak dolaşüyor ve küçük, zayıf elleriyle makinelere uzanıp kopan iplikleri bağlıyorlardı. Onları yağlamak için, emekleyerek makinelerin altına giriyorlardı. Gece gündüz demeden işleri değiştiriyorlardı. 6 yaşındaki küçücük bebekler, 60 yaşındaki yüzleriyle, günde on sent için 8 saat vardiya yapıyorlardı. Uyuyup kalırlarsa yüzlerine soğuk su çarpılıyor ve müdür, makinelerin bitmek bilmeyen gürültüsünü bastıran bir sesle bağırıyordu.

Daha ancak tıpış tıpış yürüyen 4 yaşındaki çocuklar, 10 yaşındaki abla ve ağabeylerine “yardım” etmeleri için fabrikaya getiriyorlardı, fakat onların emeği için para verilmiyordu.

Kuzeyde üretilen bu makineler, ufacık çocukların elleri erişebilse diye alçak yapılmışlardı.

Sabahın beş buçuğunda, günün ilk ışıkları görüldüğünde, küçük gri çocuklardan oluşan uzun sıralar, fabrikalara, çıldırtıcı gürültüye, pamuk tiftiği dolu odalara girerdi. Dışarıda kuşlar ötüşür ve masmavi gökyüzü parıldardı. Yarım saatlik öğle yemeğinde, çocuklar, mısır ekmeği ve domuz yağından ibaret yemekleri başında uyuyup kalırlardı. Çıplak zemine uzanıp uyurlardı. Uyku onların eğlencesi, kurtuluşuydu, özgür çocuklar için oyun nasılsa öyle. Patron gelir ve onları sarsarak uyandırır. Öğle yemeği molasından sonra, öğütücü mesai, vınlayan işler arasında ileri geri sonsuz bir koşuşturma... Yavrucaklar, minicik çocuklar!

Çocuklar, gece eve yalnız dönmekten çoğunlukla korkarlardı. O zaman, güneş doğuncaya kadar yere uzanıp uyurlardı. Bu, makinelerin bir parça gevşek çalıştığı ve gece vardiyasının daha kısa sürdüğü zamanlarda olurdu. Gündüz ya da gece vardiyası bittiğinde, eve çoğunlukla bu küçüklerle birlikte giderdim. Yemek yemeyecek kadar yorgun olurlardı. Üstlerinde elbiseleriyle yatağa

düşüverirlerdi ... bildikleri tek mutluluk olan uyumak, uyumak için...

Ama Pazar günleri onlarındı, çünkü fabrika sahipleri ve çalışanların kendileri de dindar idiler. Çocuklar Pazar Okuluna gidiyor, Tanrı'nın nasıl fabrika sahibine, gidip fabrika kurması için ilham verdiğini dinliyorlardı. Fabrika sahibi de bu ilhamla Tanrı'nın küçük yavrularına, çalışkan, yurtsever vatandaşlar haline gelebilmeleri için iş veriyor ve onlar da, zavallı bahtsız putperest Çinlileri dine döndürmeleri için misyonerlere vermek üzere, para kazanmış oluyorlardı.

“Benim altı çocuk” bir türlü gelmediği için müdür benden şüphelenmeye başlayınca Cottondale'i terk ettim ve bir ip fabrikasında iş bulduğum Tuscaloosa'ya gittim. Bu fabrikada da, çocuklar ip eğirme makinelerinin arasında bir ileri bir geri koşuşturur duruyordu. Ortam pamuk lifiyle doluydu. Makinelerin sürekli temizlenmesi gerekiyordu. Küçük çocukların minicik, incecik bedenleri, yağlayıp temizledikleri tehlikeli makinelerin altlarında sürünüyordu. Çoğunun elleri ezilmişti. Bir parmakları kopuktu.

Benimkinin bitişiğindeki dokuma tezgâhında, iki kızı olan bir baba çalışıyordu.

“Kızların kaç yaşında?” diye sordum.

“Biri 7 yaşından on gün aldı” dedi, dokuma tezgâhına ip geçirmekte olan, kamburu çıkmış, göğüs kafesi incecik, küçük bir kızı göstererek; “ve şu”, ip eğirme makinesinin altından çıkan dal gibi ince iki bacağı gösterdi, “8 yaşından üç ay aldı.”

“Kaç saat çalışıyorlar?”

“Akşamın altısından sabahın altısına kadar.”

“Ne kadar kazanıyorlar?”

“Gecede on sent.”

“Peki sen?”

“Kırk sent.”

Sabah, vardiyadan o çocuklarla beraber çıktım. Fabrikanın sıcak ortamından dışarı çıktıklarında, soğuktan titreyerek sendele-

diler. Onlar kendi yollarına giderken, uzun, gri bir çocuk kafilesi, ellerinde akşam yemeği kaplarıyla, gündüz vardiyasına geliyorlardı.

Bu küçücük çocuklar, zatürreeden, bronşit ve veremden ölüyorlardı. Fakat doğum oranı, tıpkı kâr payları gibi yüksekti ve bir çocuk işçi öldüğünde, kopan iplikleri bağlamak için bir diğeri hazır olurdu.

Tuscaloosa'dan, Alabama'nın Selma şehrine geçtim ve bir fabrikada işe girdim. Benimle aynı fabrikada çalışan ve 11 yaşında sevimli bir kızı olan bir kadının yanında kaldım.

Pazar günü, bir grup işçi çocuk ormana gidiyorlardı. Maggie'yi almaya geldiler. O daha uyuyordu ve annesi onu uyandırmak için küçük yatak odasına gitti.

“Kalk Maggie, çocuklar seni ormana götürmeye geldiler.”

“Aman anne” dedi Maggie, “bırak uyuyayım, bu çok daha zevkli. Öyle yorgunum ki. Sonsuza kadar uyumak istiyorum sadece.”

Annesi uyusun diye bıraktı.

Ertesi gün her zamanki gibi fabrikaya gitti. O akşamüstü saat 4'te onu eve getirdiler ve incecik bedenini mutfak masasının üzerine yatırdılar. Uyumuştı, sonsuza kadar. Saçları makineye sıkışmış ve kafa derisi yüzülmüştü.

O gece, gündüz vardiyasındakiler işten çıktıklarında küçük arkadaşlarını görmeye geldiler. Büyük, ihtiyar yüzleri, kamburlaşmış zayıf omuzları ile ağırbaşlı bir küçük insan dizisi, cesedin önünden ağlayarak geçti. Onlar henüz küçücük birer çocuktular, fakat ölüm onlar için alışılmış bir manzaraydı.

“Ah, Maggie” dediler, “ne olur geri gel. Canın yandığı için çok üzgünüz!”

Dileklerine katılamadım. Maggie çok yorgundu ve sadece sonsuza kadar uyumak istiyordu.

Aynı yerde uzun süre kalmadım. Çocuklara ilgi ya da sevgiyle yaklaşan biri, hemen şüphe çeker ve işten atılırdı. O zaman da

işler beraberinde çocuk getirebilecek yetişkinlere verildi. Alabamadan ayrıldım ve birçok fabrikada çalışa çalışa Güney Carolina'ya gittim.

Bir fabrikada, gündüz vardiyasında iş buldum. İşe giderken, gece çalışmasından eve dönen bir kadınla karşılaştım. Kucağında, küçücük bir bebek kundağı vardı.

“Bebek kaç yaşında?”

“Üç günlük. Daha bu sabah işe döndüm. Patron iyi biridir, yerime kimseyi almadı.”

“İşten ne zaman ayrılmıştın?”

“Patron iyi biridir; bebeğin doğduğu gece bana izin verdi.”

“Çalışırken bebeği ne yapacaksın?”

“Ah, patron iyi biridir, tezgâhın yanına, içinde bir yastıkla küçük bir kutu koymama izin verdi. Bebek orada uyur ve ağladığında emziririm.”

Bu bebek, diğer yüzlercesi gibi, makinelerin seslerini, daha doğmadan duydu. Yaşamının ilk haftalarından itibaren, sanki demir yağıyormuşçasına, kulaklarına yağın kesintisiz gürültüyü işitti. Pamuk tiftiği dolu zeminde emekledi. Yürümeye, iş ormanlarının ortasında başladı. Birkaç yıl içinde, üretim hattındaki yerini aldı. Çocukluğu ve çocukça şeyleri tanımadı ve altı yaşında bir adam, bir ücretli işçi, bir enfiye çekicisi, genç-ihtiyar omuzları üzerinde servetlerin yükseltileceği bir kişi haline geldi.

Peki, bu korkunç çocuk köleliğinin sorumlusu kimdir? Herkes. Alabama eyaleti, çocukları biraz daha iyi korumayı amaçlayan bir çocuk çalışma yasası çıkardı. Ve Massachusetts ile Rhode Island'daki kuzeyli kapitalistler yasayı iptal ettirdiler. Bir güney eyaleti ne zaman reform yapmaya kalkışsa, çoğunlukla kuzeyli olan fabrika sahipleri, fabrikaları kapatma tehdidini savururlar. Yasama meclislerini etki altına alırlar; çocuk çalışma yasası reformuna karşı kulisler yaptırırlar; ve para, çoğunlukla da kuzeyli para, mahkemelere hükmederek reform yasalarının iptal edilmesini sağlar.

Benim bu incelemeyi yaptığım dönemde çocuk işçiler hakkında yayınlanan raporlar, çok düşük bir ücret karşılığında, gündüz ya da gece 8, 9, 10 saat fabrikalarda çalışan 14 yaşın altındaki çocukların sayısını, tüm işçilerin yüzde 25'i olarak saptıyordu. Ve aynı dönemde, fabrika sahipleri, yüzde 50 ilâ 90 arasında kâr payları açıklıyorlardı.

“Çocuk işçi uysaldır” der onlar. “O grev yapmaz. Sorun çıkarılmaz.” Fabrika sahipleri, bu çocukların evlerinin pencerelerindeki dantelli perdeleri gösterirler. Bu çocukların sahip oldukları bu lüks şeyleri gösterip “Çiftliklerde yoksul beyazlar olarak çalıştıkları zamanlardakinden çok daha fazlasına sahipler” derler.

Ucuz dantelli perdeler; çocuk emeğinin karşılığı! Bu lüks şeylerin arkasında, erken çalışmanın öldürdüğü küçücük ruhları, kara bir halkanın içinden bize bakan ışısız gözleri göremeyiz. O zevksiz perdeler, bu, cehalet içinde büyüyen, beden, akıl ve ruhları güdükleştirilmiş, hastalıklı çocukların geleceği ile bizim aramıza çekilmiştir.

Şunu açıkça söylemek isterim ki, bu çocuklar dokudukları pamukluların içine kendi hayatlarını dokumaktadırlar; bebeklerimiz elbiselerini, kızlarımızın o bembeyaz konfirmasyon<sup>5</sup> giysilerini, gelinliklerimizi ve dans kostümlerimizi diktiğimiz iplikte, bu çocukların gözyaşları ve yürek sızıları vardır.

Tanık olduğum o korkunç şeylerle yüklü olarak güneyden New York'a geçtim ve bu koşulların olduğu gibi bilinmesini sağlamak için çeşitli toplantılar yaptım. Basının ve sermayenin tepkisiyle karşılaştım. Güneydeki tecrübemden sonra, uzun bir süre güçlkle yemek yedim. Zaman zaman, sadece elbiselerim değil, yiyeceklerim de bana sanki o çocukların emeği pahasına alınmış şeyler gibi göründüler.

Yabancı ve yerli dinî hayır misyonlarının, sosyal yardım ve hayır kurumu çalışanlarının, sosyal yerleşim çalışanlarının fonları, en azından kısmen, pamuk fabrikalarının kâr paylarından gelir. Ve küçük işçi çocuk, çocukluğunu çalan iki hırsız arasında çar-

mıha gerilmişti: sermaye ve cehalet.

“Cennetin krallığı onlarındır” diyor büyük öğretici.<sup>6</sup> Eğer Cennet, kavruk, kambur, gözleri çukuruna kaçmış, cansız, uykulu küçük meleklerle doluysa, ben kötü erkek ve kız çocuklarla birlikte diğer tarafa gitmek istiyorum.

Çalıştığım bir sanayi kasabasında, bir anne ve üç küçük kızıyla tanışmıştım, hepsi de benimle aynı fabrikada çalışıyordu. Baba veremden ölmüştü ve aile onun cenazesi için otuz dolar borca girmişti. Şirket dükkânına borcu ödemek için yıllarca çalıştılar. Borcu kuruş kuruş azalttılar. Yiyecek parası ve kira düşüldükten sonra, düşük ücretlerinden geriye hiçbir şey kalmıyordu. Fabrikanın kölesi olmuşlardı.

Onları kurtarmaya karar verdim. Ekspres trenin istasyondaki temsilcisiyle, treni bir dakikalığına durdurması için anlaştım. Bir çiftçiden bir yük arabası kiraladım ve bir kutu gres yağı alıp gıcırdamamaları için dingillerini yağladım. Gecenin karanlığında, ben ve küçük aile, arabayla istasyona gittik. Kendimizi, kaçak siyah köleler gibi hissettik ve her an tazıların peşimize düşebileceğini sandık. Çocuklar titriyor ve sızlanıyordu.

Ekspres tren karanlık raylar boyunca geldi. Çocuklar parlak farlardan ürktüler. Tren yavaşladı. Daha küçük olan iki çocuğu perona kaldırdım. Anne ve çocukların en büyüğü kendileri tırmandılar. Hızla uzaklaştık, bitmek tükenmek bilmeyen borçtan uzağa, boyunlarında değirmen taşı olmaksızın yeni bir başlangıç yapabilecekleri yeni bir şehre doğru.

Pat Dolan Pittsburgh maden işçileri sendikasının başkanını, ki Pat'ten daha iyi bir başkan olmamıştı, bölgeyi baştan sona dolaşabilmem ve gazetemiz *The Appeal to Reason*'a abone bulmam için madenlerin genel müdürlerinden izin aldı. Müdürler, gazeteyi, bir tür dinî gazete, beni de bir tür misyoner sanmış olmalılar.

---

6 İsa kastediliyor –çn.

Her neyse, o aylar boyunca madenciler ve aileleriyle yakın ilişki içinde oldum. Pittsburgh'dan Brownsville'e kadar her maden ocağına uğradım. Madencilik, en hafif deyişle berbat bir iştir, madencinin yaşamı ve çevresi çetin ve çirkindir. Onun işi dünyanın karanlık derinliklerindedir. Bir galeride tek başına çalışır. Fabrikadakine ya da grup halinde çalışarak köprüler, konutlar inşa eden işçiler arasındakine benzer dostça bir yarenlik pek yoktur. Maden işi pistir. Kömür tozu derinize işler ve asla çıkmaz. Maden işçisi galeride çalışırken eğilmek zorundadır. Zamanla bir yeraltı cücesi gibi iki büklüm olur.

Madencinin işi son derece yorucudur. Kaslar ve kemikler ağrır. Akciğerleri, kömür tozu ve güneş ışığının asla girmediği yerlerin tuhaf, nemli havasını solur. Evi kötü, iğreti bir yapıdır ve onu güzelleştirmek için de pek sebebi yoktur. Evin arsası şirkettindir ve maden işçisi, barınağının her an elinden alınabileceği hissini yaşar. Evinin etrafı çamur ve balçıktır. Kara ve iç karartıcı kocaman kömür yığınları etrafını sarmıştır. Karısı pislikle, yetersiz suyla, düşük ücretlerle, aşırı kalabalık barakalarla mücadele halindedir.

Maden işçisinin karısı, ki çoğunlukla çocukluğundan beri ipek fabrikalarında çalışan biridir, çocuk doğurarak aşırı bir yük altında kalır. Erkenden yaşlanır. Pek çok hastalık geçirmiştir. Zavallı anne hasta yatarken, çocukların onun üzerinde emeklediği, çoğunlukla evdeki tek sıcak oda olan o odada oynadıkları ya da kavga ettikleri evlerde, birçok kez bulundum.

Elimden geldiği kadar ortalığı toplar, çocukları susturur, kömür kırıcılara ya da fabrikalara gitmeyenlerini sabah okula hazırlar, öğle yemeği kaplarını hazırlar, zavallı anneyi yıkar ve saçlarını tarardım. Bu kadınların gündelik kahramanlıklarını gördüm.

Kırıcı-ayırıcıda çalışan çocukların hayatlarına tanık oldum. Kömür önce, ufalamanın yapıldığı bir kubbeye yükseltilir. Sonra, yanında küçük çocukların basamaklar halinde oturduğu oluklardan aşağıya şakırdayarak akar. Bu çocukların işi, kara nehirler

gibi akan kömürden taşları ayırmaktır. Basamaklar dolusu küçük çocuk, kırma makinelerinin kasveti altında oturur, yüzleri, hiç durmadan döne döne yükselen kömür tozuna bulanmıştır. Taşları görebilmek için öne eğilmek zorundadırlar. Sırtları kamburlaşmıştır. Göğüs kafesleri daracaktır.

Bir kırıcı-ayırıcı ustabaşı, çocukları izler. İşini boşladığını gördüğü çocukların parmaklarına vurmak için bir sopası vardır. Çocukların parmaklarından akan kan kömürlerin üzerine akar. Tırnakları etleri görünecek kadar çekilmiştir.

Çalışma izni edinmek kolaydır. Yapmak gereken tek şey, bir notere yirmi beş sent vererek, çocuğun çalışmak için gereken yaşta olduğuna yemin etmektir.

Ayırıcı çocuklar, birer Küçük Lord Fauntleroy<sup>7</sup> değildirler. Bu küçük adamlar tütün içerler, tütün çiğnerler ve küfrederler. Onlar erkek işi yaparlar ve erkek davranışlarına, erkek kusurlarına ve erkek zevklerine sahiptirler. Kavga ederler, tütün tükürürler ve Pazar günleri, atık kömür yığınları üzerinde hikâyeler anlatırlar. Ayırıcı çocukların sendikalarına katılır ve grev kırıcıları döverler. Grev kırıcıların çocukları gidiyorlarsa, kendilerinden küçük erkek ve kız kardeşlerinin okula gitmesine izin vermezler.

Pek çok madende, kapıcı çocuklarla karşılaştım. Eşekler madene girerken kapıyı açan ve çıkarken kapatan küçük adamlar. Sonra, madenin her yerindeki ulaklarla ve çıraklarla. Gelecekte birer maden işçisi olacak, ve şu güzel dünya, engin denizler, temiz ovalar, uçsuz bucaksız batının karla kaplı dağları hakkında asla bir şey bilmeyecek olan çocuklar. Kömür içinde doğan, kömür içinde büyüyen ve kömüre gömülen küçük adamlar. Bir tek umutları, bir tek koruyucuları var: sendika.

Bir gün, küçücük bir kapıcı çocukla karşılaştım. O kadar küçüktü ki, elindeki sefer taşı yere değiyordu.

“Kaç yaşındasın sen delikanlı?” diye sordum.

---

7 Aynı adlı bir çocuk kitabının kahramanı –çn.



“12” diye homurdandı, yere tütün tükürürken.

“Hadi söyle evlât” dedim, “ben Jones Ana’yım. Beni tanırsın, değil mi! Madenin ustabaşısına 12 yaşında olduğunu söylediğini biliyorum, fakat sendikaya ne söyledin?”

Keskin, zeki gözlerle bana baktı. Yaşam ona şüpheci ve temkinli olmayı öğretmişti.

“Haa, sendika farklı. Noel’de 10 yaşına gireceğim.”

“Niçin okula gitmiyorsun!”

“Nee” dedi –aslında daha ağır ifadeler kullanmıştı– “bacaklarımı kaybetmedim daha!” Gururla, küçücük bacaklarına baktı.

Ne demek istediğini biliyordum: Çocuklar, kazalar sonucunda sakat kalıp çalışamaz olurlarsa okula gidiyorlardı.

Ama fabrikaları ve madenleri yeğ tuttukları için bu çocukları pek suçlamazdınız. Okullar berbat, eğitim yetersiz, dersler sıkıcıydı.

Sendikaların aralıksız çabaları ve sürekli ajitasyon sayesinde, madenlerdeki çocuk emeğinin en önemli zararlarını ortadan kaldırmayı başarmıştık. Pennsylvania eyaleti gittikçe iyileşen yasalar çıkardı. Gittikçe daha çok çocuk okula gidiyor. Maden bölgelerine daha iyi okullar açılmış durumda. Daha alınacak çok yol var. On dört yaş bile, bir ayırıcı işçi olarak hayata atılmak için hâlâ çok erken. Maden işçilerinin hayatında henüz çok az neşe ve güzellik var. Fakat benim gibi, uzun, çok uzun mücadeleler görmüş biri bilir ki, görececek günler var daha.

# Bölüm 15 - Moyer, Haywood ve Pettibone

1906 yılında, Moyer, Haywood ve Pettibone'un savunulmasında çalıştım. Mitinglerde onları savunan konuşmalar yaptım ve mahkeme masrafları için para topladım.

17 Şubat 1906 Cumartesi gecesi geç saatte, bankalar, işyerleri ve mahkemeler kapandıktan sonra, Batı Maden İşçileri Federasyonu başkanı Charles H. Moyer gizlice tutuklandı. Kısa bir süre sonra, aynı sendikanın sekreteri William D. Haywood ve sendika temsilcisi George A. Pettibone da tutuklandı. Üçü de kaçırılarak, vâli Steunenberg'i öldürmekle suçlandıkları Idaho eyaletine götürüldüler.

İşlerini açıkta yapan bu adamların tutuklanışında hiçbir yasal prosedüre uyulmamıştı. Suçluların iadesi talebini Colorado vâlisine götürmeleri için Idaho vâlisi tarafından görevlendirilen adamların elinde, bu sendikacıların yasal bir biçimde tutuklanabilmeleri için yeterince zaman vardı. Fakat polisler, sanıkların, kefalet parası bulmak için bankalara başvuramayacağı, yargılama hakkını hayata geçirecek mahkemelerin kapalı olduğu, dolaşısıyla tutukluların, en ağır suçlulara bile tanınan yasal savunma ve korunma hakkından mahrum bırakıldığı Cumartesi gecesine kadar beklediler.

Tutuklular gizlice eyalet hapisanesine kondular ve akrabaları, dostları ya da avukatlarıyla temasa geçmelerine izin verilmedi. Pazar sabahı erkenden, saat 5'ten önce, istasyona bitişik bir yan hatta götürüldüler, özel bir trene bindirildiler ve baş döndürücü bir hızla eyalet dışına çıkarıldılar. Tren, Denver'dan Idaho'daki Boise'ye kadar tüm diğer trenler karşısında geçiş önceliği hakkına sahipti ve hiç mola verilmedi.

Tutuklular Idaho vâlisi ve Colorado Ulusal Muhafız gücü generali Wells tarafından görevlendirilen silahlı adamların sıkı gözetimi altındaydılar.

Tutuklular Boise'ye vardıklarında, cezaevine götürüldüler ve hücreye kondular. Aileleri ve arkadaşları, onların nerede olduğunu günlerce öğrenemediler.

Bu işçi önderlerinin tutuklanmasının ardında yatan neden, elbette işçi sınıfı mücadelesinin ta kendisiydi. Idaho'daki işçi mücadelelerinin çoğu, zengin kurşun madenlerinin bulunduğu Coeur d'Alene bölgesi civarında, kırk kilometre uzunluğunda, sekiz kilometre genişliğinde, ince uzun bir kırsal alanda yoğunlaşmıştı. Maden işçileri fabrikalarda, döküm fırınlarında ve madenlerde, mide bulandırıcı, öldürücü arsenik dumanları içinde günde 12 saat çalışıyorlardı. Arsenik zehirler. Elleri ve kolları felç eder. Dişlerin ve saçların dökülmesine neden olur. Madenlerde çalışanlar tuhaf görünüşlü adamlardır: zayıf, çökük yüzlü, kaşları ve kirpikleri dökülmüş ve yeşil tenli.

Sonra sendika geldi, Batı Maden İşçileri Federasyonu. Maden sahipleri, sendikaların kurulmasına, paranın, ayrıcalıkların ve devletin tüm gücünü kullanarak karşı koyuyorlardı. Maden işçileri saldırılara aynı sertlikte yanıt verdiler. Grev, cinayetlere, suikastlere, dinamite ve hapisanelere karşı verilen bir savaş gibi geçti. Maden sahipleri silahlı adamlar getirdiler. Sendika başkanı, işçileri, kendilerini, karılarını ve kızlarını savunmak için silahlanmaya çağırdı. Tam bir cehennemdi!

1899'da Bunker Hill şirketinin maden ocağı havaya uçuruldu.

Vâli askerî birlikleri çağırıldı, ama bu, işleri daha da kötüleştirmekten başka şeye yaramadı. İlk gelen birlikler siyahlardan oluşuyordu. İnsanlar tutuklandı ve yargılanmaksızın hapse atıldı. Bin kişi, sürü halinde bir ağıla kondu.

Bir gece, kapısına koyulan bir bomba vâli Steunenberg'i öldürdü. Yapanların bulunması için binlerce dolarlık ödüller kondu. Bu ödül dedektifleri cezbetti. Pinkerton Agency işe el attı. Vâlinin ölümünden sekiz yıl sonra, üç işçi önderi, cinayetle suçlanarak tutuklandılar.

Bu sekiz yıl içinde, Batı Maden İşçileri Federasyonu, Coer d'Alene bölgesindeki mücadeleyi kazanmıştı. 8 saatlik işgünü elde edilmişti. Maden işçileri kendi alışveriş dükkanlarını kurmuşlardı. Hastaneler ve kütüphaneler inşa etmişlerdi. Dullar ve yetimler için fonlar oluşturmuşlardı. Barların yerini kütüphaneler, çaresizliğin yerini umut almıştı.

Maden sahipleri, sendikaya sızması için casuslara, üç kuruş için kendini köle sahiplerine satan alçaklara para verdiler.

Şirketlerin ve dedektiflerin aşağılık bir kuklası, Orchard adında insan kılığına girmiş bir yaratık, Batı Maden İşçileri Federasyonu'nda bir gizli çekirdeğe bağlı olduğunu söyledi. Bu gizli çekirdeğin amacı dinamit atmak ve suikast yapmakmış. Sendika görevlileri bu çekirdeğe dâhil imişler ve vâli Steunenberg'in sekiz yıl önceki ölümünden de bu çekirdek sorumluymuş.

Mahkeme Idaho Boise'de toplandı. ABD Başkanı Roosevelt, kendilerini savunmaları için fırsat verilmeden tutuklanan sendikacıları "istenmeyen yurttaş" ilân etti. Sonunda beraat ettiler ve onları emekçi insanlar uğruna mücadele ettikleri için yok etmek isteyenler, Batı Maden İşçileri Federasyonu'nu yıkmak için başka yollar aramak zorunda kaldılar.

# Bölüm 16 - Meksika Devrimi

1910'da, Meksika sorunu hakkında tanıklık yapmak üzere Amerikan Kongresi'ne çağırıldım. O dönemde, zorba Diaz'ın acımasız baskısına karşı Meksika'da devrim vardı.

Milletvekili Wilson, nerede yaşadığımı sordu. "Birleşik Devletler'de" dedim, "fakat tam neresinde bilmiyorum. Adresim, baskıya karşı mücadelenin olduğu her yerdir. Bazen Washington'dayım, sonra Pennsylvania, Arizona, Texas, Minnesota ya da Colorado'da. Adresim ayakkabılarım gibidir: benimle birlikte gezer."

"Kalıcı bir yerin yok mu?" dedi başkan.

"Haksızlığa karşı kavga neredeyse, orada kalırım."

"Manuel Sarabia tutuklanıp kaçırıldığı zaman Arizona Douglas'da mıydınız?"

"Phelps Dodge bakır madenlerinde grev vardı ve dolayısıyla ben oradaydım."

"Oturmanızı öneririm, Ana" dedi milletvekili Wilson, "daha rahat edersiniz."

"Konuşurken ayakta durmaya alışkınım, oturduğumda rahatsız oluyorum. Fazla kolay oluyor."

Komite'den bir kahkaha koptu.

“Bir Pazar gecesi, döküm işçileri için Douglas’da miting yapıyordum. Büyük bir kalabalık toplanmıştı, bütün kasaba oradaydı. Mitingden sonra bir işçi bana doğru koşarak geldi ve ‘Ana, cezaevinde korkunç şeyler yaşanıyor olabilir. Sen konuşurken adamın biri arabayla oraya götürülüyordu. Adam özgürlüğünün elinden alındığını haykırıyordu, fakat aynasızlar adamın ağzını zorla kapattılar.’

“Sanırım, biraz sarhoş bir arkadaş olmalı” dedim. Üzerinde pek durmadım.

“Kaldığım otele gittim ve bir düzine kadar yoksul, talihsiz, biçare dökümhane işçisiyle birlikte oturdum. *El Industrio* gazetesinin editörü çok telâşlı bir biçimde odaya daldığında, miting hakkında konuşuyorduk. ‘Ah Ana’ dedi, ‘genç devrimcimiz Sarabia’yı kaçırdılar.’

“Adam kaçırmalar tam da o sıralarda revaçta görünüyordu. Idaho hadisesi gündemdeydi. Editör kızarmıştı ve sözleri birbirini tutmuyor gibiydi. ‘Biraz oturun ve sakinleşin, sonra da bana şu olayı bir anlatın’ dedim.

“Ben kalabalığa hitap ederken ve arka sokaklar boşken, bir otomobil cezaevinden çıkmış, Sarabia’nın çalışmakta olduğu gazete bürosuna gitmiş ve Sarabia kaçırılmış; imdat çığlıkları bastırılmış ve cezaevinde kimseyle görüştürülmüyormuş.

“Ona, ‘Öğrenebileceğin her şeyi, mümkün olduğu kadar doğru öğren ve hemen vâliye bir telgraf çek. Washington’a telgraf çek. Bir an bile durma, çünkü gecikersen onu öldürecekler’ dedim.

“O gece vâliye ve Washington’a telgraf çektik.

“Ertesi gün, *El Industrio*’nun –bu arada gazetenin yayını durdurulmuştu– editörü ile buluştum ve bana dehşet verici ayrıntılar anlattı. Sarabia, Diaz’a diktatör dediği için, Diaz’ın ve Meksikalı köleleri sömüren kırk haramilerin gazabına uğramıştı. Bu nedenle, Meksika hapishanelerinde bir yıl yatmıştı. Sarabia, Birleşik Devletler’e geçmiş ve Meksika’nın özgürlüğü için mücadele etmeye devam etmişti. Diaz’ın nefreti, onu sınır ötesinde de izlemiş ve

en sonunda kaçırılıp bu tiranın isteği üzerine Meksika'ya götürülmüştü.

“Bu işe bir dur denilmeli’ dedim, ‘Tahta çıkan kana susamış her korsan bu sınırları geçiyor ve atalarımızın uğruna savaştığı ve kanını döktüğü Birleşik Devletler anayasasını ayakları altına alıyor! Bunun devam etmesine izin verilirse, Meksikalı korsanlar her istediklerinde sınırı geçebilir ve tiranlığa karşı olan herhangi birini kaçırabilirler.’

“O gece bir protesto mitingi düzenledik. Mitingin duyurusunu yaparken göbeğimiz çatladı, çünkü tüm gazeteler Güney Pasifik Demiryolu Şirketi’ne ya da Copper Quinn maden işletmesine aitti ve tabii ki onlar da korsanlardan yanaydı. Yine de mitingin haberini tüm şehre yaymayı başardık. Mitingde ben konuştum.

“Anlarsınız ya, ülkemin anayasası ihlal edildiğinde ve halkın özgürlükleri ayaklar altına alındığında fazla seçeneğim yoktur. Klasiklere başvuramam. Dua edemem. Mitinge katılanlara, Manuel Sarabia’nın Amerikan yetkililerinin suç ortaklığıyla Meksika polisi tarafından kaçırılmasının, özgürlük mücadelesi ile ilgili bir olay olduğunu söyledim. Bunu güçlü bir biçimde vurguladım.

“Patrick Henry, Jefferson ve Lincoln ile aynı tipte olduğuna inandığım vâliyi ziyaret etmek için Phoenix’e gittim. Bugün böyle tiplerden az var. Vâlilerin genel eğilimi, Mısır’ın et kazanlarına<sup>8</sup> işçilerin sefer taslarından daha fazla ilgi göstermektir. Vâliye saygılarımı sundum. Atlı devriyelerin yüzbaşı Wheeler’a, Meksika’ya gitmesini ve genç Sarabia’yı geri getirmesini emretti. Emri yerine getirildi.”

Milletvekili Clark sordu: “Wheeler asker miydi?”

“Yüzbaşı Wheeler atlı polislerin kumandanıdır ve bir kumandan olarak çok iyi bir adamdır. Ben genellikle, öldürmek için üniformalara bürünmüş kan dökücü toplulukların başındaki adamların pek iyi insanlar olmadığını düşünürüm, fakat yüzbaşı

8 Tevrat’ın bir ayetine atfen kullanılan bir deyim –çn.

Wheeler bir istisnadır.

“Çelik işçilerinin çelik haramilerine karşı mücadele ettiği Minnesota’ya gitmek üzere Arizona’dan ayrıldım.”

Milletvekili Wilson, “Jones Ana, Sarabia’nın Arizona Douglas’tan kaçırıldıktan ne kadar zaman sonra geri getirildiğini biliyor musunuz?” dedi.

“Sekiz gün.”

Bay Clark sordu: “Jones Ana, yüzbaşı Wheeler’ı Meksika’ya kim yolladı; vâli mi, Birleşik Devletler Başkanı mı?”

“Bunu sormadım, Sarabia’ı geri getirmişlerdi ya.”

Bir milletvekili bana, Sarabia olayından önce Meksika Devrimiyle ilgilenmiş olup olmadığını sordu.

“İlgilenmişim” dedim. “1908’de, Los Angeles cezaevinde, Diaz’ın ve ülkelerindeki haramilerin hâkimiyetini teşhir eden birkaç Meksikalının olduğunu öğrenmişim. Onlar zulme karşı mücadeleyi sürdürmek üzere Los Angeles’a gelmişler ve halkın haklarını korumaktan çok petrolcülerin ve toprak sahiplerinin arzularını gerçekleştirmeyi önemseyen Amerikan yetkilileri tarafından uydurma suçlamalarla tutuklanmışlardı. Tutuklananlar, tıpkı Kosciuszko, Carl Schurz, Kossuth, Garibaldi ve George Washington gibi yurtseverlerdi; kendisine karşı ayaklandığımız Kral George’dan daha kanlı bir tirana karşı savaşıyorlardı.

“O ara sağlığım pek iyi değildi, yine de sokağa çıktım ve bu Meksikalı yurtseverler, yargıç Doan tarafından yargılandıkları Arizona Tombstone’da avukatlar, yazıcılar ve tanıklar edinebilirsinler diye 4000 dolar topladım. Biliyordum ki, elde edebilecekleri her türlü savunma silahına ihtiyaçları olacaktı, çünkü yargıç Doan pek insancıl bir adam değildi ve insanlığın çıkarlarından çok bakır madeni sahiplerinin çıkarlarına yakındı. Meksikalılar yargılandılar ve Yuma’da 18 gün hapis cezasına çarptırıldılar, fakat eminim ki, onlar adına gösterdiğimiz çaba, onları, kendilerini öldürecek olan Diaz denen tiranın pençelerine teslim edilmekten kurtardı.



“Bir başka Meksikalı yurtsever olan Silva'nın Leavenport'daki cezaevinde göz göre göre ölmekte olduğunu işittim. Onu ziyarete gittim. Tek suçu, halkının, Meksika'nın toprağını, petrolünü ve madenlerini ele geçirmiş olan yabancı sermaye tarafından sömürülmesine karşı çıkmak olan bir insanın, bir Amerikan hapishanesine tıklmış olmasından dolayı kızgındım. Bu durum topraksız köylüyü uluslararası mali sermayenin kölesi haline getirmişti.

“Bu meseleyi görüşmek için Başkan Taft'a gittim. ‘Ana’ dedi, ‘hukuki kanıtlar getirirsen, hepsini okurum.’

“Başkana, hapishanelerimizde çürümekte olan yurtseverleri serbest bırakmasını önererek, dediğini yaptım.

“‘Jones Ana’ dedi Başkan, ‘afetme yetkisini sizin ellerinize verirsem hapishanelerde kimsenin kalmayacağından çok korkuyorum.’

“‘Sayın Başkan’ dedim, ‘bu devlet, hapishanelere ayırdığı zaman ve enerjinin yarısını insanlara hayatta bir fırsat sağlamak için harcasaydı, hapishanelerden afla çıkarılması gereken çok az insan olurdu.’

“Yurtsever bir Amerikalı olarak, Meksika devrimine olan ilgi mi hiç yitirmedim. İnaniyorum ki, ülkemiz özgürlüğün beşiğidir. İnaniyorum ki, haksızlıkları ortadan kaldırmaya yönelik hareketler, bizim bayrağımızın koruması altında yürütülebilir. İrlandalı bağımsızlıkçılar İrlanda'nın özgürlüğü uğruna mücadelelerini burada, Amerika'da sürdürdüler. İrlandalı yurtsever Parnell'e yollanan para, burada toplandı. Eli kanlı bir çarın yaptıklarını protesto ederek, Rus yurtseverlere yardım ettik ve bir yurt verdik.

“Baylar, kendi devrimci kahramanlarımız adına, gelecekteki kahramanlar adına, heykelleri Statuary Hall'da sessizce duranlar adına, temsilciler heyetinden, bu Meksikalıları, Diaz'ın, bu kanlı tiranın zulmünden ve baskısından korumasını rica ediyorum.”

Başkan bana sordu: “Hiç Meksika'da bulundunuz mu, Ana?”

“1901'de Pan-Amerikan delegeleriyle birlikte Mexico City'ye gittim, tüm masraflarımı Meksika hükümeti karşılamıştı. Daha

sonra 1911'de Frank Hayes ve Joseph Cannon ile birlikte tekrar gittim. Diaz'ın devrilmesinden sonra Madera henüz yeni başkan seçilmişti. Geçici başkan Francesco De la Barra'yla, baş yargıçla ve evinde Madera'yla uzun görüşmeler yaptım. Beni en çok etkileyen, yüreği ülkesindeki acıyı dindirme arzusuyla dolu görünen Madera oldu.

“Ana’ dedi, ‘ben göreve başlayınca, gelecek ve işçileri örgütleyeceksin, ülkelerini geri almakta onlara yardım edeceksin.’

“Daha sonra Madera öldürüldü ve Meksika kargaşaya sürüklendi. 1921'de Obregon iktidara geldi. Madera döneminde, Los Angeles hapishanesinde yatmış olanlardan biri olan Antonio Villareal İspanya büyükelçiliğine atanmıştı. Geri döndüğünde kadere değişmişti, tutuklandı ve 30 bin dolar kefaletle serbest bırakıldı. New York'a beni görmeye geldi.

“Ona, ‘Yarın akşam dörtte Pennsylvania trenine binin ve Washington'a gidin, ben de aynı trende olacağım. Bu meseleyi hükümete ileteceğim ve eminim ki hükümet size insafı davranacaktır. İşinizi, bu yerel işportacılarla değil ulusal hükümetle göreceksiniz, dünyanın en büyük hükümetiyle’ dedim.

“Ertesi sabah Adalet Bakanlığı'na gittik.

“‘Bir avukata ihtiyacımız olmayacak mı, Ana?’ dedi Villareal.

“‘Avukat ben olacağım’ dedim.

“Villareal'in durumunu bakanlık avukatıyla görüştüm ve kendisine tam kapsamlı af sağlandı. Villareal buna şaşırılmıştı. Daha sonra bir arkadaşı bana geldi ve ‘Ana, Meksika'da çok güzel bir arsam var. Orada çiçeklerin ve meyvelerin en güzelleri ürüyor. Göllerin en güzelinin kıyısındadır. Meksikalı devrimciler için yaptıklarından dolayı onu sana vereceğim’ dedi.

“Teşekkür ettim ve dedim ki, ‘Yoldaşlarım için yaptığım insanca eylemlerden ötürü karşılık kabul edemem. Beni bağlayan şeyler olmasını istemiyorum. Daha mutlu bir uygarlık uğruna mücadelede, bu mücadele ister Amerika'da, ister Meksika'da, Afrika'da ya da Rusya'da olsun, payıma düşeni yapabilmek için öz-

gür olmak istiyorum.”

# Bölüm 17 - Kadınlar Şarkı Söyleyerek Hapisten Nasıl Kurtuldular?

Pennsylvania Greensburg'da maden işçileri, daha iyi ücretler için greve çıkmışlardı. Ücretleri acınacak ölçüde düşüktü. Bu ekmek çığığına yanıt olarak bölgeye İrlanda –Pennsylvania– Jandarması gönderildi.

Madenin önünde duran bir grup kızgın kadın, çocuklarının ağzından ekmeklerini çalan grev kırıcıları yuhalıyordu. Polis şefi geldi ve tüm kadınları “huzuru bozdukları için” tutukladı. Asıl tutuklaması gereken grev kırıcıları, gerçek huzur bozucular onlar oldukları için.

Kadınlara, duruşmaya çıkarken bebeklerini ve küçük çocuklarını yanlarına almalarını söyledim. Öyle yaptılar ve onları 30 dolar ödemeye ya da hapisanede otuz gün çalışmaya mahkûm ettiği sırada, bebekler, yargıcın sesini bastırarak kadar müthiş bir feryada başladılar. Yargıç sinirlendi ve kadınlara, çocuklarını bırakacakları birileri olup olmadığını sordu.

Kadınlara, yargıca maden işçilerinin karılarının bakıcı tutmadıklarını; Tanrı'nın çocukları annelerine verdiğini ve bakımların-

dan onları sorumlu tuttuğunu söylemelerini fısıldadım.

Kadınları onlarca kilometre ötedeki hapishaneye götürmek için iki atlı polis çağrıldı. Kadınlar, kaçmalarını engellemek için, iki polisle birlikte bir şehirlerarası arabaya bindirildiler. Araba yolda durdu ve birkaç grev kırıcıyı aldı. Araba hareket eder etmez, kadınlar grev kırıcıları bir güzel benzetmeye başladılar. Polis memurları, bir şey yapamayacak kadar korkmuşlardı. Hayli tırmalanmış durumdaki grev kırıcılar, şoföre, durması ve onları indirmesi için yalvardılar, fakat şoför durak harici durmanın yasak olduğunu söyledi. Bu durum kadınlara bu ahbabları iyice benzetmek için biraz daha zaman kazandırdı. Durağa vardıklarında, grev kırıcılar, sanki hayvanat bahçesindeki kaplanların kafesinde uyuyakalmış gibiydiler.

Greensburg'e vardıklarında, araba şehrin içinden geçerken, kadınlar şarkılar söylediler. Büyük bir kalabalık, kadınlarla birlikte şarkılar söyleyerek arabanın peşinden gitti. Kadınlar, hapis hanenin önünde, kucaklarında bebekleriyle arabadan inerken, kalabalık onları alkışladıkça alkışladı. Polis memurları, mahkûmları şerife teslim ettiler, her iki taraf da rahatlamış görünüyordu.

Şerif bana, "Ana, bu kadınların yerine bana 100 erkek getirmeni tercih ederdim. Kadınlar vahşî oluyorlar!" dedi.

"Onları sana ben getirmedim şerif" dedim, "onları sana hediye eden, maden şirketinin yargıçıdır."

Şerif, kadınları üst kata aldı, hepsini bir odaya koydu ve uzun bir süre onlarla kalmama izin verdi. Kadınlara dedim ki:

"Bütün gece şarkı söyleyin. Yorulursanız ya da sesiniz kısılırsa nöbetleşe söyleyebilirsiniz. Gündüz uyuyun ve tüm gece boyunca şarkı söyleyin ve kim ne derse desin durmayın. Şarkıları bebekleriniz için söylediğinizi söylersiniz. Ufaklıklara süt ve meyve getireceğim. Siz sadece şarkı üstüne şarkı söyleyin."

Şerifin karısı, asabi bir küçük kediydi. Uyuyamadığı için sık sık yukarıya çıktı ve kadınları susturmaya çalıştı. Daha sonra şerif beni çağırды ve onları susturmamı rica etti.

“Ben onları susturamam” dedim. “Bebekleri için söylüyorlar. Onların serbest bırakılmasını emretmesi için yargıca telefon edin.”

Otellerden, pansiyonlardan ve evlerden, onlarca şikâyet geldi.

Bir otel işletmecisi bana, “Bu kadınlar kediler gibi bağıryorlar” dedi.

“Yurtsever şarkılar ve bebeklerine ninniler söyleyen kadınlar hakkında asla böyle konuşmamalısınız” dedim.

Kasabadaki hiç kimsenin uyuyamadığı beş günün sonunda, yargıç, kadınların salıverilmesini emretti. Yargıç, kıt akıllı, sinirli, vahşî görünüşlü, yaşlı bir hayvandı ve kadınları serbest bırakmaktan hiç hoşnut değildi, fakat bu kadınları kimse susturamamıştı.

## Bölüm 18 - Batı Virginia'da Zafer

Batıda, Güney Pasifik Şirketi'ndeki makinistler için çalışmakta olduğum bir sabah, gazetede, Paint Creek Kömür Şirketinin işçilerle anlaşamadığını ve onları dağlara sürdüğünü okudum. Paint Creek bölgesini biliyordum. 1904'te bu bölgedeki maden işçilerinin örgütlenmesine yardım etmişim ve kavga şimdi yeniden başlamak zorundaydı.

California'daki tüm konuşmalarımı iptal ettim, sahip olduğum her şeyi siyah bir şalın içine bağladım –yolculukta hafif olmayı severim– ve hemen Batı Virginia'ya gittim. Sabah Charleston'a vardım, bir otele gittim, yıkandım ve Paint Creek bölgesine günde bir kez giden trene yetişmek için erkenden kahvaltımı ettim.

Tren, madencilerin terkedilmiş kulübelerinin oraya buraya serpiştirildiği dağların arasında kıvrıla kıvrıla ilerliyordu. Trenin frencisinden ve kondüktöründen grevin öyküsünü öğrendim. Grev, Kanawha tepelerinin öte yüzünde, "Rusya" olarak anılan berbat bir bölgede, Cabin Creek bölgesinde başlamıştı. Burada, maden işçileri yıllardır köleleştirilmiş durumdaydılar; kömür şirketinin silahlı adamları ve işçiler bölgeden ayrılmak isterlerse beş kuruş para alamamalarına neden olan senetle ücret ödeme sistemi sayesinde, kölelik koşulları içinde tutuluyorlardı. Topla-

dıkları kömür tartılırken, ücretleri hileyle kırılıyordu. Yiyeceklerini satın almaya zorlandıkları şirket dükkânında aldatılıyor; içinde yaşadıkları ve üredikleri köpek kulübesine çok yüksek bir kira ödemeye zorlanıyorlardı. Okul vergisi ve cenaze vergisi için, doktor ve “koruma” için ücretlerinden kesinti yapılıyordu. O “koruma”nın anlamı da, maruz kaldıkları aşırı sömürüye karşı isyan ettiklerinde ya da sadece homurdandıklarında, maden ocaklarına dönmeleri için onlara ateş eden haydutlardı. Yollarda devriye geçen ve hepsi de kömür şirketine bağlı olan haydutlara orada bulunuş nedenini açıklamaksızın Cabin Creek bölgesine hiç kimsenin girmesine izin verilmezdi. Fakat maden işçileri sonunda greve çıktılar, artık bıçak kemiğe dayanmıştı.

Paint Creek bölgesindeki grev, Cabin Creek bölgesine yayılmıştı. Buradaki işletmeciler, kendi kaderlerini Paint Creek bölgesindeki işletmecilerininkiyle birleştirmeye karar vermişlerdi. Tüm yasal ve anayasal haklar hemen askıya alındı. Maden işçilerine namlu doğrultularak, evlerini boşaltmaları söylendi. İşçiler, Holly Grove ve Mossey’de bir çadır kolonisi kurdular. Fakat burada da, büyük şehirlerdeki serserilerden ve sabıkalılardan derlenen haydutların saldırılarına karşı güvende değillerdi.

Maden işçileri, evlerine girilerek itilip kakılan, zehirli mermlerle vurulan karılarını ve çocuklarını korumak için, tıpkı ilk yerleşimcilerin vahşi Yerlilerin saldırıları karşısında yaptığı gibi, silahlanmışlardı.

Trenin frencisi bana, “Ana, Creek bölgesine gitmek senin için kesinlikle ölüm olacaktır” dedi. “Hiçbir örgütçü şimdilerde oraya gitmeye cesaret edemiyor. Anayolda makineli tüfeklerle dolaşıyorlar, kimi öldürdükleri umurlarında bile değil.”

Tren Paint Creek kavşağında durdu ve ben indim. Orada, sağda solda tembelce oturan, tepeden tırnağa silahlı bir sürü haydut vardı. Bu silahların görüntüsü ve herkesin yüzündeki tuhaf, ürkmüş ifade dışında her şey sakindi. Hiç kimse bu sessiz tepelerde kanlı bir savaşın sürdüğünü tahmin edemezdi.



Bir an için sonsuz tepelere dalıp gitmişim ki, küçük bir oğlan, “Ah Jones Ana! Jones Ana! Bizimle kalmaya mı geldin!” diye bağırıp ağlayarak bana koştu. Ağlıyor ve küçük kirli yumruklarıyla gözlerini siliyordu.

“Evet delikanlı, kalıcıyım” dedim.

Muhafızlardan biri dinliyordu.

“Kalıcısın?” dedi.

“Kalıcıyım!” dedim.

Küçük adam kollarını dizlerimin etrafına doladı ve beni sıkıca tuttu.

“Ah Ana, Ana” dedi, “bunlar benim babamı götürdüler ve onun nerede olduğunu bilmiyoruz, annemi ve tüm çocukları evden attılar, annemi ve beni dövdüler.”

Yeniden ağlamaya başlayınca onu dereye götürdüm. Yol boyunca hıçkıra hıçkıra yaşadığı acıları, küçük bir çocuğun asla tanımaması, bilmemesi gereken acıları anlattı; hiçbir çocuğun asla tanık olmaması gereken vahşiliklerin öyküsünü.

“Bak, Ana, haydutların vurduğu her yerim yara” dedi ve gömleğini aşağı çekerek, siyah ve mor lekelerle dolu omuzlarını gösterdi.

“Bunu haydutlar mı yaptı?”

“Evet, annemin durumu daha da kötü!” Aniden bağırmaya başladı, “Haydutlar! Haydutlar! Ana, büyüyünce, annemin canını yaktıkları için yirmi haydut öldüreceğim! Hepsini geberteceğim, hepsini!”

Maden işçilerinin Holy Grovedaki kampına gittim. Bu kamp, tüm kış boyunca, kar, buz ve tipi içinde kalan erkek, kadın ve çocukların, Amerika daha yaşanabilir bir ülke olabilsin diye, bezden çadırlarda titreştikleri bir kamptı. Yaşadıklarını dinledim. Kocasını iş aramak için dışarıda olduğu sırada, karnındaki çocuğu haydut tekmeleriyle öldürülmüş olan Sevilla hanım ile konuştum. Kocaları haydutlarca vurulan dul kadınlarla; korkulu yüzleri bebek dillerinden daha etkileyici konuşan çocuklarla dertleştim.

Şehirlerden nasıl grev kırıcıların toplandıklarını, yük vagonlarına domuzlar gibi doluşturulduklarını ve maden ocaklarına dağıtıldıklarını öğrendim.

“Sanırım grev kaybedildi, Ana” dedi, oğlu öldürülmüş olan yaşlı bir maden işçisi.

“Kaybetmek? Siz ruhunuzu kaybetmedikçe asla!” dedim.

Toplantılar yaparak, maden işçilerinin yorgun ruhlarını canlandırarak, Creek bölgesini baştan aşağı dolaştım. Tavşan gibi korkmuş olan ve bizi vâliliğin merdivenlerinde karşılayan Vâli Glasscock’a bir savaş bildirisi okuduğumuz Charleston’a varıncaya kadar, tepelerde gizlice ilerleyen üç bin kişilik bir silahlı maden işçileri ordusu oluşturdum. Vâliye haydutları def etmesi için sadece 24 saat süre verdik ve aksi halde ortalığın cehenneme döneceğini söyledik. Dediğimizi yaptı. Bölgeye, sadece maden işletmecilerine değil, en azından topluma karşı da sorumlu olan eyalet milisini sevk etti.

Temmuz ayında bir gece, genç bir adam, Frank Keeney, bana geldi. “Ana” dedi, “Cabin Creek’e kadar gidecek birini araya araya Charleston’a kadar geldim, fakat kimseyi bulamadım. Ulusal düzeydeki sendika görevlileri öldürülmek istemediklerini söylüyorlar. Boswell bana, sizin burada Paint Creek’te olduğunuzu ve belki Cabin Creek’e gelebileceğinizi söyledi.”

“Gelirim” dedim. “Bir süredir o bölgeye hücum etmeyi düşünüyordum.”

Eski Rusya denen Cabin Irmağı bölgesi hakkında her şeyi biliyordum. Sendika örgütçüleri, bayıltılıncaya kadar dövülüp ırmağa fırlatılmış, ıssız vadilere atılmışlardı. Irmak, kölelikten kurtulmaya çalışan yürekli insanların, işçilerin kanlarıyla boyanmıştı

“Toplantılarımızı nerede yapabiliriz” diye sordum.

“Bilmiyorum Ana. Şirket 30 kilometrekarelik bir alandaki her şeyin sahibi. Muhafızlar sizi özel mülke tecavüzden tutuklarlar.”

“Yakınlarda bir yerde, şirkete ait olmayan bir köy var mı?”

“Eksdale” dedi Frank, “orası özgürdür.”

“Salı akşamı orada bir toplantı yapacağımı ilân et. İlânları dağıtmak için demiryolu işçileriyle bağlantı kur.”

Pazartesi gecesı, sendikanın genel yönetim kurulu üyesi olan Ben Morris isimli bir adam bana geldi ve “Ana, anlıyorum ki yarın Cabin Creek’e gideceksin. Sence bu akıllıca mı?” dedi.

“Akıllıca değil” dedim, “fakat gerekli.”

“Peki, sen gidersen ben de gideceğim” dedi.

“Hayır, yalnız gitmemin benim için daha iyi olacağını düşünüyorum. Sen genel merkezi temsil ediyorsun. Ben etmiyorum. Kimseye karşı sorumlu değilim. Bir şeyler olur ve sen de orada olursan, işletmeciler sendikaya karşı tazminat davası açabilirler. Ben sade bir vatandaş olarak giderim. Bana tüm yapabilecekleri hapse atmaktır. Buna da alışkınım.”

Morris, yanımdan ayrılıp doğruca vâliye gitmiş ve ona, ben oraya giderken, Cabin Creek’e bir milis bölüğü yollamasını söylemiş. Daha sonra da, şerifi, kendisine bir muhafız vermeye ikna etmiş ve gizlice peşime düşmüş. Onu ya da milisleri, trende ya da trenden indiğimde her nasılsa görmedim.

Eksdale’de, halden anlayan bir tüccar, toplantı başlayınca kadar evinde kalmama izin verdi.

Trenden indiğimde birkaç maden işçisi tarafından karşılandım.

“Ana” dediler, “beraberinde bir polis hafiyesinin olduğunu biliyor musun? Şimdi arkanda, şu kırmızı kravatlı herif.”

Çevreye bir göz attım. Adama doğru gittim.

“Senin adın Corcoran değil mi?” dedim.

“Niçin, evet” dedi, şaşırmişti.

“1902 grevinde beni New River’a kadar takip eden Corcoran sen değil misin? Chesapeake ve Ohio Demiryolları Şirketi ve sonra da kömür şirketi için çalışıyordun.”

“Haa, evet” dedi, “fakat biliyorsunuz, insanlar değişir.”

“Lağım fareleri değil” dedim. “Lağım fareleri asla değişmez!”

O gece bir toplantı yaptık. Konuşmak için kalktığımda, sen-

dikanın ulusal örgütçüsü Ben Morris'in vâliyi göndermeye ikna ettiği milisleri gördüm. Yönetim kurulu üyesi de oradaydı. Sendikanın şube başkanıyla, toplantıda onu kürsüye çağırmak üzere anlaşmış. Adam, orada toplananlara, iyi ve sabırlı olmak ve davalarının haklılığına inanmak üzerine bir şeyler söylemeye başladı.

Ayağa fırladım. "Kes şu aptalca saçmalığı" dedim. Ona bir sandalye gösterdim. İşçiler, "otur! otur!" diye bağıryorlardı.

Oturdu. Sonra ben konuştum.

"Sizler 15-20 kilometre uzaktan, dağları aşıp geldiniz. Giyecekleriniz incecik. Ayakkabılarınızın burunları yırtık. Karılarınız ve çocuklarınız aç ve üşüyor. Yıllarca soyuldunuz ve köleleştirildiniz! Ve şimdi, Billy Sunday size geliyor, iyi ve sabırlı olmanızı ve adalete güvenmenizi söylüyor. İyilik ve sabrını sağır bir dünyaya haykıran insanlara bunları söylemek ne aptalca bir saçmalık."

Bu yoksul insanların gözlerinin yaşardığını gördüm. Yüzüme, "Tanrım, Ana, bizim için en küçük bir umut var mı?" dercesine bakıyorlardı.

Biri haykırdı, "Ana, örgütle bizi!"

Sonra hep birden bağırmaya başladılar: "Örgütle bizi! Örgütle!"

"Köşedeki şu karanlık kiliseye doğru yürüyün, size üyelik formu vereceğim" dedim.

Yürümeye başladılar. İspiyoncular karanlıkta onları tanıyamadılar.

"Bu adamları örgütleyemezsin" dedi sendika yöneticisi, "çünkü yasal prosedüre uymuyorsun."

"Prosedürün canı cehenneme" dedim. "Bu sefer böyle olacak."

"Her bir üyelik formu için 15 dolar ödemek zorundalar" dedi.

"Onlara üyelik formlarını ben temin edeceğim" dedim. "Bu yoksul adamların bir sandviçe verecek 15 sentleri bile yok. Onlar ne halde olursa olsun düşündüğünüz tek şey maaşlarınız."

Karanlık kilisenin basamaklarında bu adamları örgütledim. Ellerini kaldırdılar ve sendikaya üyeliği kabul ettiler.

“Toplantıdan sonra evlerinize gidin” dedim. “Sendikalı olduğunuza dair hiçbir şey söylemeyin. Sabah tulumlarınızı giyin, sefertaslarınızı alıp madenlere çalışmaya gidin ve diğer adamları defedin.”

Çalışmaya gittiler. Toplantıya katılmış olan herkes işten çıkartıldı. Bu, greve yol açtı; uzun, sert, acımasız bir greve. Gözaltı odaları geldi. Bayraklar geldi. Milisler geldi. Kanawha Dağlarının maden işçileri, zorbalığa karşı savaşıyan Washington’ın ordusundan daha aç, daha üşümüş, daha perişandı. Ve aynı ölçüde sert, aynı ölçüde yürekliydi. İnsanlar bu dağlarda, kalanlar özgür olabilsin diye öldüler.

Bir gün bir grup adam, oraya gelip bir konuşma yapmamı istemek için, Red Warrior kampından Eksdale’e indi. Sirtında sadece gömlek olan 36 erkek. Beni götürmek için bir katır, iki tekerlekli bir araba ve sürücü olarak da küçük bir madenci delikanlıyı getirmişlerdi. Arabayı, tek kamu yolu olan dere yatağına sürdüm, başka bir yol tutsaydım özel mülke tecavüzden tutuklanabilirdim. Adamlarsa, dereden yukarıda ve dereye paralel olarak Chesapeake-Ohio demiryolu boyunca uzanan daha kısa ve daha kolay bir yolu izlediler.

Sarsıla sarsıla giderken, aniden vahşî bir çığlık duydum. Maden işçilerinin yanında yürümekte olduğu raylara doğru baktım. İşçilerin bağırarak koştuğunu gördüm. Kurşunların vızıltısını işittim. Arabadan atladım ve raylara doğru koştum. İşçilerden biri bağırdı, “Tanrım! Tanrım! Ana, gelme. Öldürecekler..”

“Kimildamayın” dedim. “Olduğunuz yerde kalın. Geliyorum.”

Raylara tırmandığımda birbirine sokulmuş işçileri ve rayların küçük bir kıvrım yaptığı yerin yakınında, bir makineli tüfekte, bir grup haydudu gördüm.

“Aman Ana, gelme” diye bağırdı işçiler, “bırak, seni değil bizi öldürsünler!”

“Geliyorum ve hiç kimse öldürülmeyecek” dedim.

Silahlı adamlara doğru yürüdüm ve elimi makineli tüfeğin

namlusuna dayadım. Sonra bu haydutlara sadece baktım, çok sakin ve hiçbir şey demeden. Başımla, geçmelerini işaret ettim işçilere.

Mayfield isimli bir herif, üzerime atlayacak bir kaplan gibi çömelerek, “Çek ellerini şu silahtan, cadı!” diye bağırdı.

“Elimi namlunun üstünde tutmaya devam ettim. “Bayım” dedim, “maden ocaklarına benim sınıfım girer. Bu silahın yapıldığı metali onlar çıkarır. Bu silah benimdir! Madenleri fırınlarda eriten ve çeliği işleyen benim sınıfımdır. Benim sınıfım sizinle savaşıyor, savaşı sizinle değil. Onlar çıplak yumrukları ve boş mideleriyle, kendilerini soyan ve çocuklarını çocukluklarından mahrum bırakan adamlara karşı savaşıyorlar. Size verilen paraların kaynağı, işçi sınıfının binbir güçlkle kazanılmış ücretidir. Onlar sizinle savaşıyor.”

Adamların birkaçı gözlerini yere çevirdiler, fakat bir herif, şu Mayfield, “Umurumda değil!” dedi. “Onların hepsini öldürecekim, seni de!”

Ona, neredeyse yiyecek gibi baktım. “Genç adam” dedim, “Sana şunu söylemek isterim ki, bu silahtan şu adamlara tek bir mermi atılırsa ve ak saçlarımın bir tek teline dokunursan, şu dere kana boyanacak ve onu kızıla boyayacak olan, ilk senin kanın olacak. Bu adamların çığlıklarını duymak, gözyaşlarını görmek, karılarının ve küçücük çocuklarının ıstıraplarını hissetmek istemiyorum. Bu adamlar silahsız. Bırak geçsinler.”

“Demek bu dere bizim kanlarımızla boyanacak öyle mi!” diye hırladı Mayfield.

Yüksek tepeleri işaret ettim. “Dağda 500 maden işçim var. Silahlı olarak, benim konuşma yapacağım toplantıya gidiyorlar. Ateş etmeye başlarsanız, son sözü onlar söyleyecektir.”

Mayfield’in dudakları, avı elinden alınmış bir kaplanın gibi titredi.

“Yaklaşın!” dedi maden işçilerine. İşçiler yaklaştı. Elim silahın üstünde tutmaya devam ettim. İşçilerin üzerini aradılar.

Üzerlerinde hiç silah yoktu. Geçmelerine izin verildi.

Tepenin eteğindeki arabama gittim.

Katır otluyor ve küçük delikanlı, söğütten bir düdük yapıyor-  
du. Yola devam ettim. O gece, toplantımı yaptım.

Oysa dağlarda 500 silahlı adam falan yoktu. Belki birkaç erkek  
tavşan o kadar. Fakat bu soğukkanlı haydutları, kiralık katilleri  
korkutmuşum ve Red Warrior kampı örgütlenmişti.

Maden işçileri, Irmak bölgesindeki bir kampa, Wineberg'e  
gelmemi istediler. Tüm yollar kömür şirketine aitti. Sadece dere  
yatağı kamu yoluydu. Yılın bu zamanında, baharın başında, dere-  
deki su seviyesi yüksekti.

*Baltimore Sun* gazetesinden West isimli bir gazeteciyle birlikte  
Wineberg'e doğru yola çıktım. Demiryolu boyunca yürüdük.

Makineli tüfekleri ve tabancalarıyla, aynı haydutlarla yeniden  
karşılaştım. Mayfield de oradaydı.

"Burada yürüyemezsiniz!" diye kükredi. "Özel mülk!"

Gazeteci, "Bu yaşlı hanımı, şu buz gibi suda, dereye yürütece-  
ğinizi söylemiyorsunuz, değil mi?" dedi.

"Beter olsun! Yürümeyecek!" dedi gülerek.

"Yürümeyecek miyim?" dedim. Ayakkabılarımı çıkardım, ete-  
ğimi topladım ve dereye yürüdüm.

Wineberg'de beni, dereye ya da kıyısında bekleyen maden  
işçileri karşıladı. Ayaklarımız suyun içinde, bir toplantı yaptık.  
Ayakkabıları ellerinde, paçaları sıvanmış maden işçileri, sendika-  
ya üye olmayı kabul ettiler.

Çok yorulmuşum. Bir maden işçisi yanıma geldi ve barakası-  
na gelip bir kap çay içmemi rica etti.

"Senin evin özel mülk toprağı üzerinde" diye bağırdı bir hay-  
dut. "O giremez."

"Kirasını ödüyorum" diyerek karşı çıktı işçi.

"Gene de özel mülk. Dereden dışarı adımını atarsa, onu özel  
mülke tecavüzden tutuklayacağım."

Mücadele giderek artan bir sertlikle sürdü. Milisler, hem hay-

dukların hem maden işçilerinin silahlarını topladılar, fakat doğal olarak, bölgenin kodamanlarının tarafındaydılar. Bütün toplantıları yasakladılar. Tüm yurttaşlık haklarını askıya aldılar. Despotlaştılar. Çok sayıda maden işçisini tutukladılar, jürinin olmadığı askerî mahkemelerde yargıladılar ve Moundsville hapisanesinde on yıl, on beş yıl hapse mahkûm ettiler.

Ulusal hükümetin dikkatini Batı Virginia'da olanlara çekmeye karar verdim. 100 dolar borç aldım ve Cincinnati, Columbus, Cleveland'a giderek, toplantı afişleri astım ve bu şehirlerden sonra başkent Washington'a gittim. Daha önceden, milletvekili W.B. Wilson'a, bir protesto toplantısı düzenlemesini yazmıştım.

Toplantı talim alanında yapıldı ve tıklım tıklım doluydu: senatörler, milletvekilleri, bakanlar, vatandaşlar. Böyle toplantılarda, salon tabirleri kullanan parlak bir konuşmacının olması âdetendir. Milletvekili Wilson, dinleyicilere, Washington'un işitmeye alışık olmadığı bir dil kullanırsam bana gerekli sabrı göstereceklerini umduğunu söyledi.

Dinleyicilere Batı Virginia'da yaşanmakta olan şeyleri anlattım, Amerika'ya yakışmayan işleri. Yurttaş haklarının ordu tarafından askıya alınmasından söz ettim. Toplu tutuklamalardan ve askerî mahkemelerin verdiği cezalardan...

"Burası, o güzel cumhuriyetçi hükümet biçiminin başkentidir. Eğer Batı Virginia eyaletinin yurttaşlarına karşı işlenen bu türden suçlar hükümetin hiçbir kınaması olmadan sürecekse, anayasal hükümeti temsil eden şu bayrağı indirmeyi ve yerine, üzerinde 'Bu, Amerikan para oligarşisinin bayrağıdır' yazan bir bayrak çekmeyi öneririm."

Ertesi gün, ikisi hariç tüm askerî mahkûmlar hapisane bürosuna çağrıldılar ve tahliyelerini imzaladılar.

Çalışmama devam etmek için, Washington'dan Batı Virginia'ya döndüm. Benim oraya varmamdan bir gün önce, Quinn Morton isimli bir maden işletmecisi, Kanawha County şerifi Bonner Hill, şerif yardımcıları ve muhafızlar, içinde mitralyözle-



rin olduğu bir zırhlı treni Holly Grove yolundan, uyumakta olan maden işçilerinin çadır kampına soktular. İşçilerin sessiz çadırlarının üzerine mitralyözlerle ateş açılarak, uyuyan insanlar öldürüldü ya da yaralandı. Epstaw isimli bir adam yatağından fırlayıp iki çocuğunu kaptı ve onlara, yaşamak için kaçmalarını söyledi. Kendisi ayağından vurulmuştu. Kadınlar yaralanmıştı. Çocuklar korkuyla bağıryorlardı. Kimse tutuklanmadı.

Üç gün sonra, bir maden muhafızı, Fred Bobbet, bir tartışma esnasında öldürüldü. 50 grevci ve örgütçü, tutuklama emri olmaksızın derhal tutuklandılar.

Bu askerî zorbalığa bir son vermesi için vâliye başvurmak üzere, tüm yerel sendika örgütlerinden birer temsilci seçtirerek, sendikanın yabancılardan oluştuğu Boomer'a ve Long Acre'a gittim.

Bütün temsilcileri bir kilisede topladım ve onlara bir vâliyle nasıl konuşacaklarını anlattım. Charleston trenine bindik. Temsilcilerin vâliyle ben olmadan görüşmelerinin daha iyi olacağını düşünmüştüm, soğukkanlılıklarını korumalarını da tembih ettikten sonra, görüşmenin ardından buluşacağımız otele gittim.

Caddede yürürken, Dan Cunningham denen koca bir fil, beni silahla durdurdu ve “Seni istiyorum!” dedi. Beni Roughner Hotele soktu ve bir tutuklama emri getirtti. Daha sonra Chesapeake-Ohio trenine bindirildim ve Pratt'e götürülüp askerlerin eline teslim edildim. Beni beklemiyorlardı ve bu nedenle de kodesleri henüz hazır değildi. Benimle ve birlikte tutuklandığımız bazı örgütçülerle, doktor Hansford ve karısı ilgilendi. Ertesi gün, kapının önünde bütün gün bütün gece volta atan askerlerin gardiyanlığında, tek başıma bir hücreye kondum. Hiç kimseyi göremiyordum. Bir hususta Batı Virginia ordusunun hakkını vereceğim: Onlar Colorado ordusundan çok daha az vahşiler ve daha vicdanlılar.

Haftalar sonra askerî savcının karşısına çıkarıldık. Mahkeme kodese beni savunmaları için iki avukat yollamıştı, fakat beni bu askerî mahkemede savunmalarına izin vermedim. Bu mahkemenin yargılama yetkisini ve sivil mahkemelerin askıya alınmasını

reddettim. Tutuklanmam ve yargılanmam anayasaya aykırıydı. Askerî yargıca görüşümün bu olduğunu söyledim. Savunma yapmayı reddettim.

Adam öldürmekten yargılandım. Diğerleriyle birlikte, eyalet hapisanesinde 20 yıl hapse mahkûm edildim. Hapishaneye hemen yollanmayıp, beş hafta boyunca askerî kampta tutuldum. Bana ne yapacaklarını bilmiyordum. Lafferty denen herif ve adıyla kafamı yormadığım bir başka lağım faresi hariç, gardiyanlarım, kibar ve saygılı gençlerdi.

Daha sonra Californiadan destek geldi. *San Francisco Bulletin*'in aslan yürekli, muhteşem editörü Fremont Older, karısını, kıtanın öbür ucuna, Washington'a yolladı. Bayan Older, orada senatör Kearns'le görüştü ve ardından beni görmeye geldi. Grevin başlamasından benim anayasaya aykırı bir biçimde tutuklanıp hapsedilmeme kadarki sürece ilişkin tüm gerçekleri öğrendi. Bu hikâyeyi, *Collier's Magazine*'de yazdı.

Durumu, senatör Kearns'e bildirdi, vakit geçirilmeksizin kapsamlı bir meclis soruşturması yapılmasını talep etti.

Birisi, hapishanedeki pencereden içeri *Cincinnati Post* gazetesi attı. Gazetede, Wall Street'in bu soruşturmayı engellemek için gösterdiği çabalar anlatılıyordu. "Wall Street bu işten sıyrılmayı başarır ve grev kırılırsa" diye düşündüm "bu, endüstriyel köleliğin Batı Virginia madenlerine uzun yıllar sürecek bir biçimde yerleşmesi demek olacaktır".

Senatör Kearns'e, yeraltı demiryolum aracılığıyla bir telgraf yollamaya karar verdim. Hücremin zemininde bir delik vardı. Küçük bir halı deliği örtüyordu. Halıyı kaldırdım ve iki bira şişesini birbirine vurarak ses verdim. Dostum olan bir asker, ne olduğunu anlamak için emekleyerek binanın altına geldi. O bana daha önce gizlice bazı şeyler vermişti ve ben de ona, bazen bir elma bazen bir dergi gibi küçük şeyler vermiştim. Telgrafı verdim ve onu, anayolun beş kilometre yukarısındaki diğer postaneden yollamasını söyledim. Yapacağını söyledi. "Hassas iş, Ana" dedi.

O akşam, görevi bittiğinde, yorgun argın, anayolun beş kilometre yukarısına yürüdü ve telgrafı yolladı.

Ertesi gün Washington'da, Batı Virginia madenlerine dönük meclis soruşturması meselesi Senato'da tartışmaya açıldı.

Batı Virginia madenlerinde hisse sahibi olan Clarksburg'den senatör Golf söz aldı ve kışkırtıcılar gelinceye kadar Batı Virginia'nın huzurlu bir yer olduğunu söyledi. "Ve bu ülkedeki kışkırtıcıların büyükannesi" diye devam etti, "bu ihtiyar Jones Anadır! Vâlden öğrendiğime göre, kesinlikle hapiste değildir, çok şirin bir misafirhanede gözaltındadır!"

Senatör Kearns ayağa kalktı. "Bu pek şirin misafirhanede bulunan 84 yaşındaki şu ihtiyar kadından bir telgraf aldım" dedi. "Onu okuyacağım."

Senatörlerin ve gazetecilerin şaşkınlıklarına aldırmadan telgrafımı okudu. Onlar, ihtiyar kadının sesinin de bedeniyle birlikte hapiste olduğunu sanıyorlardı.

"84. yaşımı geride bıraktığım Batı Virginia Pratt askerî hapisanesinin duvarlarının ardından, size; erkeklerin, kadınların ve çocukların iniltilerini, gözyaşlarını ve ıstıraplarını, bu durumdayken öğrenebildiğim kadarıyla, gönderiyorum. Bu hapishane duvarlarının ardından, ulusumuzun onuru adına sizden rica ediyorum, bu soruşturmayı başlatın, henüz doğmamış olan çocuklar ayağa kalkacak ve sizi şükranla anacaktır."

Bunun üzerine Senato harekete geçti. Soruşturma için bir senato komisyonu oluşturuldu.

Bu karardan bir saat sonra, üniformasının dışında sözcüğün tam anlamıyla gerçek bir adam olan yüzbaşı Sherwood, bana, "Ana, vâli seni hemen Charleston'a götürmem için telefon etti, trenin gelmesine kadar sadece 25 dakikan var" dedi.

"Vâli ne istiyormuş?" dedim.

"Söylemedi."

Vâlinin ofisine vardığımda bir süre beklemek zorunda kaldım, çünkü vâli ve maden sahipleri, kilitli kapılar ardında, Senato

araştırması karşısında nasıl davranacaklarını görüşüyorlardı.

Vâli Hatfield, vâli Glasscock'un yerine geçmişti ve beni nihâyet kabul ettiğinde, seçildiğinden beri bu grevi bir çözüme bağlamaya çalıştığını söyledi.

“Ben 24 saatte bu grevi bitirebilirdim” dedim.

Üzüntülü bir şekilde kafasını salladı.

“İşletmecilerin işçilerinin dertlerine kulak vermelerini sağladım. Bu grev boyunca milisler için harcanan 650 bin doları alır ve Batı Virginia'nın bedensel ve zihinsel olarak çok daha gelişmiş yurttaşlara sahip olabilmesi için, okullara, oyun alanlarına ve kütüphanelere harcardım. O zaman, maden ocaklarında ve fabrikalarda, daha sonra da cezaevi ve tutukevlerinde daha az çocuk olur ve daha az kadın ve erkek, merhametsiz ve Amerika'ya yakışmayan şartlara maruz kalırdı.”

Ertesi gün, vâli, maden işçilerinin Charleston'da başlamış olan kongresine katıldı. Onu, orada gördüm ve “Vâli, yarın şehirden ayrılıyorum” dedim

“Nereye gidiyorsunuz?”

“Bir beyin uzmanına başvurmaya. Kodesteyken beynim dengesini yitirdi de.”

“Doktor olduğumu bilmiyor muydunuz?” dedi.

“Sizin ilaçlarınız bana iyi gelmez” dedim. Maden işçilerinin kongresinden kısa bir süre sonra, vâli Hatfield, tüm askerî mahkeme hükümlerini bir kenara bırakarak, sekizi hariç tüm tutukluları serbest bıraktı. İşletmeciler sendikayı kabul etti ve birçok kötü uygulama düzeltildi.

İşçi sınıfı, senatör Kearns'e müteşekkirdir. O, adaletten ve insaftan yana olan büyük bir adamdı. Buna rağmen Indiana işçileri, Kearns yeniden seçilmek için aday olduğunda, utanılacak biçimde, Watson denen, ilerlemenin kanlı bıçaklı düşmanı bir adamı seçtiler. Kearns'ün hüsrânını içimde hissettim ve işçilerin kıymet bilmezliğini tattım. Hapishane kapıları onun etkisiyle açılmış ve iğrenç koşullar günışığına çıkmıştı. Onun hastalanmasına yol

açan ve işçi sınıfının az sayıdaki dostlarından birinin, cesur, kahramanca hayatını sona erdiren şeyin, yenilginin yol açtığı bu hüsrana olduğunu hissediyorum.

Washington'da olduğum bir gün, General Elliott tarafından gönderildiğini söyleyen bir adam beni görmeye geldi. General Eliot, grev sırasında askerî mahkeme tarafından hapis cezasına çarptırılan mahkûmların sorumluluğunu üstlenmiş olan askerdir. Mahkûmların Moundsville'e götürülüşleri esnasında Pratt istasyonundaki manzarayı asla unutamam: Kadınlar çılgına dönmüş biçimde feryat ediyor; küçüçük çocukların babalarını öpmelerine ya da onlara sarılmalarına izin verilmiyordu. Ne feryatlar ne de hıçkırıklar General Elliott'ın taş kalbini etkileyebilmişti.

Ve şimdi General Elliott, bir arkadaşını bana göndererek, Meclise onu destekleyen bir mektup yazmamı rica ediyordu.

“Demek seni General Elliott yolladı?”

“Evet.”

“Öyleyse General'e söyle, hiçbir şey beni sana bir mektup vermekten daha çok mutlu etmezdi, ama bu mektup cehenneme gitmesi için yazılmış bir mektup olurdu, Meclise değil!”

## Bölüm 19 - Muhafızlar ve Haydutlar

1912 sonbaharında Batı Virginia Eksdale'e gittim. Kömür diyarının bu kısmında bir süredir grev yaşıyordu. Grevin üzerine bıkkın bir uyuşukluk çökmüştü, grevcileri ve halkı canlandırmak için bir şeyler yapmaya karar verdim.

Altı güvenilir Amerikalı erkeği çağırdım, onlara her iki tarafında madencilerin kamplarının yer aldığı dereler boyunca yurkarı ilerlemelerini ve tüm işçilere, Salı günü öğleden sonra 1'de, Charleston'da, onlara ihtiyacım olduğunu iletmelerini söyledim; yanlarında kesinlikle herhangi bir silah ya da sopa olmamalıydı.

Salı öğleden sonra, Charleston'da, önceden kararlaştırdığımız bir yerde çocuklarla buluştum. Kamplardakilerin tamamı gelmişti. Onlara beni izlemelerini söyledim ve üzerinde "Roma yarken Neron keman çalıyordu" yazan bir pankartla, Charleston caddeleri boyunca beni izlediler. "Neron", eyalet yıkılırken para babalarıyla keman çalan vâliydi. Diğer bir pankart, aşırı zulmünden dolayı, işçilerin özellikle nefret ettiği bir hayduda sesleniyordu: "Eğer G... saat 6'ya kadar şehri terk etmezse bir telgraf direğine asılacaktır."

Asılmamasının sebebi şehri 6'dan önce terk etmesiydi.

Hükümet konağının bahçesinde toplandık. Vâlinin ofisine git-

tim ve onu kibarca dışarıya davet ettim, Virginia'nın önde gelen birçok ailesi orada bir açık hava partisi yapmaktaydı ve vâlinin kendilerine hitap etmesini istemişlerdi. Dışarıya gelmek istediğini, fakat çekindiğini hissettim.

“Ana” dedi, “seninle gelemem, ancak zannettiğin kadar kötü biri değilim.”

“Gel” dedim, frakının kuyruğundan çekerek. Kafasını salladı. Korkudan ödü kopmuş bir çocuk gibi görünüyordu ve onun için üzüldüm; hissettiği gibi davranmak yürekliliğinden yoksun; üstün bir akıl ve kaya gibi bir karakter gerektiren bir makamı dolduramayan silik, iyi bir adam.

Vâlden, ölüm saçı Baldwin Felts muhafız ve haydutlarının icabına bakmasını isteyen, önceden hazırladığımız bir bildiriye, hükümet konağının merdivenlerinden okudum. Ondan, Amerika'yı ve Amerikan geleneklerini Batı Virginia'da yeniden tesis etmesini talep ettik. Bildiriye hükümet konağına götürecektik ve saygılı bir biçimde Vâlinin masasına bırakacak bir heyet oluşturdum. Sonra kalabalığa seslendim ve sonunda şöyle dedim: “Şimdi evinize gidin. Barlardan uzak durun. Paranızı biriktirin. Ona ihtiyacınız olacak.”

“Niçin ihtiyacımız olacak, Ana?” dedi bazıları bağırarak.

“Silahlar için” dedim. “Evinize gidin ve ölümsüz Washington'un göçmen yerleşimcilere söylediklerini okuyun. O, tınmayanlara ve kulak asmayanlara karşı özgürlük mücadelesi verenlere ‘silah alın’ diyordu.”

Mitingten sakince ayrıldılar ve Charleston'ın teçhizatçı dükânlarındaki bütün silahları satın aldılar. Kulübelerinin duvarlarından eski metal kilitleri söktüler. New England Gönüllüleri gibi, devrimin askerlerinin sertliğiyle derelerden yukarıya doğru evlerine kadar yürüdüler.

Ertesi sabah alarm zilleri çalıyordu. Birleşik Devletler senatosu, başkentten sadece 350 mil uzakta yaşanmakta olan bir iç savaşa dikkat çekiyordu. Ulusal hükümetin uykulu gözleri, Batı

Virginia'ya çevrildi. Kömür endüstrisinin yüreğini kemiren bu karışıklığı incelemek üzere hemen bir senato soruşturması emri verildi. Halk, bir kez daha, sonu gelmez mücadeleleri içindeki maden işçilerinin bastırılmış çığlığını işitme şansı bulmuştu.



## Bölüm 20 - Vâli Hunt

Maden İşçileri Batı Federasyonu için 1915'te Arizona'ya gittim. Maden işçileri tüm bakır havzasında grevdeydiler. Savaş<sup>9</sup> sayesinde büyük servetler ediniliyordu ve maden işçileri bundan kendi paylarına düşeni istiyordu. Çok yetenekli bir örgütçü olan Ed Grough, bölgede benim yanımdaydı.

Arizona maden işçilerinin bu grevi, Amerikan işçi hareketinin en dikkate değer grevlerinden biriydi. Barışçıl niteliğinin, başarılı sonucunun sebebi, fevkalâde bir kişilik olan vâli Hunt idi.

Tipki despotların tahtlarını ellerinde tuttukları gibi, bu bakır havzasını otuz yıldır ellerinde tutan bakır krallarının, madencilerin taleplerine verdiği yanıt, maden ocaklarını tümenden kapatmak oldu. İşletmeciler şehri terk ettiler. Efendilerini kendi sınıflarından daha çok seven sadık grev kırıcıları için bir çadır kampı kurdular.

O zaman vâli, barış için harekete geçti. Bakır havzasının şerifine, 40 grevci işçiyi, maden sahiplerinin mülklerine gözkulak olmakla, kimseye şiddet uygulanmamasını sağlamakla görevlendirme yetkisi verdi. Hapishanelerin şiddete başvurmayı öğütleyen işçiler için olduğu kadar haydutlar için de inşa edilmiş olduğunu söyledi. Colorado'da yapıldığı gibi, grev kırıcıların, devletin

---

9 Birinci Dünya Savaşı –çn.

askerlerinin ve kiralık katillerin koruması altında işe sokulmasına izin vermedi.

Grev sırasında bir gece, madenciler kadar diğer yurttaşlardan da oluşan büyük bir dinleyici topluluğuna hitap ediyordum.

“Bu gece, böyle çok sayıda sendikalı erkek ve kadın görmekten çok hoşnutum. Aslında buradaki her erkek ve kadının, birliğin sadık bir üyesi olduğunu biliyorum. Birleşik Devletler’i kastediyorum, tüm devletlerin birliğini. Öyleyse sorarım size, ulusumuz için birlikte kuvvet varsa, işçi sınıfı için nasıl olmaz? Bir devletin tek başına elde edemediğine, bir madencinin güçlü bir şirket karşısında tek başına ulaşamadığına, birlikle ulaşılabilir. Bir Amerikan vatandaşı için iyi olan bir ilkenin, bir işçi için de yeterince iyi olması gerekir.”

Grev dört ay sürdü ve bu süre içinde hiç kargaşa olmadı. Her ne kadar işçiler yakacak için tepelere kilometrelerce tırmanmak zorunda kaldıysa da, maden ocaklarının etrafında küme küme yığılmış kerestelere, maden sahiplerinin mülklerine dokunmadılar.

Patronlar evlerini hemen hemen açık bırakarak ve hiçbir şey almadan çekip gittilerse de, döndüklerinde her şeyi bıraktıkları gibi buldular.

Maden ocaklarından birinde, arızalı elektrik şebekesinden kaynaklanan bir yangın patlak verdi. Grevci işçiler bir tulumbacı ekibi kurarak yangını söndürdü. Bu sırada işçilerden ikisi yaralandı. Maden sahiplerinin kontrolündeki gazeteler, işçileri maden ocağını ateşe vermekle suçladılar ve kendi hikâyelerini anlatırken ocağı grevcilerin kurtardığı gerçeğinden söz etmediler. Grevcilerle hiçbir şiddet eylemi yüklenemeyince, sermaye çevreleri vâli Hunt’ı “yemeye” çalıştılar. Yürüttükleri güçlü yalan dolan kampanyasına rağmen, vâli Hunt ön seçimlerde ve akabindeki seçimde yeniden seçildi. Fakat seçime itiraz edildi. Hunt yenik sayıldı ve vâlilik armağanı, bakır patronlarının kuklası Campbell’in eline verildi.

Bu esnada maden işçileri grevi kazandılar. Ücretlerinde büyük artışlar elde ettiler ve işletmecilerle işçiler arasında aracı rolü oynayacak, daimi bir uyuşmazlık kurulu oluşturulması kabul edildi.

Bu grev, devlet yönetiminin büyük çıkar çevrelerinin kontrolünde olmadığı yerde, işçi sınıfının sesini duyurabildiği gerçeğini göstermiştir. Buna karşılık, işçi sınıfı için, silahların gürültüsü altında konuşmak zordur.

Vâli Hunt'ı, tam bir insan ve adil bir adam olarak tanıdım. Bir gün, vâlinin arabasını durdurduğunu ve sırtında dengi olan yoksul bir adama nereye gittiğini sorduğunu gördüm. Adam bir “evsiz”di, gezgin işçiydi. Üstü başı toz içindeydi. Ayakkabıları yırtık içindeydi. Adam vâliye nereye gittiğini söyledi.

“Atla” dedi vâli, arabanın kapısını açarak.

Adam toz içindeki elbiselerine ve ayakkabılarına bakarak kafasını salladı.

Vâli anlamıştı. “Atla atla” dedi gülerek. “Ben insanların dışının değil, içinin pisliğinden korkarım. Ben dıştaki kire bakmam. Asıl mesele insanların kalbindeki kirdir.”

Vâli Hunt, vâli olmasına rağmen diğer insanlardan farklı olmadığını hiç unutmadı.

Vâli Campbell'in göreve başlamasıyla, patronlar cesaret buldu. Maden işçileri, grevi bitirirken, bir şikâyet kurulunun kurulması karşılığında Maden İşçileri Batı Federasyonu üyeliğinden vazgeçmek üzere, bakır krallarıyla anlaşmışlardı. Böylece doğal haklarını üç kuruş için sattılar. Güçlü bir ulusal örgütlenmenin desteğinden yoksun kaldılar. Şikâyetleri dikkate alınmadı ve kendi görüşlerini dayatacak araçtan da yoksun kalmışlardı. Patronların verdiği sözlerin çoğu yerine getirilmedi.

Hayat pahalılığı, savaş sırasında jet hızıyla arttı. Bakır hisselerinden bir gecede zengin olanlar oldu. Buna karşılık, yemek ve barınma için yüksek bedeller ödeyen maden işçileri, şikâyetlerini gündeme getirdiklerinde vatansever olmamakla suçlandılar. Uğradıkları zararlardan fısıltıyla bile olsun söz ettiklerinde, “Kay-

zer'in ajanı" ilân edildiler. Cepheye gençler ölür, cephe gerisinde maden işçileri inin inin inerken, silindir şapkalı bakır kralları, memleketin savaştığı krallardan daha zengin hale geldiler.

Maden işçilerinin yüreklerini yakan bu adaletsizlik en sonunda alev aldı. 27 Haziran 1917'de, dünyanın en zengin maden ocaklarından biri olan Copper Quinn'de grev başladı.

Cepleri dolu bakır kralları feryadı bastılar: "IWW!"<sup>10</sup> Oysa muhafazakâr bir sendika olan AFL'yi kendileri kovmuştu.

Madenler durdu. Hisseler düştü. Wall Street, "Alman parası!" diye bağıyordu. Savaşın baskısı altında, maden işçilerinin me-saisinin ücret ödenmeksizin çalınmasının öyküsüne, işçilerin ücretleriyle geçinemedikleri iddiasına, kimse ama hiç kimse kulak asmayacaktı.

Tabancalar, tüfekler, makineli tüfekler nasıl Fransa'ya gittiler-se Bisbee'ye de geldiler. Şunları silah zoruyla madenlere sokun diyordu patronlar.

Daha sonra, Temmuzun 12'sinde, grevcilerden ve onları destekleyenlerden 1086 kişi, silah zoruyla, biraz önce sığırların bulunduğu ve henüz temizlenmemiş vagonlara sürüldüler; özel olarak hazırlanmış bu yük vagonlarına bindirilip çöle götürüldüler. Erkekler, kadınlar ve çocuklar, susuz ve yiyeceksiz, çöle bırakıldılar. Aile reisleri oradaydı. Dünyada demokrasiyi egemen kılabilmek için Özgürlük Senetleri[iii] satın almış olan erkekler. Bir grevci işçinin mahkemelerde savunmasını üstlenmiş olan avukatlar. Çölde, susuz ve yiyeceksiz, ölüme terk edilmiş olan grevcilerin kadınlarına öteberi satan bakkallar.

Gazeteler, ön sayfada "IWW" diye yaygara koparıyor, arka sayfada bakır hisselerindeki yükselişi veriyorlardı.

10 IWW (Dünya Sanayi İşçileri sendikası), işbirlikçi ve uzlaşmacı sendikal anlayış karşısında militan bir sendikal anlayışı savunmak üzere, 1905'te, Chicago'da kuruldu. Kurucuları, işçiler tarafından son derece sevilen ve sayılan Eugene Debs, Bill Haywood gibi sosyalist işçi önderleriydi. Jones Ana da IWW'nin aktivistleri arasındaydı.

İşçileri zorla kaçıran bu adamlar, bayrağın kıvrımları arasına saklanarak dokunulmazlık kazanıyorlardı. Üstelik onlar Bisbee'nin seçkin yurttaşlarıydı.

ABD Başkanı bölgeye bir heyet gönderdi. Bakır, savaş için gerekliydi. Sadık işçiler gerekliydi. Heyet, koşulları inceledi; Amerikan vatandaşlarının korkunç bir biçimde sürgüne yollanmalarını soruşturdu ve tümüyle emekten, işçilerin görüşlerinden yana bir rapor hazırladı. Bisbee'deki sürgünlere "zalimce" dedi.

Fakat Arizona gazeteleri, Başkan Wilson tarafından kabul edilmesine rağmen, heyetin raporunu yayımlamayacaklardı.

İşçiler derslerini almıştı. Seçim zamanı geldi. Vâli Hunt tekrar seçildi. Yasama meclisi, utanç verici kölelik yasa tasarısını, "Çalış ya da Savaş Yasası"nı onaylamıştı. Bu yasaya göre, grev yapan bir işçi, istese de istemese de ön cephedeki siperlere yollanıyordu. Vâli Hunt'ın yaptığı ilk işlerden biri, bu yasayı, "zorbalığın çok iğrenç bir biçimi" olarak niteleyip veto etmekte.

İşçi sınıfının Arizona'daki mücadelesinin sonucunda, şartlar ne olursa olsun, her yerde ve her zaman kendi kurtuluşlarını gerçekleştirme zorunda olan işçilerin yaşam koşulları iyileşti.

## Bölüm 21 - Rockefeller'ın Hapishanelerinde

Rockefeller'ın Güney Colorado'daki şirketlerine karşı başlatılan büyük kömür grevi esnasında, başkent Washington'daydım. Uzun süredir katlanılan sömürü ve zulme karşı on yıl önce yapılan bir grev, silahlar ve açlık tarafından acımasız bir biçimde bastırılmıştı. Fakat açık ayaklanmanın alevleri söndükten çok sonra bile, işçilerin umutsuzluk ve çaresizliği için için yanmaya devam etti. En sonunda, on yıllık bir sabrın ardından, maden işçilerinin yüreğindeki közler, isyanın kükreyen alevlerine dönüştü.

Bir gün gazetede, Colorado Vâlisi Ammons'ın, "Jones Ana'nın grevin kızıştığı güney bölgesine girme izni yoktur" dediğini okudum.

O gece bir trene bindim ve doğru Denver'a gittim. Çoğu zaman kaldığım otelde bir oda tuttum. Sonra maden işçilerinin sendika merkezine, daha sonra da istasyona gittim ve güneye, Trinidad'a giden yataklı trene biletimi aldım.

Otele döndüğümde, daha önce otele girişimi yapmış olan adam yanıma geldi ve "Trinidad'a mı gidiyorsunuz, Jones Ana?" dedi.

"Elbette" dedim.

"Ana, vâlinin, otelde ve istasyonda seni izleyen dedektifleri ol-

duğunu söylemek isterim.”

“Dedektifler umurumda değil” dedim.

“Bekleme salonunda iki dedektif var, yukarıda koridorda bir tane ve iki ya da üç tane de istasyonda, güney trenine kimlerin bineceğini görmek için kapıları gözlüyorlar.”

Verdiği bilgi için teşekkür ettim. O gece, yolcu vagonlarının istasyona getirilmesinden bir saat kadar önce, vagonların trene bağlanmak için hazır beklediği manevra sahasına gittim. Kısım binasına gittim. Orada yaşlı bir usta vardı.

Beni görebilmek için fenerini yüzüme kaldırdı. “Aaa, Jones Ana” dedi, “traverslerde gezinen sen miydin?”

“Bendim” dedim, “ama gezinmiyorum. Güneye bir yataklı biletim var ve trenin hazır olup olmadığını öğrenmek istedim. Hazırsa binmek istiyorum da.”

“Otur şöyle de” dedi, “ben bir bakayım. Bilmiyorum.” Hiçbir şey söylemese de, niçin orada olduğumu anladığını biliyordum.

“Dönerken yataklı vagon görevlisinin seninle gelmesini söyleyebilir misin?” dedim.

Feneri yanında sallana sallana gitti. Az sonra görevliyle birlikte döndü.

“Ne istiyorsun Ana?” dedi görevli.

“Yatakların hazır olup olmadığını öğrenmek istiyorum.”

“Şimdi mi binmek istiyorsun Ana?”

“Evet.”

“Öyleyse seninki hazır.”

Ona biletimi gösterdim ve beni raylardan karşıya geçirdi.

“Ana” dedi, “şimdi seni tanıyorum, fakat daha sonra, tanışmamış olmayı daha uygun bulabilirim.”

“Anladım” dedim. “Şurada kondüktöre vermek için iki dolar var. Ona, Jones Ana’yı Santa Fe geçidinden önce indirmesini söyle. Sabahın körü olacak.”

“Eminim öyle olacak” dedi.

Trene manevra sahasında bindim ve vagonlar güney yolcu-

larının binmesi için istasyona çekildiğinde uyumaktaydım. Tren istasyondan çıktığında hâlâ uyuyordum.

Sabah erkenden görevli beni uyandırdı. “Ana” dedi, “kondüktör senin için treni durduracak. Atlamaya hazır ol.”

Biz geçide varmadan tren yavaşladı ve kondüktör bana yardım etmeye geldi.

“İş başında mısın Ana?” dedi kondüktör.

“Elbette” dedim. “Peki siz treni sadece benim için mi durdurdunuz?”

“Kesinlikle öyle yaptım!”

Tren uzaklaşırken bana el sallıyordu, “Güle güle Ana”. Vakit henüz çok erkendi, küçük bir şehir olan Trinidad’a yürüdüm ve kahvaltı ettim. İstasyonda bir bölük asker, benim kasabaya gelip gelmediğimi gözlüyordu. Fakat Jones Ana bu istasyonda inmemiştii ve bölük, yerleştiğim otelin tam karşısındaki karargâhına döndü.

Orada olduğumu öğrendiklerinde, üç saattir Trinidad’daydım. Vâliye telefon ettiler. Milislerden sorumlu General Chase’e telefon ettiler. “Jones Ana Trinidad’da!” dediler.

“İmkânsız!” dedi vâli. “Olamaz!” dedi general.

“Ama burada işte!”

“Otelleri ve istasyonları iyice gözetlemiştik” dediler.

“Ama burada işte!”

Tutuklanmam emredildi.

Maden işçilerinin temsilcileri geldi. “Çocuklar” dedim, “beni tutuklayacaklar, fakat sorun çıkarmayın. Bırakın tutuklasınlar.”

“Ana” dediler, “seni tutuklamalarına izin vermeyeceğiz.”

“Evet, vereceksiniz. Bırakın kozlarını oynasınlar.”

Biz oturmuş konuşurken, merdivenleri döven ayak seslerini duydum.

“Geldiler” dedim ve sakince oturup bekledim.

Kapı açıldı. Bir milis bölüğüydü.

“Beni mi almaya geldiniz çocuklar?” dedim. Bozulmuş görü-



nüyorlardı.

“Valizini topla ve gel” dedi yüzbaşı.

Beni aşağıya indirdiler ve kapıda bekleyen bir otomobile bindirdiler.

Maden işçileri seyrediyordu. İçlerinden birinin gözyaşları yanaklarına akıyordu.

“Ana” diye bağırdı, “senin yerine ben gidebilmek isterdim!”

Maden işçilerine boyun eğdirmek için devlet tarafından yollanan süvarilerin, piyadelerin ve silahlı adamların arasından geçerek önce hapisaneye gittik. Bir kısmı askerî hapishaneye çevrilmiş olan Rahibeler Hastanesi’ne götürülmem emredilmişti. Beni, beyaz sıvalı, içinde bir portatif yatak, bir sandalye ve bir masa olan küçük bir odaya koydular ve suskun askerlerden başka tek bir insan görmeden, dokuz hafta bu odada kaldım. Odamın duvarının diğer yanında bir, koridorun karşısında iki, koridorun girişinde bir, bulunduğum kattaki asansörün kapısında iki ve asansörün zemin kattaki kapısında iki asker nöbet tutuyordu.

Penceremin önündeki asker, gece gündüz hiç durmaksızın volta atıyor, süngüsü güneşte parlıyordu.

“Delikanlılar” dedim kapıdaki iki sessiz adama, ”koca Standard Oil’in yaşlı bir kadından korktuğu kesin!”

Sırıttılar.

Yemeğimi rahibeler getiriyordu.

Elbette pek lüks şeyler değillerdi. Bu dokuz hafta boyunca hiç kimseyi görmedim, elime bir tek mektup, kart ya da gazete geçmedi. Sadece kır manzarası ve güneşte parlayan süngü gördüm.

En nihayet, maden işçilerinin avukatı bay Hawkins’in beni görmesine izin verildi. Sonraki Pazar günü, Albay Davis geldi ve vâlinin beni Denver’da görmek istediğini söyledi.

O gece saat dokuzda, albay ve emrindeki biri geldi. Koridora çıktığımızda, görünürde bir tek asker olmadığını fark ettim. Asansörde de kimse yoktu. Giriş kapısında da. Her şey garip bir biçimde sessizdi. Etrafta kimse yoktu. Kapalı bir otomobil bizi

bekliyordu. Üçümüz ona bindik.

“Ara yoldan” dedi albay şoföre.

Karanlık, ıssız yollara saptık. Arabanın perdeleri kapatılmıştı. Dışarıısı da içerisi de karanlıktı. Tüm yaşamım boyunca, sonunun geldiğini, dünyaya veda edeceğimi düşündüğüm tek andı o, yine de dünyadan çekip gitmeden önce sıkı bir savaşı vermeye karar verdim!

Santa Fe geçidine geldiğimizde trene bindirildim. Büyük bir rahatlama hissettim, grev daha yeni başlamıştı ve yapacağım çok iş vardı. Trende General Chase denen ve damarlarından buzlu su akan bir ucube tarafından karşılandım. Beni, Brown Palace Oteline götürmek için yola koyuldu. Daha az aristokratik bir otele, çoğunlukla kaldıklarımın birine gitmeme izin verip vermeyeceğini sordum. Saat dokuzda vâliye götürmek üzere bana refakat edeceğini söyleyerek kabul etti.

O sabah vâlinin önüne çıkarıldım. Vâli, “Seni serbest bırakacağım, fakat grev bölgesine geri dönmeyeceksin” dedi.

“Döneceğim, vâli” dedim

“Sanırım öğüdüme uymalı ve yapman gerektiğini düşündüğüm şeyi yapmalısın” dedi.

“Vâli” dedim, “eğer Washington senin gibilerden emir alsaydı, biz hâlâ Kral George’un torunlarının yönetimi altında olurduk! Eğer Lincoln sizden emir alsaydı, Grant<sup>11</sup> Gettysburg’e asla gelmemiş olurdu. Sanırım emirlerinize uymamam daha iyi olacak.”

Denver’da bir hafta kaldım. Daha sonra Trinidad yataklı trenine bir bilet aldım. Koridorun öteki tarafında Rockefeller’ın dektifi Reno vardı. Sabah çok erken bir vakitte, askerler tarafından uyandırıldım.

“Kalk ve ilk durakta in!” dediler.

Tabii ki kalktım ve Trinidad’dan 80 kilometre uzakta, Walsen-

---

11 Amerikan İç Savaşında başkan Lincoln tarafından Birlik ordularının komutanlığına getirilen Ulysses S. Grant –çn.

burg'da, askerlerle birlikte trenden indim. Çarkçı ve ateşçi, askerlerin beni indirdiğini görünce treni terk ettiler.

“Bu yaşlı kadına ne yapacaksınız?” dediler. “Biz bunu öğreninceye kadar, bu tren hareket etmeyecek!”

Askerler yanıt vermediler.

“Çocuklar” dedim, “lokomotifinizin başına dönün. Bir gün her şey düzelecek.”

Gözyaşları yanaklarına yuvarlanıyordu, onları sildiklerinde, yüzlerinde uzun, kara izler oluştu.

Adliye sarayının altındaki bodruma atıldım. Soğuk, iğrenç bir yerdi, ısıtmasız, nemli ve karanlık. Gündüzleri elbiselerimle uyudum; geceleri, bir bira şişesiyle kocaman lağım farelerine karşı savaştım. “Bu zindanın dışında olsaydım da, insan kılığındaki lağım fareleriyle mücadele ediyordum!” diye düşündüm.

26 gün boyunca, bu karanlık delikte bir askeri mahkûm olarak tutuldum. Boyun eğmeyecektim. Eyaleti terk etmeyecektim. Eğer böyle davranırsam, özgürlüğümü her zaman koruyabilirdim. General Chase ve haydutları, beni bu soğuk bodrumda tutarlarsa grip ya da zatürre olacağımı ve “yaşlı Jones Ana”nın ne yapılacağı meselesinin hallolacağını düşünmüştüm.

Benden sorumlu olan Albay Berdiker, “Ana, hiç seninki kadar acı bir duruma düşmedim. Denver’a gitmeyecek, grev bölgesinden ayrılmayacak mısınız?”

“Hayır Albay, gitmeyeceğim” dedim.

Yeraltında saatler çok yavaş geçiyordu. Gündüzler daima alaca karanlık; geceler zifiri karanlıktı. Bodrumumun penceresinden insanların ayaklarını seyrettim; maden işçilerinin eski pabuçlar içindeki ayaklarını; askerlerin sağlam devlet derisinden ayakkabılar içindeki ayaklarını, kadınların topukları erimiş ayakkabılarını; çocukların harap pabuçlarını ve çıplak ayaklı çocukları. Çocuklar çömelip bana el sallıyor, fakat askerler onları kovuyordu.

Bir sabah, sert ekmeğim ve kötü kahvem getirildiğinde, Albay Berdiker, “Ana, bu şeyi yeme!” dedi. Sonra bana kahvaltı yolla-

dı; güzel, sade yiyecekler. Kalp sahibi bir adamdı, belki de kendi annesini, lağım fareleri ordusuyla bir bodruma kapatılmış olarak hayal ediyordu.

Albay bir gün geldi ve avukatlarımın benim için bir ihzar müzekkeresi çıkartmış olduğunu ve serbest bırakılacağımı; askeri-yenin, arzu ettiğim herhangi bir yere gitmem için bana bir bilet vereceğini söyledi.

“Albay” dedim, “iş, adam gibi bir ücret için grev yaptıkları her yerde benim sınıfımı vurmak olan insanlardan hiçbir şey kabul edemem. Yürümeyi tercih ederim.”

“Anlaşıldı Ana” dedi, “güle güle!”

İşletmeciler, grev kırıcı olarak çalışmalarını için maden ocaklarına Meksikalıları getirtmişti. Meksikalı işçiler Meksika sınırından itibaren tüm yol boyunca ordu tarafından korunmuşlardı. Grev bölgesine, koşullar hakkında hiçbir şey bilmeksizin, çok yüksek ücretler ve rahat bir iş vaadiyle getirilmişlerdi. Şirketin silahlı adamlarının denetiminde sığır vagonlarına doldurulmuş ve madene geldiklerinde vazgeçmeye kalkanlar da vurulmuştu. Bu yoksul insanların yüzlercesinin akli da bedava toprak vaadiyle çelinmişti. Trenden indiklerinde, silahlı adamlar tarafından sığırlar gibi maden ocaklarına sürüldüler.

On yıl önceki grev de bu yöntemle kırılmıştı. Ve şimdi grevde olanlar, sözleşmeli, uysal Avrupalı göçmen işçilere karşı, on yıl önce grev kırıcılığı yapanlardı.

Maden ocaklarına götürülmek üzere bu şehirde biraraya toplanmış olan Meksikalılara, Colorado grevinin gerçeklerini anlatmam için, El Paso'ya gönderildim. Toplantılar düzenledim, Meksikalı topluluklara seslendim, sınırın ötesinde yaşananları öğrendim. Grev kırıcıların Rockefeller madenlerine gitmesini önlemek için gücümün yettiği her şeyi yaptım.

Ocak 1914'te Colorado'ya döndüm. Trenden inerken milisler tarafından karşılandım ve trene geri dönmem emredildi. Buna rağmen indim. Beni telgraf ofisine yürüttüler, sonra karar değiş-

tirip karargâh kurmuş oldukları otele götürdüler. Onlara kahvaltı etmek istediğimi söyledim. Yemek salonuna kadar bana eşlik ettiler.

“Kahvaltımı kim ödeyecek?” dedim.

“Devlet” dediler.

“Öyleyse Colorado eyaletinin bir misafiri olarak iyi bir kahvaltı isteyeceğim.” Öyle de yaptım, domuz pastırmasından turta-ya kadar her şeyi istedim.

Denver treni istasyona girdi. Beni trene bindirdiler. Walsenburg’a geldiğimizde, treni, bir madenci şarkısı söyleyen maden işçileri heyeti karşıladı. Suskun ve yaşlı dağlar kulaklarını kabartıp baksın diye ciğerlerini patlatırcasına söylüyorlardı. Sonra trene doluştular.

“Ana, çok yaşa!”

“Çocuklarım çok yaşayın!”

“Ana, manton yeterince ısıtıyor mu? Tepelerde dondurucu bir soğuk var!”

“Ben iyiyim, çocuğum.” Bunu soran, sırtında palto olmayan bir adamdı, üzerinde ucuz bir pamuklu takım elbise ve boynuna dolanmış yünlü bir bez parçası vardı.

Milisler istasyonun hemen dışında duruyordu. Onlardan biri iblisin tekiydi. Silahını sallayarak dolaşiyor, işçilere vuruyor, ağza alınmayacak küfürler ederek onları kavgaya kışkırtmaya çalışıyordu. Fakat çocuklar soğukkanlılıklarını korudular. Tren istasyondan ayrılıp tepeler arasında kıvrıla kıvrıla uzaklaşırken, tren düdüğünün feryadını bile bastıran şarkılarını işitebiliyordum.

Ocak ayından başlayarak, maden işçilerinin Ludlow’daki çadır kampının ateşe verildiği son acımasız saldırıya kadar, kulaklarım gaddarlık ve ızdırap öyküleri duymaktan bitap düşmüştü. Gözlerim gördüğüm yoksulluktan sızlıyordu. Beynim insanın insana yaptığı zalimlikleri öğrenmekten hasta olmuştu.

“Ah Ana, kızıma askerler tecavüz etti, küçücük kız!” “Ah Ana, sadece cenaze levazimatçısı Bay Hall, milisin vurduğu iki maden

işçisini gömdü diye, askerlerin Bayan Hall'in evine nasıl girdiğini, çocuklarını nasıl korkuttuğunu, evi harap ettiklerini ve daha birçok korkunç şeyler yaptıklarını biliyor musun?" "Ah Ana, işçileri serserilik ve avarelik bahanesiyle nasıl tutuklayıp şirketin hendeklerinde ücret vermeksizin çalıştırdıklarını, bedavaya kömür taşıttıklarını ve maden ocaklarına kadar kar temizlettiklerini duydun mu?", "Ana Ana, dinle! Grev kırıcı olarak Polonyalı bir herif gelmiş. Bir grev olduğundan haberi yokmuş. İri yarı, kaya gibi bir adam. Ona bir yıldız ve bir silah verdiler ve grevcileri vurmasını söylediler." "Ah Ana, bir gemi dolusu tüfek ve makineli tüfek getirmişler, bize ne yapacaklar?"

Çılgına dönmüş bir ana beni yakaladı. "Jones Ana" diye çığlık atıyordu, "Jones Ana, benim küçük oğlumun her yeri, 'N'aber, John D. arkadaş!' dedi diye, bir askerden yediği tekme ve yumruklarla davula döndü. Sadece bir çocuk şakasıydı ve şimdi bir ölü gibi yatıyor!"

"Ana, devletin bir generalinin, kır saçlı bir dula, mutfağında bulaşık yıkarken bir sendika türküsü söylüyor diye yumruk sallaması ve yüzüne karşı bağırması rezillik değil midir?"

"Tastamam rezilliktir" dedim. "Aslında, Tanrı'nın tüm insanlar için dünyaya koyduğu kömüre Rockefeller'ın sahip çıkması bir rezilliktir. Madenleri, kırıntıdan ve kölelikten biraz fazlasını isteyen işçilere karşı koruyan silahlı adamların ve askerlerin varlığı bir rezalettir. Bu bir rezalet deryasıdır!"

"Ana, zavallı yaşlı Colner'in başına gelenleri işittin mi? Postaneye giderken milisler tarafından tutuklanmış. Sırtına bir kazma ve kürek yükleyip yokuş aşağı yürütmüşler. Öleceğini ve kendi mezarını kazması gerektiğini söylemişler. Yolda ayağı takılıp düştüğünde tekmelemişler ve zorlukla kalkabilmiş. Evine gitmesine ve karısını öpüp çocuklarına veda etmesine izin vermeleri için yalvarmış.

"Biz öperiz" diyerek gülmüş askerler. Mezarı için seçtikleri yerde, yaşlı Colner'i ölçüp yarım metre daha derin kazmasını em-

retmişler. Askerler çevresinde dikilip güler, küfreder ve onun saati için zar atarlarken, yaşlı Colner kazmaya başlamış. Biraz sonra bayılıp mezara düşmüş. Askerler onu mezarda bırakıp gitmişler, sonra kendine gelip mezardan çıkabilmiş. Orada yapayalnız kalmış ve düşe kalka kampa dönmüş. Şimdi aklı başında değil, Ana!”

Hıçkırma hıçkırma ağlayan dul kadınlarla birlikte, kocalarının cesetleri etrafındaki mumların sonuna kadar yanmasını seyrederek, uzun geceler boyunca oturdum.

“Dışarı çıkın ve savaşın” diyordum kadınlara. “Cennete gidinceye kadar, cehennem gibi savaşın.” Onları rahatlatmanın, bildiğim tek yolu buydu.

Umutsuzluğa kapılan erkeklere, akıllarını başlarına toplamaları için hemşirelik yaptım. Yırtıp pırtık giysiler içindeki çocuklar ve çaresiz analar için elbise topladım. Ölülerini, grevin öncülerinin cansız bedenlerini gömülmeye hazırladım. Erkekleri, tıpkı generaler gibi lisansları Rockefeller iştiraklerinin elinde olan barlardan uzak tutmaya uğraştım.

Maden işçileri silahlıydı, her Amerikan yurttaşına, evini ve ailesini koruması, saldırıya karşı koyması için izin verildiği ölçüde silahlıydı. Rocky Dağları'nın kuru vadilerinden, dar geçitlerinden, silahlı çatışma dumanları yükseliyordu.

Kimse duymadı. Kimse oralı olmadı. Broadway Caddesi 26 numaranın<sup>12</sup> bürolarında, borsa fiyatlarını kağıt şeride kaydeden cihazların sesi, kadınların ve çocukların hıçkırıklarını bastırıyordu. Broadway'in buharla ısıtılan lüks ofislerindeki, insanların çadırlarda yaşadığı Colorado yamaçlarının keskin soğuşunu hissedemezlerdi.

Sonra Ludlow olayı patlak verdi ve tüm ülke işitti. Diri diri yakılmış çocuklar, kapak sayfalarına konu oldu. Ama aç ve açıkta yavaş yavaş ölenleri yine gören duyan yoktu.

Paint Creek'te grevcilere karşı kullanılmış olan makineli tü-

---

12 Standart Oil şirketinin binası –çn.

fekler, 19 Nisan 1914'te Ludlow çadır kampını tepeden gören bir konuma yerleştirildi. Binbaşı Pat Hamrock ve Teğmen K.E. Linderfelt'in yönettiği milislerin çoğunluğu, asker olarak ant içmiş oldukları halde şirketin silahlı adamları olarak görev yapıyorlardı.

Askerler, Yunanlı işçilerin lideri Louis Tikas'ın iki İtalyan işçiyi teslim etmesini isteyen bir karargâh emriyle, sabahın köründe kampa girdiler. Tikas, bu iki işçi için tutuklama yazısı istedi. Askerlerin ellerinde böyle bir şey yoktu. Tikas işçileri teslim etmeyi reddetti. Askerler karargâha döndüler. Bir işaret bombası patlatıldı. Ardından bir tane daha. Bunun hemen ardından, makineli tüfekler çürük çadırları, perişan işçi ailelerinin sahip oldukları tek evi, mermilerle kalbura çevirdiler. Kurşunlar, erkeklerin, kadınların ve çocukların üzerine bir demir yağmuru gibi yağıyordu.

Kadınlar ve çocuklar tepelere kaçtılar. Diğerleri kaldı. Erkekler evlerini silahlarıyla savundular. Çatışma gün boyu sürdü. Ölen erkekler yüzüstü toprağa düştü. Kadınlar düştü. Küçük Snyder, kedisini korumak isterken kafasından vuruldu. Ölmekte olan annesine su taşıyan bir çocuk öldürüldü.

Öğleden sonra saat 4'te, işçilerin yiyeceği, suyu ve cephanesi tükenmişti. Tepelere, karılarının ve çocuklarının yanına çekilmek zorunda kaldılar. Louis Tikas, kadınların ve çocukların güvenliğini sağlamaya çalışırken delik deşik edildi. Kadınlar ve çocuklar da onunla birlikte can verdiler.

Gece oldu. Kanyonlardan soğuk ve nemli bir rüzgâr esti, kadınlar ve çocuklar titreşerek ağladılar. Sonra gökyüzünde bir alev parladı. Kandan ve barlardan çaldıkları içkilerden sarhoş olmuş askerler, petrole batırılmış meşalelerle Ludlow kampının çadırlarını ateşe verdiler. Maden işçilerinin çadırları, perişan haldeki eşyaları, elbiseleri ve yatakları yandı. İşçilerin tek su kaynağı olan kuyu, dikenli tellerle dolduruldu.

Her şey bittikten sonra, acınacak haldeki insanlar, ölülerini gömmek için sürünerek döndüler. Yanmış bir çadırın altındaki sığınakta 2 kadınla 11 çocuğun kömürleşip tanınmaz hale gel-



miş bedenleri bulundu. Her şey mahvolmuştu. Sanki onlar da bu dehşetten kaçıp kurtulmaya çalışmışlar gibi, yatakların telleri yerlerdeydi. Petrol, ateş ve silahlar, erkekleri, kadınları ve çocukları evlerinden etmiş, minicik bebekleri ve savunmasız kadınları katletmişti. Bütün bunlar, Colorado Petrol ve Demir Şirketi'nin isteklerini yerine getiren acımasız bir barbarın, Teğmen Linderfelt'in emriyle yapılmıştı. Grevciler, bütün şubelere bir çağrı yayınladılar: Her sağlıklı adam, kendisini ve ailesini kiralık katillerden, kundakçılık ve yağmacılıktan koruyabilmek için, tüfeği omzunda gezmelidir. Bu, kabile döneminden bizim sözde uygarlığımıza kadar, bir insanın en doğal hakkı olagelmıştır. Bütün grev bölgesinde, herkes silahlandı. Ludlow, onların yüreklerinde yanmaya devam ediyordu.

Herkes hararetli bir biçimde çalışmaya başladı. Ludlow'dan bir heyet Başkan Wilson'ı ziyarete gitti. Onlardan biri, üç minicik bebeği Ludlow'un pis ve karanlık köşelerinden birinde yanarak ölmüş olan Bayan Petrucci'ydi. Başkanına söyleyeceği şeyler vardı.

Başkan, silahlı adamları durdurmaları için hemen Birleşik Devletler süvarisini gönderdi. Grev bölgesindeki durumu inceledi ve üç yıllık bir ateşkes dönemi için, madencileri ve işletmecileri bağlayacak öneriler hazırladı. İşletmeciler bu önerileri küçümseyerek reddettiler.

Denver'da kitlesel bir miting çağrısı yapıldı. Lindsey<sup>13</sup> bir konuşma yaptı. İşletmecilerden, Colorado yasalarına uymalarını istedi. Bu hemen yapılabilecek bir şeydi. Denver Borsası, maden işçilerinden yana tavır alan yargıç Lindsey'i karalamak amacıyla bir komite oluşturdu.

Rockefeller da sıkı çalışıyordu. Ülkedeki tüm yayın kuruluşla-

13 Benjamin Barr Lindsey (1869-1943). Özellikle çocuk mahkemelerinin kurulması için ve çocukların çalıştırılmasına karşı yürüttüğü mücadelelerle ünlenen, 1906'da Colorado vâililik seçimlerinde adaylığını koyan, 1912'de Ulusal İlerleme Komitesi üyesi olan sosyal reformist bir yargıç. —çn.

rının editörlerine gönderilen broşürler yazmaları için yazarlar kiralandı. Bu broşürlerde, kışkırtıcıların ortaya çıkmasından önce, maden işçilerinin yaşamının ne kadar mutlu olduğu; işçilerin, şirketin barları, şirketin ev denen domuz ağılları ve yine şirketin öğretmenleri, vaizleri ve yargıçlarıyla, nasıl keyifli yaşadıkları söyleniyordu. İşçilerin, 8 saatlik işgünü yasadından nasıl nefret ettikleri ve 10, 12 saat çalışmalarına izin verilmesi için yalvardıkları; maden ocaklarının kapılarında kazıklanmamak için kendi tartıcılarının olmasını sağlayan yasadan nasıl öğrendikleri anlatılıyordu.

Ve bütün bunlar olurken, Ludlow'da çocukları öldürülen analar, ölülerinin yasını tutuyorlardı.

## Bölüm 22 - “Kıyameti Koparmak İçin Oya İhtiyacınız Yok”

Maden işletmecilerinin Başkan'ın barış için öne sürdüğü koşulları reddetmesinden sonra, grev tüm sertliği, çilesi ve sabrı ile devam etti. Grevciler öldürüldü. Gangsterler öldürüldü. İşçi taban için mücadele eden sendika görevlisi John R. Lawson tutuklandı ve cinayetle suçlandı. İşletmecilerin devletinde mahkûmiyet kararı çıkartmak basit bir işti. Bir trene bindim ve Iowa'ya, eyalet başkanı White'ı görmeye gittim.

“Başkan Wilson, bu grev nihayetinde kamuoyu tarafından halledilecektir demişti” dedim. “Nihayet biraz kamuoyu yaratabildik. Masum bir insanın cinayet gerekçesiyle mahkûm edilmesi suçunu da bir parça kamuoyuna duyurmamız gerekiyor.”

“Haklısın, Ana” dedi Başkan White, “Sence ne yapmalıyız?”

“Bütün ülkede bir dizi toplantı yapmak ve gerçekleri Amerikan halkının önüne koymak istiyorum.”

İlk toplantımızı Kansas City'de yaptık. Salonu tıklım tıklım doldurmuş olan büyük bir dinleyici kitlesine, ocaklarındaki kömür kızıştığı anda, bunun, işçilerin, kanı olduğunu söyledim.

Kömürü kazıp çıkarmak için karanlık deliklere inen erkeklerin, acı çeken ve sabreden kadınların, çocuklukları kısa süren çocukların kanı. “İnsan kanıyla ısınıyor ve keyif sürüyorsunuz” dedim.

Chicago’daki toplantıda Endüstri Komisyonu başkanı Frank P. Walsh konuştu. Garrick Tiyatrosu kalabalıktı. Walsh dinleyicilere, maden işletmecilerinin işçilerin cesaretini kırmak için onların liderlerini hapsedmek suretiyle sergilediği gözü dönmüş çabaları anlattı.

Colombus ve Cleveland’da toplantılar yaptık ve sonunda Washington’da bir miting düzenledik. O günden sonra Başkan Wilson’ın sözünü ettiği kamuoyu, uzun kulaklı politikacıların duyaçağı şekilde kendini öyle ifade etmeye başladı.

Chicago işçi lideri Ed Nockels’in ve diğer insanların çabalarıyla, John Lawson kefaletle serbest bırakıldı. Ed Nockels, hayatını ve yeteneklerini işçi sınıfının davasına adanmış büyük insanlardan biridir. İşçi sınıfının liderlerinin hepsi namuslu değildir. İşçi sınıfının saflarında, kapitalistler kadar duygusuz ve zalim insanlar da vardır. Kıskançlık vardır. Hırs vardır. Zayıflar güçlüleri çekemez.

Maden işçilerinin Trinidad’daki sekreteri Bolton da vicdansız, kıskanç, hırslı bir adamdı. Lawson tutuklandığında “Tam olmasını istediğim yerde!” demişti.

Trinidad’daki sendika merkezinde olduğum bir sabah, iki yoksul adam gelmiş ve biraz kömür rica etmişti. Çocuklarının donmakta olduğunu söylemişlerdi.

Bolton gücü seven bir adamdı. Bağışlama ya da reddetme gücünü severdi. O gün bu talebi reddetti. Ulick isimli bir örgütçü de oradaydı. Ona, “Bu adamlarla git ve durumları nedir bak. İhtiyaçları varsa onlara kömür ve yiyecek al” dedim ve para verdim.

Bu adamlardan biri, tepeleri, paramparça pabuçlarla aşmış gelmişti. Diğeri paltosuzdu ve hava sıfırın altındaydı. Ulick geri döndü ve bu adamların ve ailelerinin durumlarının korkunç olduğunu söyledi.

Kendi insanlarımızın kusurlarına karşı kör değilim. Liderlerin

iharet ettiğinden, işçileri sattığından ve ikiyüzlülük yaptığından habersiz değilim. Fakat bu bilgi, sınıfımın, işçi sınıfının, sömürdüğü, güdüldüğü, çocukları için, çocuklarının çocukları için daha insanca, daha uygar koşullar sağlamak üzere ne zaman grev yapsa, ona açlık silahıyla, silahlarla, rüşvetçi mahkemelerle karşılık verildiği gerçeğine ağır basamaz.

Kamuoyunu harekete geçirme işi dolayısıyla Seattle'a kadar gittim. Seattle Sendikalar Merkezi benim için dev bir miting düzenlemişti. Batının bu güzel insanlarına, kardeş eyaletlerinde yaşanan mücadelenin öyküsünü anlattım. Epeyce çingar çıkardım, çok para topladım, ve Rocky Dağları'nın diğer tarafına kadar ulaşan bir kamuoyu haykırışı oluşturdum.

British Columbia şirketinin maden işçileri grevdeydi. Gelip konuşma yapmamı istediler. J.G. Brown'la birlikte gittim. Gemiye binmek üzereyken, Kanada Göçmen Bürosu memurları nereye gittiğimi sordular.

“Victoria'ya” dedim.

“Hayır” dedi bir memur, “grev bölgesine gidiyorsun.”

“Biraz gezebilirim” dedim.

“Gidemezsin” dedi, Cornwallis<sup>14</sup> pozlarında.

“Niçin?”

“Sana gerekçe göstermek zorunda değilim” dedi, sanki Amerikan Devrimi hiç yapılmamışçasına, mağrur bir tavırla.

“Gerekçelerini amcama açıklamak zorundasın” dedim, “sabah olmadan sınırı geçmiş olacağım.”

“Amcan kim senin?”

“Sam Amca” dedim. “Sizi bir kez cehenneme yolladı ve bunu yine yapacak. İndir şu bariyerleri. Kanada'ya gidiyorum.”

“Kanada'ya adım bile atmayacaksın” dedi.

“Akşam olmadan, suyun bu yakasında patronun kim olduğu-

14 Bir İngiliz aristokratı olan Charles Cornwallis (1738-1805), Amerikan Bağımsızlık Savaşının ünlü sömürgeci komutanı ve yöneticisidir. –çn.

nu öğreneceksin” dedim.

Brown ile birlikte sendika merkezine döndüm ve Washington’a, Göçmen Bürosu’na, Çalışma Bürosu’na ve Dışişleri Bakanlığı’na telgraf çektik. Onlar Ottawa’daki Kanada hükümeti ile ilişkiye geçtiler. O öğleden sonra, Göçmen Bürosu’ndan bir telgraf aldım, Kanada’da istediğim her yere gidebilirdim.

Ertesi sabah gemiye bindiğimde, önceki gün konuştuğum memur kaçıp saklanmıştı. Amcamın kim olduğunu anlamıştı!

Victoria’daki toplantılarda konuştum. Ardından grev bölgesine geçtim. Treni, gaydalar çalan bir grup Kanadalı İskoç karşıladı. Cadde boyunca maden işçilerinin temsilcileri geliyordu, fakat onlar ekose etek giymemişlerdi. Onlar işçi sınıfının sembolü olan işçi tulumlarını kuşanmışlardı. O gece devasa bir toplantı düzenledim ve yeraltındaki deliklerden birkaç saatlik günışığı uğruna savaşmak için çıkmış olan bu yoksul adamlar yüreklendiler. Onlara, sınır tanımayan bir dayanışma ve birlik duygusu olan Colorado grevcilerinin dayanışmasını ilettim.

İnsanların yürekleri soğuktur. Kayıtsızdırlar. Yerin altından çıkarılan onca kömüre rağmen dünya ısınmaz. Dünya, sağlığını ve hayatlarını dünyanın karanlıklarında tehlikeye atan; ıssız yollarını aydınlatan başlıklarındaki bir parça ışıkla, karanlık ve boğucu çatlaklarda sürünen; çalışmaktan kamburlaşmış, kemikleri sızlayan, mutlulukları uyku, huzurları ölüm olan insanların yaşamları karşısında da kayıtsızdır.

Maden işçisinin yaşamını bilirim. Kirli elleriyle, sefertısından öğle yemeğini yerken, kömür tozu yığınları üzerinde onlarla birlikte oturdum. Çamaşır leğeninin başında eşleriyle dertleştim. Bir gün, bir maden işçisinin karısıyla konuşurken uzaktan bir gümbürtü duyduk. Barakanın kapısına koştu. Erkekler koşuyor ve bağırıyordu. Diğer kapılar hızla açıldı. Kadınlar ellerini önlüklerine kurularak dışarı fırladılar.

Bir patlama!

Kimlerin kocası ölmüştü? Kimlerin çocukları babasız kalmış-

tı?

İşletme müdürünün ilk haykırışı ise, “Tanrım, ne kadar çok katır ölmüş!” idi.

Ölenler toprağın altından çıkarılıp yere yatırıldı. Ölenlerden daha fazla adam, onların yerine geçmek için geldi. Fakat yeni katırlar satın alınmalıydı. Onların şirkete bir maliyeti vardı. Oysa insan yaşamı ucuzdu, katırlarınkinden çok daha ucuz.

119 adam çıkarılıp yere yatırıldı. Lambalarındaki ışık sönmüştü. Gözlerindeki ışık kaybolmuştu. Fakat onların ölümü, beraberrinde, bir gaz kaçağı ya da yangın anında insana kaçma imkânı sağlayan çift-baca sistemini getirdi.

Maden işçilerine hayat, ölümlerinden gelir; ve ölüm de yaşamlarından.

Ocak 1915’te, bir dizi başka sendikacıyla birlikte, John D. Rockefeller Jr.’ın ofisine davet edildim. Ona Colorado’daki uşaklarının yaptıklarını anlatmak istediğimden, memnuniyetle gittim. Zenginliğinin ardında korkunç koşulların yattığının açığa çıkması, onu bazı tedbirler almaya mecbur bırakmıştı. Sendikayı asla kabul etmeyecekti. Bu onun diniydi. Buna karşılık, işçilerin, her bir madenden, Denver’daki yöneticilerle görüşecek ve ortaya çıkabilecek herhangi bir şikâyeti iletecek birer temsilci seçebilmelerini sağlayan bir teklifte bulundu.

Bu nedenle, Birleşik Maden İşçileri Sendikası başkan yardımcısı Frank J. Hayes, James Lord, Edward Doyle ve ben, Rockefeller’ın ofisine gittik. Colorado’daki koşullar hakkındaki resitalimizi dinledi ve hiçbir şey demedi.

Ona, endüstriyel anlaşmazlıkları çözmek için öne sürdüğü planın işlemeyeceğini, bunun hile ve sahtekârlık olduğunu söyledim. Maden işçisinin temsilcisinin ardında hiçbir örgütlenme olmadığını, işçilerin herhangi bir haklı istemi dayatmakta güçsüz olduklarından; talepleri kabul edildiğinde ya da şikâyetleri giderildiğinde bile bunun hâlâ şirketin keyfine bağlı olduğundan söz ettim. Rockefeller’ın planının maden işçilerine bir dayanış-

ma sandığı kurma hakkı vermediğini, bu yüzden işçilerin hakları uğruna grev yaptıklarında bir hafta içinde tamamen aç kalabileceklerini dile getirdim. Planın işçilere, tüm yaşamlarını verdikleri işin yönetiminde hiçbir söz hakkı tanımadığını söyledim.

John Rockefeller kibar bir gençti, ama binlerce insana hükmeden sessiz hükümetin bulunduğu ofisten çıktığımızda, onun işçi sınıfının özelemlerini anlamasının imkânsızlığını hissediyorduk. İşçi sınıfına, bir canlı türünün diğerine, bir taşın buğdaya olduğu denli yabancıydı.

New York'a madenci aileleri için para toplamak üzere gelmiştim. İşbaşı yapmış olsalar da durumları perişandı. Kadınların ve çocukların elbiseleri perişandı, karınları açtı. Cooper Vakfı'ndaki toplantıda büyük bir kitleye hitâp ettim. Beni on dakika boyunca alkışlamalarından sonra, dinleyicilere alkışlamanın kolay olduğunu söyledim. Güvenli kenar bölgedekilerin her zaman alkışladıklarını...

“Maden işçileri kaybetti” dedim, “çünkü ellerinde sadece anayasa vardı. Diğer tarafinsa süngüleri vardı. Sonunda daima süngüler kazanır.”

Onlara Walsenberg'li teğmen Howert'ın, beni hapisaneyeye götürürken koluna girmemi teklif edişini anlattım. “Hanımefendi” demişti, “koluma girmek ister misiniz?”

“Ben hanımefendi değilim” demiştim. “Jones Ana'yım. Hükümet canımı alamaz, sen de kolumu alamazsın, fakat bavulumu alabilirsin.”

Dinleyicilere, Küçük John Rockefeller'a bir mektup yolladığımı ve madenlerdeki koşulları anlatığımı söyledim. İyi bir genç olduğunu ve İncil'i okuduğunu duymuş, şansımı denemeyi düşünmüştüm. Mektup, zarfın ortasındaki “Geri Çevrildi” damgasıyla geri gelmişti.

“Hoş” dedim, “Birleşik Devletler Başkanı'nı dinlemek istemediğinde temsilcisi senatör Foster aracılığıyla yalan söyleyen birinin yaşlı bir kadını dinleyeceğini nasıl umabilirdim ki?”



500 kadın, bir akşam yemeği düzenledi ve konuşma yapmamı rica etti. Bu kadınların çoğu, kadınlara oy hakkı için deli divane oluyorlardı. Tanrı'nın krallığının, kadınlara oy hakkı verilmesiyle geleceğini sanıyorlardı.

“İfade özgürlüğünü sokaklarda savunmanız gerekiyor” dedim.

“Nasıl yapabiliriz ki” dedi tiz sesli bir kadın, “bir oyumuz bile yokken?”

“Hiçbir zaman bir oyum olmadı” dedim, “ama tüm ülkede kıyameti kopardım. Kıyameti koparmak için oya ihtiyacınız yok. Size gereken şey, sağlam ve samimi inanç, bir de ses!”

Kadınlardan biri miyavladı, “Siz bir müzmin muhalifsiniz!”

“Sınıfıma özgürlük getirecek hiçbir şeye muhalif değilim” dedim. “Fakat kadınlara oy hakkı için samimiyetle çalışan siz kadınlara karşı açık sözlü olacağım. Colorado’lu kadınlar iki kuşaktır oy hakkına sahip, fakat Colorado’da emekçi kadın ve erkekler kölelik altında yaşamaktadır. Devlet [Eyalet], Colorado Iron and Fuel Company’nin [Colorado Demir ve Yakıt Şirketi] ve onun yan iştiraklerinin kölesidir. Maden sahiplerinin bir toplantısında bulunmuş bir adam anlatmıştı, madenlerde sorun çıktığında, bir işletmeci, bazı kadınlar sağda solda madencilerin lehine seslerini yükselttikleri için, kadınların oy hakkını ellerinden almak gerektiğini savunmuş. Bir diğer işletmeci, ‘Allah aşkına!’ diye haykıarak ayağa fırlamış, ‘Ne diyorsunuz siz! Kadınların oy hakkı olmasaydı işçiler bizi çoktan dize getirmiş olurdu.’”

Kadınların bazılarının dehşetten soluğu kesilmişti. Birkaçı salону terk etti. Kadınlara, kadın ya da erkek haklarına değil insan haklarına inandığımı söyledim. “Ne için savaşırsanız savaşın” dedim, “ama bunu hanımefendice yapmayın. Tanrı kadını yarattı. Rockefeller hırsızlar çetesi ise hanımı yarattı. Colorado’daki şiddetli savaşta, 16 ay boyunca tam anlamıyla savaştım. Paralı askerlerin karşısına çıktım, ama, bir oy hakkı olmayan ve bir yaka iğnesinden başka bir şeyi de olmayan bu yaşlı bir kadın onlara korku verdi.

“Örgütlü işçi sınıfı, kendi kadınlarını, işkolları temelinde örgütlemelidir. Politika sanayinin uşağıdır sadece. Plütokratlar kendi kadınlarını örgütlemişlerdir. Onları, oy hakkı, içki yasağı ve hayır işleriyle oyalarlar.”

## Bölüm 23 - Batı Virginia'da Bir Açık Cezaevi

Temmuz 1919'da, Batı Virginia Kanawha'daki Sissonville Açık Cezaevi'nde hüküm süren acımasız koşullar dikkatimi çekti. Ortaçağ yöntemleri bu bölgeye yabancı şeyler değildi. Oradaki kömür kamplarında, serflik ve kölelik hüküm sürüyordu. En vahşî köleciliği ise bu açık cezaevinde gördüm.

Eyalet ve ülke yöneticileri Bolşevizmin tehlikelerinden ciyak ciyak şikâyet ediyorlar, ama binlerce Bolşeviği doğuracak bir sisteme göz yumuyor ve destekliyorlardı. İkiyüzlü adamlar sürüsü, sözümona tehlikeli "kızılılar"ı durdurmak, gerçekteyse emeğin sömürücülerinin çıkarlarını korumak için, bir zabıta/polis örgütü yaratmışlardı. Sermaye çevreleri ve onların uşağı bölge ve eyalet yöneticileri, işçilerin, ekmek talep eden sakin ve cılız sesini bastırmak için, yasa, düzen ve Amerikan değerleri hakkında uluyup yaygara koparıyordu.

Sendika örgütçüleri Mooney ve Snyder ile birlikte, mahkûmların bir bölge karayolu yapımında çalışmakta oldukları Kanawha açık cezaevine gittim. Kavurucu bir sıcak vardı.

Yaklaşık kırk adam kazma kürek sallıyordu; aralarında kır saçlı yaşlılar vardı, bazıları çok gençti, bazıları hastaydı ve hepsi bedenen ve ruhen çökmüştü. Daha genç olan bazıları zincire vu-

rumuştu. Yürürken ve çalışırken, ağır bir demir topu ve zinciri sürüklemek zorundaydılar. Geride kalırlarsa, bir karayolu yetkilisi onları dürtüyordu. Adam beli bükülmüş mahkûmların üzerindeki güneş kadar acımasızdı.

Bu adamlar, mahkemelerde, küçük suçlar için verilen hafif cezalar almışlardı, fakat bu karayolu yetkilisi, en küçük bir kuralın ihlali gerekçesiyle cezaları uzatabiliyordu. Yarım litre likör bulundurmaktan 30 gün ceza almış olan bazı adamlar, 1 yıldır cezaevindeydi. Başka birisi bana dedi ki, hasta birine biraz viski götürüyormuş. Tutuklanmış, 60 gün ve 100 dolar cezaya çarptırılmış. Para cezasını ödeyemeyince açık cezaevinde 5 aya mahkûm edilmiş, çektiği cehennem azabı nedeniyle kaçmaya kalkışmış. Yakalanmış ve 4 ay daha ceza almış.

Gece olunca, bu perişan topluluk, berbat yatakhanelerine sokuldular. Orada, adamların bazıları için demir kafesler vardı. Ve üstlerinde sadece ince kumaş bir şilte olan demir ranzalar. Altı mahkûm bu kafeslere tıklıymıştı. İçerisi çok pis kokuyordu. Etraf haşarat doluydu.

Genç bir adam, bazısı zührevi hastalıklardan mustarip 16 zenciyle birlikte, havalandırması olmayan, hemen hemen 16'ya 20 adımlık bir hücrede kalıyordu. Kanalizasyon yoktu ve bu topluluk için tek tuvalet, altındaki fıçıyla, hücrenin tabanındaki bir delikti. Fıçı tamamen dolmadan boşaltılmıyordu. Kocaman açgözlü sinekler, hücrenin ve kafeslerin arasında burasında vızıldıyor; adamların çıplak bedenlerine yapışıp kalıyorlardı.

Hastalar için ne bakım ne de ilaç vardı. Sağlıklılar, hastalardan korunmuyordu. Bu perişan sahihsizler ordusundan hiç kimse, karayolu denetçilerinin zalimliğine karşı herhangi bir korunmaya sahip değildi. Bir mahkûm denetçiler tarafından kazma sapıyla dövülmüştü. Yaraları tedavi edilmemişti. Bir diğeri, avukatıyla görüştürülmemişti.

Onların içinde bulunduğu koşulları vâliye anlatmanın işe yaramayacağını biliyordum. Biliyordum ki, ne umursayacak ne de

ilgilenecekti. Seçim zamanı değildi.

O akşam Charleston'dan trene bindim ve doğruca Washington'a gittim. Sabah, Adalet Bakanlığı'ndaydım. Sissonville açık cezaevinde gördüklerimi; pis kokulu, hastalık kaynağı hücreleri, mahkûmlara yemek diye verilen artıkları, zalim muameleyi Adalet Bakanı'na anlattım. Orada federal mahkûm bulunup bulunmadığını soruşturmasını rica ettim. Hemen bir soruşturma yapacağına söz verdi. Yaptı da. Bu çetenin elinde elbette federal mahkûm yoktu, fakat soruşturma onları fazlasıyla korkuttu. Federal görevlilerin oraya gittiğinin ertesi günü yasadışı olarak orada tutulan on beş mahkûm serbest bırakıldı.

Bu beterin beteri istismarlar, en azından, bir süre için giderildi.

İşler ne zaman kötü gitse, şikâyetlerimi genellikle ulusal hükûmete taşıdım. Çözüm üretmek için, bunu yapmaktan gocunmam.

Demir parmaklıkların ve şiddete başvurmanın, suçlara çözüm olabildiğine inanmıyorum. Ve kesinlikle hissediyorum ki, bizim büyük aydınlık ülkemizde, ortaçağa ve onun suçlulara uyguladığı işkence biçimlerine dönmemiz için hiçbir sebep yoktur.

## Bölüm 24 - 1919 Çelik Grevi

Savaş sırasında işçi sınıfı bir kıymeti harbiyesi olduğuna inanırdı. Amerikan İşçi Federasyonu Başkanı Gompers, örgütlü işçiler namına bakır, kereste ve kömür patronlarıyla görüşmeler yaptı. Baştan aşağı tüm ülkedeki işçiler “demokrasi” sözcüğünü duydular. Onlardan, demokrasi için çalışmaları, ücretlerini ve yaşamlarını onun için feda etmeleri istendi. Onlara, emeklerinin, paralarının ve bedenlerinin, zorbalığa ve otokrasiye karşı siper oluşturduğu söylendi.

Buna inanarak, 300 bin çelik işçisi, Amerikan Çelik Şirketi Başkanı Kayzer Gary’ye karşı topluca ayağa kalktı. Köleler, çarlarından, 12 saatlik işgününe son verilmesini, büyük savaşta elde edilen kârların dev somunundan kendilerine de bir kırıntı verilmesini ve örgütlenme hakkının tanınmasını istediler.

Çar Gary, işçilerini, zorbaların geleneksel tutumuyla karşıladı. O, işçileri, Çar Nikolay’ın köylüler kendisine dilekçe verdiği gibi kurşunlatıp öldüremedi. Fakat jandarmayı göreve çağırды. Biri işçilerin gırtlığına, diğeri de onların ve çocuklarının midesine yumulsun diye, iki sadık generalini, korku ve açlığı, göreve çağırды. Çelik grevi örgütlenmeye başladığında, Amerikan Çatı İşçileri Başkanı Jay G. Brown ile Seattle’daydım.

“Doğuya gidip kölelerin örgütlenmesine yardım etmeliyiz” dedim Brown’a.

“Bizi hapse atarlar Ana!” dedi.

“Olsun, onlar bizim hapishanelerimiz değil mi! Onları bizim sınıfımız inşa etti.”

Doğuya gittim. Kendini çelik işçilerinin davasına adanmış bir işçi olan Jay G. Brown da öyle yaptı.

Çelik işkolundaki grev Eylül 1919'da başladı. Patronların sözcüsü olarak Gary, işçileriyle herhangi bir biçimde görüşmeyi reddetti. O, İsa Efendimizin bir ahırın yemliğinde doğduğu Kutsal Toprakları ziyaret ederken, Pennsylvania'daki Beytullahim'de bütün gün, bütün gece, 12 uzun saat boyunca kavurucu fırınların karşısında çalışan binlerce işçinin onun için ne önemi olabilirdi!

Hemen hemen bütün Monongahela Nehri bölgesini dolaştım. İşçilerin grevde olduğu yerlerin çoğunda toplantılar yasaklanmıştı. Yolda bir kadına çocuğunun nasıl olduğunu sormak için dursam, bir Kazak saldırgan biçimde üzerimize doğru gelir ve hayatımızı korumak için kaçmak zorunda kalırdık. Braddock sokaklarında bir erkekle konuşacak olsam, kanunsuz toplantı yapmaktan tutuklanırdık.

Pennsylvania'nın Sharon ve Farrell şehirlerinde, yalaka yöneticiler her türlü toplantıyı yasaklamıştı. Binlerce işçi, Çelik Şirketi'nin anayasasının değil, Birleşik Devletler Anayasası'nın hüküm sürdüğü Ohio'ya yürüdü.

Bir Polonyalıya nereye gittiğini sordum. O sırada karısını ziyarete gitmiştim, yanımda yeni bebeği için birazcık sütle beraber. Kocasını, muslukta en iyi gömleğini yıkıyordu.

"Nereye mi gidiyorum? Yarın Amerika'ya gidiyorum" dedi, Ohio'ya yürüyeceğini ima ederek.

Sık sık grevcilerle konuşuyordum. Birçoğu yabancı göçmendi, fakat ne dediğimi anlıyorlardı. Onlara şöyle dedim: "Pennsylvania'nın Kayzer Gary'ye mi yoksa Sam Amca'ya mı ait olduğunu görmeliyiz. Eğer Gary onu ele geçirmişse, ondan alıp Sam Amca'ya geri vermeliyiz. Biz hazır olduğumuzda, bütün haydutları korkutabilir, aç bırakabilir ve alt edebiliriz. Oğullarınız Avrupa'ya gitti. Onlara Kayzer'i temizleyin dendi. Onlar da bunu yaptılar. Şimdi siz ve oğullarınız kendi ülkenizdeki kayzerleri temizleyeceksiniz. Bunu, kopuk bir bacak, kesik bir kol ve kör olan gözlerle

yapmak gerekse bile.

“Siz aklıktan kıvranırken ve onların fırınlarına kömür yetiştirmeye çalışmaktan 40 yaşında ihtiyarlarken, Kayzerlerimiz geç vakte kadar oturup 75 sentlik purolar içerler ve kısa pantolonlu uşakları onlara şampanyalar taşır. Onlar ziyafetteyken siz kemerlerinizi sıkıyorsunuz. Kayzerlerimizin mideleri, üç kilometre uzunluğunda ve üç kilometre genişliğinde, ve siz onları doyuruyorsunuz. Kayzerlerimizin mideleri, kalpleri ve ‘zavallı Belçikalılar’ için döktükleri gözyaşları çelikten.”

“Eğer Gary, günde 12 saat çalışmak istiyorsa, bırakın lânet olası fabrikalarına girsin ve çalışsın. Biz, kendimize ayıracak biraz zaman, müzik için zaman, oyun alanları, doğru dürüst bir ev, kitaplar ve yaşamı güzelleştiren şeyler istiyoruz.”

Homestead kasabasında konuşuyordum. Bir grup sendikacı, benimle birlikte bir arabanın içindeydi. Tek kelime edilir edilmez konuşmacı çelik patronlarının şerifleri tarafından hemen tutuklandı. Konuşmak için ayağa fırladım. Bir polis beni tuttu.

“Tutuklusun!” dedi.

Hapse atıldık. Hapishanenin dışında büyük bir kalabalık toplandı. Öfkeli konuşmalar yapılıyordu. Gardiyan korkuya kapıldı. Dışarıda bir linç olabileceğini düşündü ve linç edilecek olanın kim olduğunu da tahmin etti. Gardiyanla görüşmek için, belediye başkanı da hapishanedeydi ve o da ürktü. Pencereden dışarı baktı ve çevrede dolanan yüzlerce maden işçisini gördü, onların homurtularını işitti.

Gardiyan, Brown’ın yanına gitti ve ne yapması gerektiğini sor-du.

“Niçin Jones Ana’nın çıkıp onlara seslenmesine izin vermiyorsunuz” dedi Brown. “O ne söylerse yaparlar.”

O zaman gardiyan geldi ve dışarıdaki çocuklarla konuşmamı ve onlara evlerine gitmelerini söylememi rica etti.

Hapishanenin dışına çıktım ve bizimkilere, kısa sürede kefaletle serbest kalacağımı ve bu nedenle şimdi evlerine gitmelerini



ve hiçbir sorun çıkarmamalarını söyledim. Onları keyfimin yerinde olduğuna ikna ettim ve kısa sürede dağıldılar.

Ertesi sabah Pittsburg'da mahkemeye çıkacağımız bildirildi. Huysuz ihtiyar bir yargıç, bana sokaklarda konuşma yapmak için izin alıp almadığımı sordu.

“Evet, beyefendi” dedim. “İznim var.”

“Kim verdi?” diye gürledi.

“Patrick Henry; Thomas Jefferson; John Adams!” dedim.

Bize Özgürlükler Bildirgesi'ni armağan eden bu yurtseverleri anmak, bu ihtiyar çelik yargıcını öfkelenirdi. Hepimize ağır para cezası verdi.

Grev boyunca sık sık tutuklandım. Tüm liderler gibi. Bunu bekliyorduk. Pittsburg'a gittiğimde, sendika genel merkezinde John Fitzpatrick ve William Foster'ı bulup bulmayacağımı kesinlikle bilmiyordum. Yüzlerce tehdit mektubu almışlardı. Silahlı adamlar tarafından takip ediliyorlardı. Hayatları sürekli tehlikeydi. Çelik şirketlerinin yüzünün gülüyor olmasına muhtaç küçük esnafın örgütü olan Yurttaşlar Birliği onları şehirden çıkarmakla tehdit etmişti. Hiçbir greve, onlardan daha fedakâr, yetenekli, adanmış insanlar tarafından öncülük edilmemiştir. Asla kendilerini düşünmediler. Sadece grevdeki insanları, Amerika'yı Amerika'ya geri vermek için grev yapan insanları düşündüler.

Yetkililer, Foster'ın bürosunda sandalye bulunmasına izin vermemişlerdi. Çünkü bu “bir toplantı” anlamına gelecekti. Burada biraraya gelen insanlar, grev hakkında bir haber almak için fısıldaşan sessiz gruplardı.

Ohio'da grev nasıl gidiyor?

Pennsylvania'da grev nasıl gidiyor?

Mesaba kırsalında grev nasıl gidiyor?

İşçiler birbirinden koparılmıştı. Ohio işçileri arasında, Pennsylvania'daki grevin bittiğini söyleyen ajanlar işbaşındaydı. Pennsylvania'da da Ohio'daki grevin bittiğini söylüyorlardı. Yasaklanmış toplantılar, sansürlenmiş mektuplar ve hiçbir iletişim aracına

izin verilmemesi yüzünden, işçiler grevlerinin seyrini öğrenemiyorlardı. O zaman da endişe yakalarına yapışıyordu.

Bir gün sendika genel merkezine iki adam geldi. Biri bileklerini gösterdi. Bozuk bir İngilizceyle, polisler tarafından kaçırılıp bir otel odasına götürüldüklerini anlattı. Adamlardan biri, bir gün boyunca yatağa kelepçelenmiş. Bilekleri şişmiş. Polisleri kendisini çözmeleri için yalvarmış. Acıdan kıvranıyormuş. Polisler gülüşler ve çalışmaya başlayıp başlamayacağını sormuşlar. Acıdan çıldırarak hale gelmiş olmasına rağmen hayır demiş. Gece, tek bir söz söylemeden, hiçbir telafi işlemi yapmadan serbest bırakmışlar.

Sendikacılar, kafaları sarılı gelirlerdi. Dayak yemiş olurlardı. Fanny Sellins'in resmi önünde bir an dururlardı. Fanny Sellins birkaç çocuğu korumak için bedenini siper etmiş ve jandarma tarafından vurulmuş bir genç kızdı. Fanny öldürülmüştü kendileri ise sadece dayak yemişti.

Şiddet öyküleri yabancı göçmenleri daima telâşlandırıyor. Anlamıyorlardı. Burası Amerika değil miydi? Amerika'ya özgür olmak için gelmemişler miydi?

Bu kölelerin mücadelesinin destanını halka aktarmayı başaramadık. Basın, çelik tanrılarının ayaklarına kapanmıştı. Yerel iletişim araçları konuşmaya cesaret edemiyordu. Korku, kiliseyi, okulları, tiyatroları ele geçirmişti. Çeliğin egemenliği mutlaklı.

Grev parasal olarak Amerikan İşçi Federasyonu tarafından desteklenmesine rağmen, halk, Çelik Tröstü'nün direktifleriyle, devrim, Bolşevizm ve grevi destekleyen Rus altınları hakkındaki günlük hikâyelerle besleniyordu.

Gary şehrinde<sup>15</sup> bir geçit törenine rastladım. Çelik Kralı'nın kendi şehrinde gösteriler yasaklanmıştı. Amerika'yı zorbalardan

---

15 1906 yılında, Amerikan Çelik Şirketi tarafından yeni fabrikaları için bir yerleşim yeri olarak kuruldu. Daha sonra, şirketin kurucu başkanı Elbert H. Gary'nin adıyla adlandırıldı.

korumak için savaştıkları Avrupadan dönmüş olan yaklaşık 200 asker yürüyordu. Onlar çelik işçisiydi. Üstlerinde solmuş üniformalar ve onları Alman bombalarından koruyan çelik miğferler vardı. Yürüyüş kolunda, kolları kopmuş, koltuk değnekli, yüzlerinde derin yaralar olan genç adamlar gördüm; onlar kahramanlardı. İşçi sınıfının ucuz pamuklu giysileri içindeki askerlik sırası gelmiş işçiler, onların arkasındaydı. Binlerce insan, Gary'nin cadelerinde ve ara sokaklarında sessizce yürüdü. Hiçbir şey demeden. Bu çocukları, Kayzer'le savaşa, okyanusun öbür yakasına yollarken söylenen savaş şarkıları olmadan. Sessiz yürüyüş. Sessiz terhis.

Ertesi gün gazeteler, Gary'de "kitlesele şiddet"e dair bir palavrayı tüm ülkeye yaydılar. Daha sonra başka bir geçit töreni gördüm. General Wood komutasındaki Amerikan askerleri Gary'ye girdiler. Süngüler, uzun menzilli tüfekler, üzerine makineli tüfekler yerleştirilmiş kamyonlar ve ağır silahlar getirmişlerdi. O günden sonra şiddet başladı. Askerler grev gözcülerini dağıttılar. Daha kötüsü, binlerce yabancı göçmenin yüreğindeki ideali, Amerika idealini yıktılar. Onların, Amerika'nın yoksul, ezilmiş insanlar için uygun bir ülke olduğuna dair hayalleri, çelikle birlikte metal fırınına gitti.

Bir çelik işçisinin karısıyla mutfakta oturuyordum. Küçük bir mutfaktı. Üç adam, masada, yağla kaplı bir masa örtüsünün üzerinde kâğıt oynuyorlardı. Atletleri ve pantolonlarıyla oturuyorlardı. Bebekler yerde emekliyordu. Başımızın üstünde ıslak çamaşırlar asılıydı.

"Ana, bu grevin en kötü yanı, erkeklerin hepsinin her zaman evde olması. Onlar için gidecek hiçbir yer yok. Dışarı çıksalar atlı polis peşlerine düşüyor. Bir başka eve ziyarete gitseler, ev basılıyor ve 'toplantı yapmaktan' tutuklanıyorlar. Merdivenlere oturmaya bile cesaret edemiyorlar. Polisler onları kovalıyor. Erkeklerin her an evde olması berbat bir durum Ana. Erkekler çalışırken, günün yarısında uyuyorlar, diğere yarısında da fabrikadalar. O zaman

çamaşırlarımı da avluya asabiliyorum. Şimdi korkuyorum. Muhafızlar bizi evden çıkmamaya zorluyor. Bizi kendi avlumuzdan kovuyorlar. Erkekler bütün gün evde ve çamaşırlar da etrafta asılı, bu çok kötü, Ana. Çocuklar da korkuyor. Muhafızlar onları eve kovalıyor. Bu her şeyi daha da kötüleştiriyor. Çocuklar ve erkeklerin hepsi evde, çamaşırlar etrafta asılı...”

Bu, çelik tiranlarının köleleriyle savaşmalarının diğer yoluydu. Onları, sınırları tepelerine çıkıncaya kadar, perişan köpek kulübelerine dolduruyor ve üst üste yığıyorlardı. Erkekler, kadınlar, bebekler, çocuklar, pişirme, yıkama, giyinme, soyunma. Bu durum kadınları korkunç yıpratıyordu.

“Ana, çıldıracaktım gibi geliyor!” diyordu kadınlar bana. “Dışarı çıkmaya korkuyorum, her şeyin üstüme yığıldığı evde kalırsam da çıldıracağım.”

“Erkekler işe dönmüyorlar mı?”

Bu soruyu sorduğunda, kadınlar yakınmayı bırakırdı. “ ... Benimki dönerse, onu öldürürüm!” Bunu derken gözlerini görmeliydiniz!

Duquesne’ye gittim. Belediye başkanı Crawford, McKeesport Sac Şirketi başkanının kardeşi, doğal olarak, grevi çelik çerçevesi bir gözlüğün içinden görüyordu. Jay Brown ve ben, grevcilere konuşma yapmamıza izin vermesi için rica ettik.

“Yani Duquesne’de konuşmak için izin istiyorsunuz, öyle mi?” derken sırtıyordu.

“Yaptığımız bu” dedim, “Amerikan vatandaşları olarak anayasal haklarımızı istiyoruz.”

Yüksek sesle güldü. “Kutsal İsa’nın kendisi bile Duquesne’de toplantı yapamaz!” dedi.

“Siz belediye başkanırken” dedim, “bundan hiç kuşku yok. Yine de, sizin gibi adamları tapınaktan nasıl kovduğunu belki hatırlarsınız.”

Yine güldü. Çelik, insana kendini güvende hissettiriyordu.

Konuştuk. Tutuklandık ve cezaevine atıldık. Hücremdeyken,

içlerinde şehir yöneticileri ve rahiplerin olduğu bir grup saygın vatandaş beni görmeye geldi.

“Jones Ana” dediler, “olağanüstü yeteneklerini ve insanlar hakkındaki tecrübeni niçin kışkırtıcılıktan daha iyi ve üstün şeyler için kullanmıyorsun?”

“Bir zamanlar” dedim, “büyük yetenekleri ve insanlar hakkında bilgisi olan bir adam vardı ve insanları köleleştirmeye çalışan, onlara zulmeden güçlü bir devlete karşı kışkırtıcılık yaptı. İnsanlar özgür olabilsin diye, bu devleti kurdu. O, centilmen bir kışkırtıcıydı!”

“George Washington’ı mı ima ediyorsunuz?” dedi topluluktan biri.

“Öyle” dedim. “Ve bir zamanlar, Tanrı vergisi duyarlı bir yüreğe sahip bir adam vardı ve güçlülere karşı, sermayeye karşı, siyahların özgürlüğü için kışkırtıcılık yaptı. Köleliğe karşı kışkırtıcılık yaptı.

“Abraham Lincoln’den mi söz ediyorsunuz?” dedi, başka birinin omuzu üzerinden beni gözetleyen küçük bir adam.

“Evet” dedim.

“Ve bir zamanlar, insanlar arasında, yoksullar, horgörülenler ve aşağılananlar arasında dolaşan bir adam vardı, Romalı güç sahiplerine karşı kışkırtıcılık yaptı; yerel arpalıkların peşindeki dalkavuk Yahudilere karşı kışkırtıcılık yaptı; Tanrı’nın Krallığı için kışkırtıcılık yaptı.”

“Kutsal İsa’dan mı söz ediyorsunuz?” dedi bir rahip.

“Evet” dedim. “Yüzyıllar önce çarمیha çivilediğiniz kışkırtıcı. Çelik havzasında onun adının bilindiğini bilmiyordum!”

Hiçbiri hiçbir şey söylemedi ve çekip gittiler.

Monessen’de, bir kadının hıçkırığa hıçkırığa ağladığını duyduğum bir eve yöneldim. “Benim adamı götürdüler ve nereye götürdüklerini bilmiyorum!” Hıçkırıklarla ağlayan iki küçük çocuk, kadının çizgili pamukludan önlüğüne yapışmışlardı.

“Onu sana bulacağım. Bana olanları anlat.”

“Dün iki adam gelmek. Onlar kapıyı açmak, vurmamak. Onlar baskın yapmak. Onlar söylemek ‘Kocan Rusya’ya geri dönmek. O büyük Bolşevik!’ Ben söylemek ‘Siz kim?’ Onlar demek, ‘Biz Birleşik Devletler büyük hükümet. Büyük dedektif!’

“Onlar her şeyi açmak. Bavulları açmak. Her şeyi yere atmak. Onlar eski ülkeden her şeyi almak. Onlar söylemek, kocam asla geri dönmek. Onlar söylemek, belki en önce onu asmak.”

“Onu asmayacaklar. Kocan Bolşevik mi?”

“Hayır. O, Amerika’da diyorsunuz siz, Hunkie [Macar]. Onun arkadaşı var. Arkadaş çok iyi. Arkadaş gelip onu görmek çok zaman. Kâğıt oynamak. Konuşmak kahrolası patron hakkında. Konuşmak kahrolası iş hakkında. Konuşmak sadece kahrolası şeyler hakkında. Bu arkadaş demek, ‘Siz seversiniz Rusya daha çok. İşçiler şimdi ülkesi var.’

“Kocam söylemek, ‘Elbette Rusya’yı severim. Rusya iyi. İşçiler belki orada şansı var.’

“Bu arkadaş söylemek, ‘Sen çay sever?’”

“Benim adam demek, ‘Elbette severim!’

“Onlar birlikte yürümek gitmek. Benim adam eve dönmek. Bütün gece geçti. Ertesi gün yüksek detektif gelmek. Onlar söylemek benim adam Bolşevik. Onun arkadaş söylemek böyle.”

“Cezaevine baktın mı?”

“Evet, onlar söylemek o orada değil. Onlar söylemek o Rusya gitmiş olmak.

“Şu 5 doları al” dedim. “Sen şimdi şu ufaklıklarla ilgilen, ben sana kocanı bulacağım.”

Adam cezaevindeydi. Onu buldum. Çelik Şirketi’nin özel ajanlarıyla işbirliği yapan Birleşik Devletler Gizli Servisi’nin elemanları tarafından tutuklanmış. Aşırı fikirlere sahip olmak suçlamasıyla tutuklanmış çok sayıda işçi cezaevindeydi. Aşırı fikirlere sahip olmak ve hatta, daha kısa bir işgünü, daha iyi bir ücret, örgütlenme hakkı gibi ılımlı taleplerde bulunmak, silahlarla, cezavleleriyle ve işkenceyle cezalandırıldı!

O ve onlarca işçi daha sonra serbest bırakıldı. Çünkü aleyhlerinde hiçbir kanıt yoktu.

Monessen’de, insanların evlerine, sendikalarına, yüreklerine, hesapsız kitapsız düşüncelerine sızan, ispiyonlayan ve ihanet eden 500 “köstebek” işbaşındaydı. 500 Yehuda İşkaryot, bir avuç gümüş dolar için işçilere ihanet ediyordu.

İşçi sınıfı bu gibi haşaratlarla mücadele etmelidir. Aksi halde, çelik kralları, işçilere geçinebilecekleri bir ücret, özgür insanlar olarak yaşamalarına yetecek bir ücret vermek yerine, bu parazitlere yüzbinlerce dolar ödemeyi tercih edecektir.

Mingoda konuşuyordum. Büyük bir kalabalık vardı. Çoğu yabancı göçmenlerdi, fakat konuşmacıları dinleyerek, İngilizce sözcükleri yüreklerindeki duygulara uydurmaya çalışarak, saatlerce ayakta duracaklardı. Sabırlı yüzleri bana dönüktü. Cüruf, çelik fabrikalarının pudralanmış incecik tozu, ağızlarının etrafındaki çizgilere, alınlarındaki izlere dolmuştu. Çeliğin damgası onların üzerine silinmeyecek bir biçimde vurulmuştu. Onlar çeliğe aittiler, sahipleri tarafından çayırlardaki sığırlar gibi damgalanmışlardı.

Onlara dedim ki: “Çelik hisseleri yükseldi. Çelik kârları çok büyük. Çelik hisseleri insanları bir gecede zengin ediyor. Savaş, sizin çarpıştığınız savaş, çelik lordlarını eski Roma imparatorlarından daha zengin etti. Ve onların kârları, sadece çelikten değil, sayısız yanıklarıyla sizin bedenlerinizden doğuyor; onların kârları, sizin erken yaşlanmanızdır, şişmiş ayaklarınızdır, yorulmuş kaslarınızdır. Gary ve çetesi, kemiklerini ısıtmak için Florida’ya gidebilsinler diye, siz sıcak kışlık elbiselerden yoksun dışarı çıkarsınız. Günün 12 saati erimiş çeliği karıştırırsınız. Bu Kırk Haramilerin çocukları Fransızca ve dans dersleri alır ve tırnaklarına manikür yaptırırken, sizin çocuklarınız çamur birikintilerinin pisliği içinde oynar.”

Kürsüden aşağı daha bir adım atmıştım ki, salonun bir kısmında kaynaşan bir topluluk gördüm. Bir kişi broşür dağıtmaya

ve bir sendikacı da onu engellemeye çalışıyordu. Sendikacının, “Hayır bayım, tamam ama bunu burada yapamazsınız! Bizi neyin içine çekmek istiyorsunuz!” dediğini işittim.

Elinde bildiriler olan adam, onları dağıtmakta ısrar etti. Sorunun olduğu yere doğru, ite kaka ilerledim.

“Delikanlı” dedim, “şu bildirilerden birine bakabilir miyim?”

“Rusya hakkında, Ana” dedi sendikacı, “ve biliyorsun bunu kaldıramayız.”

Bir bildiri aldım. Bildiri, hükümeti, yüzbinlerce kadın ve çocuğun yemeğe hasret olduğu, binlerce insanın ilaç ve tıbbi malzeme yokluğundan öldüğü Rusya’ya uygulanan ablukanın kaldırılması için herkesi yardıma çağırıyordu.

Sendikacıya sordum: “Bu bildiride ne sorun var?”

“Hiçbir sorun yok Ana, sadece, onların dağıtılmasına izin verirse, grevin Rusya’dan yönlendirildiği yalanı yayılacaktır. Biz meseleleri birbirine karıştırmamalıyız. Bu kaçak heriflerin dağıtım yapması beni korkutuyor.”

“Kadın ve çocuklar kuşatılmış ve çok aç! Erkek, kadın ve çocuklar tıbbi malzeme yokluğundan ölüyor!” Bu grev, nerede yaşanıyor olursa olsun, acılara kulak tıkayarak zafere ulaşamaz. Korkulacak sadece bir tek şey vardır, o da insan olmamak.

Özgürlük mücadelesi sürdü. Devasa engellere rağmen sürdü. Karşılarında Çelik Şirketi vardı. Devlet de karşılındaydı, ta Washington’daki devletten çelik köyündeki küçük görevliye kadar. İşçilerin saflarında da anlaşmazlık vardı. Hırs ve önyargı, kendi rollerini oynamışlardı.

İnsan bedeni, sıcak, yumuşak ve yaralanabilirdir, çeliğe karşı savunmasızdır; oysa çelik, sönmüş yıldızlar kadar soğuktur, ölümden daha serttir ve acı duymaz. Süngüler, silahlar, raylar, saavaş gemileri, bomba ve kurşunlar çelikten yapılmıştır. Sadece bebekler etten yapılmıştır. Daha çok bebek büyür ve çelikte çalışır; kendilerini süngülerin üzerine fırlatmak, çeliğin sertleştirilmiş direncini tatmak için.



Grev kırıldı. Askerî birliklerin korumasında getirilen grev kırıcılar tarafından kırıldı. İnsanların mücadelelerinin sonucuna ilişkin inancının kırılmasıyla kırıldı. İnsanların kalplerinin kırılmasıyla kırıldı. Basın tarafından, devlet tarafından kırıldı. Yüz küsur günde, grev paramparça oldu.

Köleler, fırınlara, fabrikalara, sığağa, uğultuya, uzun çalışma saatlerine, kısaca köleliğe geri döndüler.

İşçiler, sendika genel merkezinde ağlıyordu. Onlarla ağladım. Genç bir adam ellerini omuzlarına koydu.

“Ana” dedi hıçkırarak. “Bitti.”

Fabrikaların oradan, kırmızı göz alıcı bir ışık gökyüzünü aydınlatıyordu. Bana cehennemi düşündürdü.

“Bitmedi evlât” dedim. “Şu ilerdeki cehennem ateşlerininkinden daha güçlü bir ışık vardır. İnsanların kalbinde yanan özgürlük ateşinin ak ışığı!”

Erkekler, despot Gary'nin şartlarını kabul ederek; onları yıpratıp, kırıkta ihtiyarlatan; orta yaşlarının başında onları hurda yığınına, cürufuruların yanına fırlatıp atan; onları sadece uyuyan ve çalışan, çalışan ve uyuyan vahşilere dönüştüren çalışma saatlerini kabul ederek, yorgun argın yürüyüp fabrikalara döndüler. Onların fabrikalara yürüyen ayaklarının sesi, bir cenaze kafilesinin sesiydi, ve taşıdıkları cenaze kendi benliklerinin bir parçasıydı. Umutlarıydı.

Gary ve çetesi, zaferi, ziyafetler ve eğlencelerle kutladı. Asgari ücretin altında yaşayan üç yüz bin işçi ise acının ekmeğini yedi.

Gary şehrinde söylediğim gibi; tıpkı bu grevi başlattıkları gibi, gelecek Amerikan Devrimini başlatacak olanlar da, bu lânet olası hırsızlar çetesi ve onların politikacı hırsızlar takımındadır. Elli bin Amerikalı genç, dünya daha demokratik olabilsin diye Avrupa'nın savaş meydanlarında öldü. Onların arkadaşları eve döndüler ve Kayzer'in rüyasında bile göremeyeceği bir otokrasie karşı çıkan işçi sınıfına karşı savaştılar. Bu aynı askerler çelik işçilerine yardım etselerdi, Gary, Morgan ve çetesini cehenneme

postalardık. Bütün dünya tarihi, bundan daha acımasız ve vahşî zamanlar görmemiştir. Şayet bu koşulları değiştiremezsek bu ülke yok olacaktır.

İsa'nın kendisi bunlara karşı ajitasyon yapardı. İşçilere diz çöküp Tanrının buyruğuna uymalarını söyleyen plütokratlara ve ikiyüzlülere karşı ajitasyon yapardı. Marangozun oğlu İsa işçilere ayağa kalkmalarını ve dünyada doğruluk ve adalet için savaşmalarını söylerdi.

## Bölüm 25 - Mücadele ve Yenilgi: Mücadele ve Zafer

Çelik grevi bitmişti. Yani işçiler işe dönmek zorunda bırakılmışlardı. Davut sadece İncil masallarında dev Golyat'ı yenebilir. Fakat çelik işçilerinin yüreklerindeki grev bitmemişti.

Demirhanelere, dev kazanlara, ocaklara, ateş ve dumana “eller” geri dönmüştü. Fakat işçilerin yürekleri ve akılları, yüksek parmaklıkların, işçileri hapseden ama adaleti içeri sokmayan parmaklıkların dışındaydı.

Grev bitmedi. Adaletsizlik, insanların yüreğinde, çelik kazanlarındaki çeliğin kaynadığı gibi kaynıyordu, taşmaya hazır, akkor halinde, zamanı gelince.

Bu sırada Kansas'ta, sermayedarlara yaranmaya çalışan yasa koyucular, yasalar yapmakla meşguldüler. İşçilerin eski zamanların serfleri gibi yaşamasını ve işten ayrıldıklarında ya da grev yaptıklarında cezalandırılmalarını istiyorlardı. Vâli Allen bu kölelik yarasını onayladı. Yasa, süslü bir adla anıldı ve şirin gösterildi. İşçilere grevi yasakladı. Grev yapmayı cezalandırılması gereken bir suç haline getirdi.

Bir kömür grevi yaklaşıyordu. Vâli Allen, işçiler adaletten mahrum kalsa bile Kansas kömürden mahrum kalmamalıdır dedi. Kömür, onu çıkaranlardan daha önemliydi. Kömür işletme-

cileri de öyle diyorlardı.

Tüm Kansas'ta, daha iyi koşullar için, savaşın yol açtığı yüksek hayat pahalılığına denk düşecek daha yeterli ücretler için, daha doğrusu ne için olursa olsun grev yapmak yasaklandı, grev çağrısı yapanlar cezaevine girecekti.

Birleşik Maden İşçileri sendikasının bölge başkanı Howat, işçilerde köleliklerine karşı bir duyarlılık yaratmak için beni çağırdı. Endüstriyel Kölelik Yasası hakkında konuşmalar yaparak, bunun grev haklarının yasayla ellerinden alınması demek olduğunu işçilere anlata anlata dolaştım.

Başkan Howat, sendika üyeleri tarafından oylanıp kabul edilmiş bir grev çağrısında bulundu ve grev çağrısı yapmakla suçlanıp hapse mahkûm edildi. Çünkü yasaya karşı gelmiş, bir isyan çağrısında bulunmuştu.

1922 yılının başında, Birleşik Maden İşçileri sendikasının kongresi toplandı. Ben de katıldım. Ücretler ve sözleşmelerle ilgili sorunlar tartışıldı. Önde gelen taşkömürü havzalarındaki işletmeciler ve sendika görevlileri, yargıç Anderson tarafından, bir anlaşma yapmaktan men edilmişlerdi. Sermayedarlar için, işçiler toprağı kazıp kömür çıkarır; yargıçlar da, kararlar ve mahkeme emirleri. Fakat yargıçlar daha iyi ücretler alırlar.

İşletmeciler sözleşmeleri imzalamazsa kongrenin 1 Nisanda grev çağrısında mı bulunacağı yoksa bunu tabanın oyuna mı sunacağı konusu kurulun önündeydi.

Howat ve arkadaşları, kongrenin hemen bir grev tarihi –Nisanın ilk günleri– kararlaştırmasını istediler. Genel başkan Lewis tarafından önderlik edilen muhafazakârlar ise, bizzat maden işçilerinin bu konuda oy kullanmasını talep ettiler.

Herkes bağırıp çağırıyor, zıplıyor ve konuşmak için feryat ediyordu. Binlerce işçinin kaderini elinde tutan akıllı insanlar gibi davranacaklarına, deliler gibi gürültü yapıyorlardı.

Howat ile aynı tarafta olsam da, Genel Başkan'a uymak gerektiğini hissetmiştim. Ayağı kalktım ve kendime yol açarak kürsüye

ilerledim. İnsanların susması için bir süre kürsüde bekledim. Susular. Ortalık tamamen yatıştı. Dedim ki:

“Gençler, canavarlar gibi bağırmayı bırakın, adam gibi oturun ve iş yapın. Zaman harcıyorsunuz; boş zamanınızı karılarınız ve çocuklarınız için harcamalısınız. Kendinizden utanın. Şamatayı kesin.”

“Birisi bağırdı: “Konuş!”

“Zaman benim konuşacağım zaman değil” dedim. “Sizin eyleme geçeceğiniz zaman. Başkana güvenin. Başaramazsa, sizinle birlikte sokağa çıkarız ve tüm ülkede kıyameti koparırız.”

O andan itibaren kongre işe koyuldu ve oylama yaparak, grev hakkında karar vermeyi fedakârlık yapacak olanlara, tabana bırakmayı kararlaştırdı.

İşletmeciler, daha önce yaptıkları yeminli anlaşmayı bozup, maden işçileriyle görüşmeyi reddettiler. Grevden başka yapacak bir şey kalmamıştı. Taban, grev kararı aldı.

Kansas'ta, yasaya karşı işçiler yine de greve çıktılar. Vâli Allen onlara, tıpkı eski zaman kölelerine pamuk tarlalarına geri dönme emri veriyormuş gibi, işlerine geri dönmelerini emretti. İşçiler bunu bir kere daha reddettiler. Kardeşlerini yüzüstü bırakmayı ve grev kırıcı durumuna düşmeyi reddettiler. Vâli, yumuşak başlı adamları, şakşakçı üniversiteli gençleri, uyuşturucu satıcılarını, cenaze levazımatçılarını, emekli askerleri ve fırsat bekleyen işsiz denizcileri yardıma çağırdı ve kömürü bunlar kazıp çıkardı. Bu onlar için bir eğlenceydi. Bir günlük bir piknik. Onlar bu işi, bütün bir ömrün yeraltında harcanacağı bir iş değil, sadece kısa süreli bir iş olduğu için, kılları bile kıpırdamadan ve vicdanları sızlamaksızın kabul edebildiler. Küreklerini ve lambalarını oğullarına miras bırakmayacaklarına göre, arkadan gelecek olanların gözünde azıcık daha iyi olan bu işi bırakmak hiç sorun değildi.

Hoover'ın yönetimindeki hükümet, maden ocaklarını çok sayıda grev kırıcıya açtı. Piyasa, sendikasıız işçilerin çıkardıkları kömürle doldu. Maden işçileri, federal hükümetin kendilerine karşı

olduğunu anladılar. Sendikasıız bölgeleri örgütlemeye giriştiler. Ben de oradan oraya koşturdum. Batı Virginia'ya gittim. Bu bölgede binlerce dolar harcanmıştı. Tepelerdeki çadır kamplarında, kadınlar arasında çalıştım.

Kömürün öyküsü her zaman aynıdır. Karanlık bir hikâye. İşçiler, bir saniye daha fazla günışığı için, kaplanlar gibi dövüşmek zorundadır. Çocuklarının gözlerinin rengini gün ışığında görme ayrıcalığı için, babaların ormandaki yırtıcı hayvanlar gibi savaşması gerekir. Bu hayat biraz daha insanca, biraz daha güzel olabilir –bir resim, yeni bir elbise, pencerede dalgalanan bir parça dantel–, bunun için, madenlerde çalışan adamların savaşması ve yenilmesi, savaşması ve yenmesi zorunludur.

## Bölüm 26 - Ortaçağ Batı Virginia'sı

Sanayi köleleri ile efendileri arasında patlak veren sonsuz çatışmalar içinde yer alarak, yaklaşık son 23 yılı Batı Virginia'da geçirdim. Bu çatışmalar her zaman şiddetliydi. Madencilik acımasız bir işti. Erkekler saatler boyunca zifiri karanlıktadırlar. Gün ışığında bir hayatları yoktur. Yerin sessiz derinlerinden tamamen tükenmiş halde dışarı çıkarlar. Uyu ve çalış, çalış ve uyu. Ne öğrenim için zaman ve derman vardır, ne de kitaplar para. Düşünmeye ayrılacak boş zaman yoktur.

Kazma ve kürek gibi ilkel araçlarla dünyanın içini dışına çıkarırlar. Eğilerek çalışmaktan omuzları kamburlaşır. Emekleyerek çalışmaktan gözleri küçücük çatlaklar haline gelecek kadar kısılmıştır. Evrim, gelişme, geriye dönmüştür. Maden işçileri daha az dik ve daha kısıp gözlü hale gelirler.

Yeraltında, güneşten uzakta yaşayan tüm yaratıklar gibi, çok solgunlaşmışlardır. Onların ışığı, başlıklarındaki küçük lambadır. Yalnızca çalışılan yeri aydınlatır. Yani sadece birkaç adım öteyi. İşçiler ebediyen toprağın altına gittiklerinde, bu acayip dehlizlere girmekte onları çocukları izleyecektir. Sirtında dünyanın ağırlığıyla, maden işçisinin yaşamı acımasızdır. Onların grevleri de acımasızdır. Maden işçileri acımasızlığa alışkındır. Başka yasa

bilmezler. Onlar, kendileri, çocukları ve insan türü için, vahşî ormanlarda mücadele eden ilk insanlar gibidirler.

Logan County’li maden işçileri 1923’te bir kere daha grevdediler. Onlarlaydım. Cezaevleri grevcilerle, yaşam koşullarını protesto eden suçsuz insanlarla dolmuştu. Çoğu aylardır cezaevindeydi. Karıları ve çocukları korkunç bir yoksulluk içindeydiler.

“Bizim için bir şeyler yapamaz mısın, Ana?” diye yalvarıyorlardı.

Maden işçilerinin perişan haldeki karılarından ve yarı aç çocuklarından oluşan bir grup, bana geldi. “Tanrı aşkına, Ana, bizim için bir şeyler yapamaz mısın?”

Charleston trenine bindim ve Vâli Morgan’ı görmeye gittim. Beni nezaketle karşıladı.

“Vâli” dedim, “dinle, bir şey duyuyor musun?”

Bir an dinledi. “Hayır, Jones Ana, duymuyorum.”

“Ben duyuyorum” dedim. “Gece hıçkırıklarla ağlayan kadınları, küçücük erkek ve kız çocukları duyuyorum. Babaları cezaevinde. Karıları ve çocukları yiyecek için ağlıyorlar.”

“Araştıracam” dedi. Dosdoğru gözlerimin içine bakmıştı ve sözünü tutacağını sezmiştim.

Kısa süre sonra vâliden bir mektup aldım, üçü dışında tüm mahkûmların salıverildiğini söylüyordu.

Kendi adıma Vâli Morgan’ı her zaman çok cana yakın buldum. İnsan ona her zaman başvurabilirdi. Bir gün yoksul bir kadının beni görmeye geldiğini hatırlıyorum. Kocasını maden ocaklarında kara listeye alınmıştı ve evine dönmeye cesaret edemiyordu. Kadın beslenme yetersizliğinden zayıf düşmüştü, çalışmak için fazlasıyla güçsüzdü. Onu vâliye götürdüm. Ona 20 dolar verdi. Kocasının eve dönmesini sağladı ve idari koruma sözü verdi.

Bir heyetin Vâli Morgan’la görüşmeye çağrılmış olduğu bir gün, vâlinin sekreterinin yanındaydım. Heyet maden sahiplerinin yalakalarından oluşuyordu. Vâliden, haftalık bir işçi yayını olan The Federationist’i kapatmasını rica ettiler. Vâli şöyle dedi:



“Beyler, anayasa, özgür konuşma ve özgür yayım hakkını garanti altına almaktadır. Anayasa yürürlükte olduğu sürece, onun ırzına geçen biri olarak anılmak istemem.”

Heyet ofisten sessizce sızıştı.

Bana göre Vâli Morgan, benim Batı Virginia’da bulunduğum 23 yılda, egemen sermaye çevrelerinin isteklerini tümüyle reddeden tek vâliydi. Böyle bir adama saygılarımı sunmak isterim.

Batı Virginia’da hiçbir zaman barış olmadı, çünkü hiçbir zaman adalet olmadı. Mahkeme emirleri ve silahlar, tıpkı morfin gibi, geçici bir sükûnet sağlar. Sonra acı, çok daha şiddetli olarak geri gelir. Acı, bu nedenle, Batı Virginia ile birlikte dir. Grevler bastırılır. Fakat ertesi yıl, maden işçileri yeni bir mücadele için cesaretlerini toplarlar. Bazen mücadelelerini kendi sahtekâr liderleri yüzünden kaybederler. Ve hemen kitlelerin önüne çıkıp onlara ihanet eden liderlerini teşhir etmek benim görevimdi. Ve çocuklarım ihanet edenlerin kim olduğunu öğrendiğinde, Batı Virginia’nın havası onlar için pek sağlıklı olmuyordu.

Ortaçağ Batı Virginia’sı! Soğuk tepelerindeki çadır kamplarıyla. Sert erkek ve kadınlarıyla. Öbür tarafa gittiğimde, Yüce Tanrı ile Batı Virginia hakkında konuşacağım.

## Bölüm 27 - Liderlere Rağmen İlerleme

Aklıma başka grevler geliyor, daha az ateşli ve hiddetli, ve bu nedenle halkın ilgisini daha az çeken grevler. Gazeteler yatırımcılara ve hissedarlara barış olduğunu duyurdular, fakat ortada barış falan yoktu. Konfeksiyon işçileri greve çıktılar ve kazandılar. New Jersey Roosevelt'de, Williams and Clark gübre fabrikası işçileri greve çıktı.

İki grevci vurularak öldürüldü; kiralık gangsterler tarafından sırtlarından vurulmuşlardı. Muhafızlar mahkemeye çıkarıldılar, kefaletle serbest bırakıldılar ve işlerine geri döndükleri söylendi. Grevciler boş bir arsaya toplandılar. Muhafızlar onların üzerine ateş ettiler, aşağıya doğru ateş ederek işçilerin bacaklarını mermiyle doldurdular.

Grevciler, bana mektup yazdılar, “Ana, kadınlarımızla birlikte bize yardıma gel.”

Gittim. “Kadınlar” dedim, “görün ki, tahrik ne olursa olsun kocalarınız ateşli silaha ya da şiddete başvurmadi. Kocalarınızın grev kırıcısı olmasına izin vermeyin. Direnmelerine yardım edin ve her şeyden önce, onları barlardan uzak tutun. Kadın milletinin desteğine sahip olmadan zafere ulaşmış hiçbir grev yoktur.”

Tramvay sürücüleri, 1916 yılı boyunca New York'ta grevdey-

diler.

Kalabalık bir toplantıda sürücülerin eşlerine hitap ettim ve yaban kedileri gibi dövüşen bu kadınları kesinlikle kazandık. Beni hapse atmakla tehdit ettiler ve polise, hapiste de dışarıdaki kadar gürültü çıkaracağımı söyledim. Polis de, birisi öldürülürse benim sorumlu tutulacağımı ve asılacağımı söyledi.

“Beni asmak istiyorlarsa, bırakın yapsınlar” dedim. “Darağacında bağıracağım, ‘İşçi sınıfına özgürlük!’ Ve Yüce Tanrı’yla karşılaştığımda, beni ve işçi sınıfını, onun yarattığı dünyaya hizmet eden, onu geliştirip güzelleştiren bu insanları suçlayanları lânetlemesini söyleyeceğim.”

Yaşamımın son yıllarında gittikçe daha az grev görüldü. İşverenler ve işçiler daha akıllı hale geldiler. Her iki taraf da uzlaşmanın değerini öğrendiler. Her iki taraf da anlaşlıklarında kazandıklarını ve sorunları konuşmanın ayrı durmaktan, atılan taşlardan, öfkeli lâflardan ve kurşunlardan daha akıllıca olduğunu öğrendiler. Demiryolu işçileri sendikası şu dersi öğrendi: Grevler çok masraflıdır. Savaşmak onlara pahalıya patlar.

Her ortalama insan, ev diyebileceği bir şey; karnı tok ve sevgi dolu bir aile; zaman zaman küçük mutluluklar; kırk yılda bir biraz müsriflik yapmak ister.

Ben bir süfajet değilim, kadınlar için “kariyer”e de inanmam, özellikle de kadın işçilerin çoğunun “kariyer”lerini yaptığı fabrika ve imalathanelerdeki “kariyer”e. Kadınların muazzam bir sorumluluğu vardır, çocukların eğitilmesi. Bu onun en güzel görevidir. Eğer erkekler yeterli parayı kazanıyorsa, kadınların aile bütçesine katkıda bulunmak için evlerini ve çocuklarını ihmal etmesi gereksizdir.

Yaşamımın son yıllarında uzun iş barışı dönemleri görüldü. Bazen de savaş patlak verdi. Demiryolu atölye işçilerinin birkaç yıl önceki cesur mücadelelerine hastalık nedeniyle katılmadığım için üzüldüm. Üçüncü bir siyasal partinin, Çiftçi-İşçi Partisi’nin kurulduğunu görmekten sevinçliyim. İşçi sınıfı, çok uzun zaman-

dır, kıdemli hainlere, politikacılara ve sahtekâr işçi liderlerine boyun eğiyor.

Çiftçi-İşçi Partisi'nin kongresine katılıp konuşma yaptığımda, 93. kilometre taşıyı geçmiştim. “Yeryüzü, kibarlara değil, üretilenlere miras kalacak,” dedim onlara. “Belki bugün değil, yarın da değil, fakat yaşlı gözlerim, şu yıllanmış gözlüklerin üzerinden, gelmekte olan o başka günü görebiliyor.”

1921'de Pan-Amerikan İşçi Federasyonu'nun Mexico City'deki toplantısına katıldığımda 91 yaşındaydım. Bu kongre, Amerika, Meksika ve Orta Amerika işçileri arasında daha güçlü bir dostluk geliştirmek için toplanmıştı. Bu kongreye bir dizi Amerikalı işçi liderinin yanı sıra Gompers de katıldı.

Kongreye hitap ettim. Onlara Pan-Amerikan İşçi Kongresi gibi bir kongrenin, yeni bir günün, dünya işçilerinin, sömürücülerle sömürülenler arasındakinden başka bir sınırın olmadığını öğrenecekleri günün şafağı olduğunu söyledim. Sovyet Rusya köhnemiş düzene meydan okumaya cesaret etti, toprağı üzerinde çalışanlara verdi ve dünyanın bütün kapitalistleri grev kırıclarınınca yapılmış pabuçlarının içinde tirtir titiriyorlar, dedim.

Onlara, bir ulusal güldürü olan Amerikadaki alkollü içki yasağından söz ettim: “İçki yasağı, emrindeki işçilerden daha çok şey sızdırmak isteyen işadamları ile bir sürü vaizin ve bir işçiyi bir şişe bira satın alırken gördüğünde kriz geçiren, fakat işçileri, karılarını ve çocuklarını, lânet olası düşük ücretler ve mahvedici çalışma saatleri altında acı çekerken kolları bile kıpırdamayan lânet olası dedikoducu kadınların işbirliğiyle ortaya çıkmıştır.

“İşçi yasağı, işçinin birasını elinden almış, onun tek kulübü olan barları kapatmıştır. Oysa zenginler her zamanki gibi oburca yiyip içmektedir. İçki yasağı onlara işlemez. Onların, kutsanmış ve dokunulmaz kulüpleri vardır. İşçinin sahip olduğu tek kulüp polisinkidir. Ona da grev sırasında sahip olur.”

Coalhulia maden ocaklarını ziyarete ettim ve kömür çıkarılan ve sermayenin kara bayrağının dalgalandığı her yerde madenci-

nin yaşamının aynı olduğunu gördüm. Geride kalan çok uzun yıllara dönüp baktığımda, insanların yaşamını iyileştirmeye yönelik bütün hareketlerde, acının çoğunu öncülerin çektiğini görüyorum. Diğerleri, bu hareketler zemin tutup rağbet gördüğünde semeresini toplarlar. İşçi hareketinde de aynen böyledir.

İşçi hareketinin ilk günleri büyük adamlar yaratmıştı. Onlar, modern işçi liderlerinden çok farklıydı. Bu ilk liderler reklâm peşinde koşmadılar, onlar bir tek gayesi olan insanlardı, şöhret ya da zenginleşme derdinde değillerdi. İşçi sınıfına para için hizmet etmediler. Onlar işçi kardeşleri için gelecek biraz daha aydınlık olabilsin diye büyük fedakârlıklar yaptılar.

Maden işçisi John Siney aklıma geliyor. Maden işçisi Hollaran. Maden işçisi James. Bu ülkenin maden işçilerinin sahip olduğu ilk ve en yetenekli sendika sekreteri, Robert Watchorn. Bu adamlar hayatlarını başkaları yaşayabilsin diye feda ettiler. Yoksulluk içinde öldüler.

Dick Williams, McLaughlin, Trevellick, Roy, Stephens, Wright, Powderly, Martin Irons, Davis, Richard Griffith, Thomas ve Morgan anılmaya değer öncülerdir.

Powderly , Griffith'in cenaze masraflarını karşılayabilmek için bir bağış kampanyası düzenlemek zorunda kalmıştı. Bu adamların çoğu, hizmet ettikleri insanların minnettarlığından bile yoksun öldüler. Onların anıtları yaptıkları iyi işlerdir.

İşçi sınıfının modern liderlerinin çoğu, bu ilk savaşçıların dikenli patikasından çok uzaklarda gezindiler. İşçi hareketinin bu ilk yıllarında aristokrasiyle yiyip içen liderler asla bulamazsınız; onların ne horlamış, el pençe divan uçakları vardı hizmet eden ne de elmasla bezenmiş tavus kuşları gibi çalımla etrafta dolaşan karıları.

Bu ilk liderlerin karıları, geçinebilmek için başkalarının çamaşırlarını yıkadılar. Çocukları böğürtlen toplayıp sattı. Bu kadınlar kocalarının kahramanlığını ve yoksulluğunu paylaştılar.

O günlerin işçi temsilcileri, konferanslarda işçi sınıfını ezen-

lerle yan yana kadife koltuklarda oturmadılar; önde gelen kapitalistlerin temsilcileriyle (Yurttaş Federasyonu gibi) kibar otellerde yemek yemediler. Onlar ne lüks vagonlarda seyahat ettiler ne de Avrupa turu yaptılar.

İşçiler, hizmetçilerinin, kendi efendileri ve diktatörleri haline gelmesine izin verdiler. Şimdi işçiler, sadece sömürücülerine karşı değil, onlara sık sık ihanet eden, onları satan, kendi ilerlemesini işçi kitlelerinin ilerlemesinin önüne çıkaran, işçi kitlelerini politik piyon haline getiren kendi liderlerine karşı da aynı şekilde mücadele etmek zorundadırlar.

Tüm sendika tüzüklerine, liderlerin geri çağırılabilmesi kuralı konmalıdır. Onlara yüksek ücretler ödenmemelidir. İkbal avcılığı, tıpkı işçileri politik amaçları için piyon olarak kullanan liderler gibi sendikalardan sürülüp atılmalıdır. Bu tipler, işçi sınıfının ilerlemesini tehdit ederler.

Bildiğim büyük grevlerde, işçiler hapiste yatarken liderler kefaletle serbest kaldılar ve her zaman yüksek ücretler aldılar. Liderler acı çekmediler. Asla öğün kaçırmadılar. Bazı adamlar, sendikacılığı bir meslek haline getirdiler ve bu yolla zenginleştirdiler. John Mitchell mirasçılarının bir servet bıraktı ve şimdi siyasal dostları, onun anısına, unutulması gereken bir ismin anısına, bir heykel dikmek amacıyla para toplamak için işçi sınıfını kullanıyorlar.

Zalimlere, sahte liderlere, işçi sınıfının, kendi ihtiyaçlarını kavramadaki eksikliğine rağmen işçi davası ilerlemeye devam ediyor. İşçinin çalışma saatleri yavaş yavaş kısalıyor, böylece okuması ve düşünmesi için serbest zaman doğuyor. Yaşam standardı, bu dünyanın kimi iyi ve güzel şeylerini içerecek düzeye yavaş yavaş yükseliyor. Yavaş yavaş, çocuklarının davası herkesin davası haline geliyor. Küçük oğulları kırma/ayırma bandından, küçük kızları atölyeden çıkarılıyor. Yavaş yavaş, dünyanın zenginliğini üretenden, onu paylaşmasına izin veriliyor. Gelecek işçi sınıfının güçlü, kaba ellerindedir.